

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 27.

Lördagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 28—30.

Föredrogs ånyo lagutskottens memorial nr 1, i anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 §, 12 § 1 mom. och 15 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

*Ang.  
återlämnande från lagutskotten av en dit remitterad kungl. proposition.*

Detta memorial lydde:

»Riksdagens båda kamrar hava till behandling av lagutskott hänvisat Kungl. Maj:ts proposition nr 205 med förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 10 §, 12 § 1 mom. och 15 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården; samt

2) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom., 6 § 1 mom. och 9 § 3 mom. i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård.

Förenämnda förslag avse, i likhet med de till konstitutionsutskottet hänvisade propositionerna nr 206, 207 och 208, dels att i större omfattning än för närvarande är möjligt bereda tillfälle till centralisering av medelsförvaltningen inom kommunarna, dels ock att genomföra av 1930 års kommunallagar föranledda ändringar rörande omröstningsreglerna vid tillsättande av kommunala tjänstemän och rörande kvinnas rätt till avsägelse av kommunala förtroendeuppdrag. De till lagutskotten hänvisade förslagen synas alltså närmast vara av kommunallags natur. Då härtill kommer, att alla propositionerna nr 205—208 med hänsyn till deras nära inbördes samband böra företagas till gemensam förberedande behandling, få lagutskotten, enligt vid gemensamt sammanträde fattat beslut, med stöd av § 7 i de för riksdagen gällande reglementariska föreskrifter hemställa, att propositionen nr 205 må till riksdagens kamrar återlämnas.»

Herr **förste vice talmannen**: Herr talman! Våra båda lagutskott ha vid ett gemensamt sammanträde fattat det beslutet, att de till riksdagen skulle hemställa, att propositionen nr 205 måtte till riksdagens kamrar återlämnas.

För att riktigt förstå detta måste man veta, att det föreligger fyra kungl. propositioner, nr 205—208, allesammans innefattande förslag till ändringar i sådana förhållanden, som på ett eller annat sätt beröra den kommunala självständigheten. Propositionerna nr 205 och 206 härstamma från socialdepartementet, propositionen nr 207 från ecklesiastikdepartementet och nr 208 från justitiedepartementet, men alla ha de en gemensam motivering, och denna motivering föreligger i propositionen nr 205. Nu ha de tre propositionerna nr 206—208 av denna kammare hänvisats till konstitutionsutskottet, då däremot nr 205 hänvisats till lagutskott. Den proposition — således nr 205 — som hänvisats

Ang.  
 återlämnande från lag-  
 utskotten av  
 en dit remitterad kungl.  
 proposition.

(Forts.)

till lagutskott, innehåller förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen om fattigvården och likaledes förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen om samhällets barnavård.

När man har att avgöra, till vilketdera utskott denna proposition bör hänvisas, har man ju inte så mycken ledning, om man inte har någon egen alldeles särskild förfarenhet i dessa ting. Man har här att gå — i varje fall har jag närmast gått två vägar — dels till riksdagsordningens § 38 för att studera den behörighet, som konstitutionsutskottet har, och dels till den praxis, som exemplifierar denna konstitutionsutskottets behörighet. Om så har man naturligtvis också den vägen att tänka litet själv, så gott man det förstår.

Riksdagsordningens § 38 stadgar i sitt andra stycke följande: »Utskottet skall vidare meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor, som antingen angå stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av kommunallagarna, samt av lagar och författningar om statsrådets ansvarighet» m. m.

Vad praxis beträffar, hur denna faktiskt varit eller hur den varit önskvärd, har i varje fall jag inte haft så mycket att lita mig till, men jag har studerat konstitutionsutskottets memorial vid två olika tillfällen, nämligen memorialet nr 6 från år 1919 och memorialet nr 15 från år 1921 — memorial, som ha kommit till på grund av skiljaktiga meningar de båda kamrarna emellan och där konstitutionsutskottet således uppträtt som skiljedomare.

Vad kan då vara anledningen till, att de båda kamrarna stannat vid olika remisser? Jo, det har berott därpå, att man i fråga om det nyss nämnda stadgandet i riksdagsordningen haft olika meningar. Man har tvistat om vad som skulle falla under begreppet »kommunallagarna». De båda uppfattningar, som därvid ha gjort sig gällande, ha varit å ena sidan, att under det begreppet endast kunde falla 1862 och 1863 års grundläggande kommunalförfattningar jämte ändringar i, tillägg till eller vissa utbrytningar ur dessa, och å den andra att till kommunallagarna skulle höra alla lagar, som i ett eller annat avseende ställa nya uppgifter för kommunernas verksamhet eller innebära ändringar i kommunernas förvaltningsuppgifter.

När det gällt för konstitutionsutskottet att vid dessa båda tillfällen bestämma, vilketdera som skulle vara det riktiga, har utskottet i båda de nu nämnda memorialen förklarat, att endast den första tolkningen kan vara den riktiga — att således med »kommunallagarna» endast kan förstås 1862 och 1863 års grundläggande kommunallagar såväl som ändring i, tillägg till eller utbrytning ur dessa lagar, och genom den exemplifiering, som förekommer särskilt i det sista memorialet, där man redogör för, hur man i olika fall förfarit, får man den bestämda uppfattningen, att lagen om fattigvården inte kan betraktas såsom någonting, som utbrutits ur dessa ursprungliga kommunallagar. Ja, det finns till och med i detta memorial en reservation, som ger en betydligt snävare tolkning än den, som konstitutionsutskottet självt har givit.

Man kan måhända, sedan man genomläst dessa memorial, äventyra den gissningen, att de två propositionerna nr 205 och 206, som båda härstamma från socialdepartementet, likväl burits fram som två skilda propositioner just på grund därav, att man inom departementet varit av den uppfattningen, att den ena propositionen måste hänvisas till ett utskott och den andra till ett annat. Men jag medger ju, att detta endast är en gissning.

När däremot lagutskotten i sitt memorial säga, att detta ärende närmast synes vara av kommunallags natur, och alltså använda uttrycket »närmast», så förutsätter ju detta, att vissa delar av de lagar, som det här är fråga om, måste innehålla någonting annat. När det gäller att i ty fall hänvisa till olika utskott, måste man således göra en värdering; man måste söka få fram det väsentliga och markera detta väsentliga genom att skicka ärendet till visst ut-

skott. Om man i detta fall skulle gå tillväga på det sättet, att man skulle taga ut det väsentliga och låta detta bestämma remissen, då är jag för min del inte för närvarande i tvivelsmål om, vart propositionen bör gå. Jag kan nämligen mycket väl bekänna, att jag i fråga om detta ärende haft olika uppfattning vid olika tidpunkter, som för övrigt ligga varandra mycket nära.

Till att börja med tyckte jag, att det var naturligt, att ärendet skulle gå till lagutskott. Och så därefter tyckte jag, att det kanhända vore bättre och mera praktiskt, att det ginge till konstitutionsutskottet. Men sedan jag närmare tänkt mig in i saken, finner jag det vara fullt klart, att det skall gå till lagutskott, och detta på grund därav, att för den händelse de tillägg, som nu föreslås, redan hade funnits i fattigvårdslagen såväl som i barnavårdslagen, när propositionerna den gången avlämnades i kammaren, det säkerligen inte ett ögonblick skulle ha tvivlats om, varthän propositionerna skulle gå; de skulle nästan automatiskt ha skickats till lagutskott.

Men konstitutionsutskottet har i sina memorial, där konstitutionsutskottet, som nyss sades, uppträtt som skiljedomare, visst inte förutsatt, att man på det viset skulle sitta och överväga de olika lagarnas och paragrafernas natur. Det vore ju också i hög grad opraktiskt, därest man så skulle göra och söka fundera ut, huruvida de flesta paragraferna vore av en natur och de andra av en annan. Det skulle i hög grad bliva en omdömesfråga och skulle kunna föra med sig godtyckligheter, beroende på de olika kamrarnas sätt att se på saken. Vi skulle på det viset få en praxis, som hoppade fram och tillbaka och inte kunde bli någon glädje för arbetet i riksdagen.

Då jag för min del kommit till den uppfattningen, att såväl fattigvårdslagen som barnavårdslagen under de förutsättningar, som jag nu sökt klarlägga, böra gå till lagutskott, alldeles oberoende av om bland deras paragrafer en och annan kan vara av kommunallags natur, så ber jag, herr talman, att få yrka avslag på lagutskottens memorial.

**Herr Åkerman:** Herr talman! Jag vill till en början nämna, fast det nog kan vara alldeles överflödigt, att lagutskotten med sin hemställan icke på något sätt avsett att klandra det beslut, som fattats av talmannen, att remittera ifrågavarande proposition till lagutskott. Ingalunda, utan vad detta memorial går ut på är ingenting annat än en vördsam hemställan, att det måtte i detta alldeles singuljära fall tillåtas, att man av praktiska hänsyn förfar så, som lagutskotten ha hemställt.

Att detta är ett singuljärt fall, torde väl var och en finna, som läst handlingarna. Den redogörelse, som herr förste vice talmannen lämnade, skall jag endast komplettera med att i största korthet få inför kammaren föredraga huvudpunkterna i propositionen nr 205, d. v. s. den proposition, som det nu är fråga om.

Det föreslås där först en ändring i fattigvårdslagens 10 §. Den ändringen består däri, att man tillagt ett nytt stycke, som lyder så här: »Fattigvårdssamhälle, bestående av kommun, där kommunal- eller stadsfullmäktige finnas, må, därest det med hänsyn till särskilda omständigheter prövas lämpligt, efter fattigvårdsstyrelsens hörande besluta, att den medelsförvaltning, som åligger styrelsen, skall handhas i annan ordning. För sådant beslut erfordras å landet två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster. Beslutet skall underställas prövning av Konungen, som äger meddela bestämmelser rörande förvaltningen.»

I 12 § består ändringen däri, att man uteslutit några ord ur fjärde stycket. Men jag kan kanske gå förbi detta för att icke trötta herrarna. Det gäller ju här rättigheten för kvinna, som är gift, att avsäga sig uppdrag.

*Ang.  
återlämnande från lagutskotten av en dit remitterad kungl. proposition.*

(Forts.)

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remitterad kungl.  
proposition.

(Forts.)

I 15 § är tillagt några nya ord i 3 mom. Det står: »På enahanda sätt skall förfaras vid omröstning för tillsättande av tjänstebefattning.»

I lagen om barnavård är tillsatt ett nytt stycke i 2 §, också berörande denna medelsförvaltnings anordnande. Vidare toges i 6 § bort några ord, som röra kvinnorna i detta sammanhang. Och slutligen i 9 § ha tillagts några ord, som röra tillsättandet av tjänstebefattning.

Nu är det ju alldeles klart, och i detta fall kan jag fullständigt instämma med herr vice talmannen, att om bara denna enda proposition hade förelegat, hade det naturligtvis aldrig satts i fråga från lagutskotten att återlämna den till kammaren för att handläggas av konstitutionsutskottet. Ingalunda. Hela den skräckmålning — ja, förlåt, det är kanske ett litet kraftigt uttryck — som herr vice talmannen gjorde, att man skulle sitta med måtsticka och peta varje gång man skall remittera något, är icke påkallad här. Fallet ligger icke så till, utan vad som föranlett vår framställning är de tre andra propositionerna, som avhandla precis samma sak som denna. I var och en av dem förekommer något av det som jag nu redogjort för. Det är därför, som vi tycka, att man av praktiska skäl i ett så alldeles unikt fall skulle kunna våga sig på denna lilla fria tolkning, att samma utskott fick taga hand om alla fyra propositionerna.

Nog äro former bra, men man får dock icke själv snöra sig i så trånga former, att arbetet därigenom förryckes. Man vill väl ändå inte ha det så, ifall nu vår hemställan icke bifalles, att andra lagutskottet skulle sitta på sitt rum och avhandla precis samma fråga som konstitutionsutskottet sitter på sitt rum och handlägger. Men så skulle ju fallet bli, såvida man icke vill göra ett sammansatt utskott, men det är ytterst ovanligt, att man i sådana frågor gör ett sammansatt utskott med konstitutionsutskottet som en del därav. Vi ha förresten under nuvarande regim sökt påskynda arbetet så mycket som möjligt och velat undvika sammansatta utskott, därför att de hindra utskottsarbetet.

Jag kan ju vidare nämna, att när 1871 års lagförslag på sin tid hänsköts till riksdagen, begärde Kungl. Maj:t riksdagens *beslut* i de frågor, som voro av kommunallags natur, men däremot endast riksdagens *yttrande* i övrigt. Då gjorde man denna åtskillnad. Jag nämner det endast, därför att det här kan vara av intresse.

Jag anser mig ej gå grannlagenheten för nära, om jag säger — det få herrarna strax höra förresten — att konstitutionsutskottets ordförande är fullt ense med mig om denna åtgärds praktiskhet och lämplighet. Jag kan också nämna, att vid lagutskottens sammanträde, i det beslut, som då fattades, deltog även herr von Geijer, konstitutionsutskottets f. d. ordförande. Han är känd för att vara en mycket försiktig man, och jag tror verkligen icke, att han vill vara med om något halsbrytande på något sätt.

Jag skall sluta, där jag började, nämligen med att säga, att herrarna få icke tro, att det här är något som helst klander utan endast en vördsam hemställan, att kammaren måtte tillåta, att man av praktiska skäl i ett fullkomligt unikt fall förfar så, som lagutskotten föreslagit.

Jag ber alltså att få yrka bifall till lagutskottens hemställan.

**Herr von Sydow:** Jag hade tänkt yttra mig i denna fråga, men efter herr Åkermans anförande kan jag inskränka mig till att instämma i vad han sagt och vädjar till herrarna att icke tvinga oss till dubbelarbete som rakt icke beöves.

**Herr Reuterskiöld:** Herr talman! Jag skulle gärna förena mig i det yttrande, som den senaste ärade talaren hade, och jag är verkligen förvånad över att denna enkla fråga i själva verket blåses upp till sådan dimensioner, som

framgick av herr förste vice talmannens yttrande. Detta är en rent praktisk fråga, som kan lösas på mycket enkelt och naturligt sätt, såvida icke några avgörande grundlagshinder finnas, och några sådana har denne ärade talare ej kunnat påvisa.

Jag skall be att få beröra vissa punkter i den ärade talarens anförande, eftersom det lagts på denna bog av honom. Jag tror icke, att det är skäl att fästa alltför stort avseende vid hela det resonemang, som här förts i en sådan fråga som denna, och jag beklagar livligt, att jag här behöver taga upp tiden med att framlägga några synpunkter, men jag kan icke undgå det, då herr förste vice talmannen lagt upp det på ett så omfattande sätt. Jag förmodar, att frågan varit behandlad också under hand av talmännen inom talmanskonferensen. Jag är litet förvånad över att i det fallet icke lagutskottens ordförande i enlighet med reglementariska föreskrifter tillkallats för att lämna nödiga upplysningar utöver det, som finnes i betänkandet. Då hade, misstänker jag, det hela kunnat avklaras mycket enklare.

Som det nu är, har först och främst herr förste vice talmannen sagt, att han trodde, att det var departementets mening, att ärendena skulle gå till skilda utskott, fastän han icke ville gå i god för detta. Jag tillåter mig hemställa till herr förste vice talmannen, om departementens mening har så avgörande betydelse för förste vice talmannen i rent inre riksdagsangelägenheter. Jag tror, att det spelar platt ingen roll vad departementet här tänkt, om det överbud tänkt något alls i denna fråga, som man icke alls kan begära, att det skall ha gjort, därför att det ligger utanför dess befogenhet.

Herr förste vice talmannen har också talat om, att om man gjorde denna remiss till konstitutionsutskottet i enlighet med intentionerna i lagutskottens memorial, skulle man få lagar, som delvis ginge till det ena och delvis till det andra utskottet. Ja, vad är det för märkvärdigt i det? Vi ha fullt av blandade lagar, som delvis falla under Konungens sanktions- och bestämmanderätt, delvis med, delvis utan riksdagens hörande. Så var det med 1871 års av första lagutskottets högt ärade ordförande berörda förordning, och statsverkspropositionen remitteras årligen i vissa delar till statsutskottet, i andra delar till bevillningsutskottet och i andra till jordbruksutskottet. Det är ingen som helst tvekan om, att samma proposition kan i olika delar gå till skilda utskott. Ibland är det nyttigt, ibland överflödigt. Man gör vad som är lämpligt i det särskilda fallet, allt under förutsättning att det icke finnes något hinder i grundlagen.

Vad är det nu det i själva verket här gäller? Jo, bortsett från två små högst obetydliga saker, om kvinnas rätt att avsäga sig uppdrag och tillsättande av tjänstemannabefattningar, som äro så rent formella, att man kan avgöra dem utan vidare, för såvitt de icke sammanhänga med något annat, gäller det här den stora och viktiga frågan om landskommunernas rätt att anordna egen fristående ekonomisk förvaltning, omfattande hela komplexet av kommunernas ekonomiska angelägenheter, oberoende av om det berör kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller andra nämnder eller styrelser. Det gäller frågan om centraliseringen av den kommunala ekonomiska förvaltningen. Denna bestämmelse i de nya kommunallagarna infördes förra året på konstitutionsutskottets initiativ. Den fanns ej i det kungl. förslaget, men utskottet gick in för detta, och kamrarna biföllo vad utskottet hemställt på denna punkt om en anordning, varigenom centralisering skulle kunna äga rum i landskommunernas ekonomiska förvaltning. Jag skall ej gå in på detaljer i denna sak. Jag vill endast erinra om, att när konstitutionsutskottet gjorde detta, hade utskottet också klart för sig, att det kunde finnas fall, som icke kunde komma in under denna centraliserade ekonomiska förvaltning, nämligen sådana fall, där en särskild separat förvaltning av ekono-

*Ang.  
återlämnande  
från lagutskottet av  
en dit remitterad  
kungl.  
proposition.*

(Forts.)

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remit-  
terad kungl.  
proposition.  
(Forts.)

mien genom lagstiftning var ålagd en viss nämnd eller styrelse, där den *skall* utöva den. Där kan naturligtvis ingen ändring ske, men utskottet har så skrivit sitt betänkande, att tonvikten ligger på den ovillkorliga skyldigheten. Därav följer, att utskottet gått ut från den tanken, att om det i ett givet fall icke vore ovillkorlig skyldighet enligt lagen för en kommuns fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller dylikt att utöva ekonomiförvaltningen, utan lagen medgäve en annan anordning såsom möjlig, då menade utskottet, att frågan skulle kunna bero av Kungl. Maj:ts fria prövning, ehuru utskottet ej ingick närmare i saken.

Nu förelåg här under året ett fall, där en kommun hade begärt — det synes av propositionen — att få sådan centraliserad ekonomisk förvaltning. Kungl. Maj:t ansåg sig icke kunna bifall detta, därför att det avsåg även fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd, men i stället avlät Kungl. Maj:t denna proposition till riksdagen. Är det då icke naturligt och rimligt, att det utskott, som skrivit själva lagtexten och som genomfört själva principen förra året, nämligen konstitutionsutskottet, också får frågan om denna centraliserings följder och konsolidering genom dessa ändringar av formell natur i fattigvårdslagen och barnavårdslagen? Här avses ju icke fattigvårdslagen och dylika lagar överhuvud utan vår kommunalekonomiska förvaltning. Lagutskotten ha aldrig deltagit i denna frågas behandling, och kamrarna ha aldrig egentligen diskuterat den heller. Den gick nämligen igenom mycket hastigt utan längre debatter, så som herrarna behaga erinra sig, förra året, när utskottsbetänkandet förelåg. Men konstitutionsutskottet sitter alltsedan förra året inne med fullständig kunskap om vad som menas med detta. Skulle nu ett av dessa båda lagutskott, vilketdera det än blir, taga upp frågan och sätta sig in i tankegången, så får det ett helt extra arbete, som blir fullständigt överflödigt, om konstitutionsutskottet erhåller frågan. Jag undrar, om icke rent praktiskt taget det är den rimligaste vägen att gå, och jag kan ej finna annat, än att när det gäller sådana saker som denna, det är av ett visst intresse att något underlätta arbetet.

Ja, säger man, då kan man använda ett sammansatt utskott. Men herr talman, mina herrar, nog är det rätt egendomligt, att man i en tid, då det tillsatts en kungl. kommitté för omarbetande av riksdagens arbetsformer till större smidighet och praktiskhet och då man vill undvika sammansatta utskott, man i stället skulle utvidga området för de sammansatta utskottens verksamhet och låta konstitutionsutskottet, som hittills icke mer än en enda gång sedan sin tillkomst bildat ett sammansatt utskott, påbyggas två gånger i år genom tillskott från annat håll. Det förelåg ett nödtvång, när konstitutionsutskottet bildade sammansatt utskott med statsutskottet rörande propositionen om finansiell hjälp. Nu föreligger här icke något nödtvång, men enligt min mening ett direkt hinder för att bilda sammansatt utskott. Icke tänker väl någon, att första och andra lagutskotten någonsin skulle bilda ett sammansatt utskott. Jag kan ej tänka mig den möjligheten, och lagutskotten tänka det icke heller. Men när konstitutionsutskottet behandlar kommunallagsfrågor, som ursprungligen lågo hos lagutskottet, så är det i egenskap av ett slags lagutskott. Och jag betvivlar, att konstitutionsutskottet och ett lagutskott skäligen kunna sammanträda till ett sammansatt utskott. Gäller det materiella barnavårds- eller fattigvårdsfrågor, är saken klar. Konstitutionsutskottet har ej med den att göra, något sammansatt utskott behöves ej. Gäller det rent principiella, formella och organisatoriska kommunalbestämmelser, kunna de gå till konstitutionsutskottet, om lagutskotten intet intresse hava därav. Lagutskotten böra dock behandla dem i vissa fall, då det gäller antingen enkla följdreger eller bestämmelser som nära sammanhänga med materiella innehållet i en till dessa utskott eljest hörande lag, men då det gäller

en principfråga som denna av kommunal natur och dess genomförande i praktiken, måste det sägas vara i högsta grad opraktiskt och bra litet i överensstämmelse med den riktning, som innebär, att vi skola förenkla och påskynda riksdagsarbetet, att gå den rent formalistiska vägen och däri se t. ex. en fattigvårdsfråga.

Man säger, att 1919 och 1921 års konstitutionsutskott i sin höghet och glans givit svar på frågan om vad som är kommunallagar. År 1919 förelåg en kungl. proposition, som innebar bestämmelser om lindring av mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård. Frågan var, om propositionen skulle gå till konstitutionsutskottet eller någon annanstans. Och 1921 förelåg det en motion angående ändring, varigenom bolagen enligt bestämmelsen i skatteförordningen av 1917 skulle komma att i vissa fall befrias från kommunal skattskyldighet. En annan motion förelåg, i vilken man ville få utredning om, i vilken utsträckning en objektskatt, motsvarande bevillningen av fast egendom i kommunalbeskattningen, skulle läggas på skatteföremålen, och en tredje handlade om kommunal nöjesskatt. Alla dessa frågor voro materiella, och utskottet ville icke ha dem. Jag finner det fortfarande helt naturligt, att när det är sådana materiella frågor, som icke ha med den kommunala organisationen att göra, de avvisas, såsom skedde t. ex. 1921, och om då i motiveeringen skrives på ett eller annat sätt så, att denna kan få en litet vidsträcktare tillämpning, såsom fallet var 1919 och 1921 — fast utskottet 1921 gick något annorlunda tillväga än 1919 — då får man inte så fästa sig vid den saken att man alldeles bortser från vad frågan då gällde och vilka förutsättningar som då förelågo.

Det är så mycket mindre skäl att åberopa dessa yttranden som 1930 års kommunallagar ställde frågan under andra förutsättningar än förut. När 1930 års kommunallagar voro före till behandling i utskottet, förelåg även en motion därom, att i kommunallagarna skulle intagas grundläggande bestämmelser angående alla nämnders och styrelser sammansättning, därför att de voro kommunala. Detta avvisades visserligen av utskottet men icke med någon principiell motivering, utan med en motivering, som innebär, att åtgärden icke visat sig behöfelig. Därmed hade utskottet i själva verket icke tagit någon ståndpunkt beträffande frågan om avvisande av ett förslag, därför att det icke var kommunallag, utan det skedde därför, att förslaget ansågs överflödigt.

Kommer jag så till frågan: finns det något grundlagsenligt hinder för anordnande av denna utredning av frågan på mest praktiska och lämpliga sätt, som kan tänkas? Jag kan icke finna detta. Vad som säges häremot, det är, att dessa lagar icke gå in i 1862 års kommunallagar eller därefter och i deras ställe komma författningar. Det är alldeles riktigt, men därav följer icke, att kommunallagsbegreppet icke är mäktigt att utvecklas, så att det kan komma att innebära mera. Vi ha i vår riksförsamling till bevillningsutskottet hänvisat en mängd frågor, som icke röra bevillning — t. ex. den s. k. nykterhetslagstiftningen — genom praxis och en förnuftig anordning vid remisserna, och det skulle förvåna mig i hög grad, om icke i detta fall en sådan utveckling kunde vara möjlig. Första lagutskottets högt ärade ordförande har redan sagt, att om icke dessa tre liknande propositioner, som gått till konstitutionsutskottet, funnits, skulle lagutskottet icke tvekat att taga emot den proposition, som det nu gäller. Jag instämmer fullkomligt i detta och skulle anse, att lagutskotten kunnat ändock erhålla även dessa bagatellfrågor till behandling, men som läget är nu, då det i huvudsaken är en principiellt kommunalrättslig fråga och dess tillämpning det gäller, måste jag vidhålla den uppfattningen, att lagutskottens enhälliga betänkande är synnerligen väl grundat.

Jag har sällan sett en så kortfattad, koncis och exakt motivering som den här givna och med åberopande av och hänvisning till vad de båda lagutskot-

*Ang.  
återlämnande från lagutskotten av en dit remitterad kungl. proposition.  
(Forts.)*

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskottet av  
en dit remitterad kungl.  
proposition.

ten i sitt memorial nr 1 anföra tillåter jag mig, herr talman, föreslå, att kammaren behagade remittera den ifrågasvarande propositionen till konstitutionsutskottet.

**Herr Trygger:** Herr talman, mina herrar! Jag beklagar mycket, att den lärda seminarieövning, som den siste ärade talaren här gjort i statsrätt, icke hållits i Uppsala utan i riksdagen, ty sannerligen — herrarna äro visserligen yngre än jag och kanske ha lättare att fatta — åtminstone för mig hade det varit mycket svårt att få någon klarhet i detta ämne blott och bart på denna visserligen utförliga föredragning. På ett seminarium däremot, där man kan hålla på länge och den ene kan gripa in på en punkt och en annan på en annan, kan man med ett så stort material så småningom komma till ett riktigt resultat. Jag skall nu angiva, hur jag ser saken.

Jag skulle kunna godkänna den förste ärade talarens ståndpunkt, att det skulle vara mycket praktiskt, i fall man i detta speciella fall läte ärendet komma till konstitutionsutskottet samtidigt som de därmed sammanhängande frågorna, men jag undrar verkligen, huruvida man har rättighet att avgöra saken efter blott praktiska hänsyn. Då grundlagen bestämmer, till vilket utskott ett ärende skall gå, får man icke modifiera i särskilda fall denna grundlagsregel efter vad som kan vara lämpligt för tillfället, så att t. ex., om man har gott om tid, man behåller ärendet i lagutskottet i ett fall som detta, men därest man har ont om tid, skickar det till konstitutionsutskottet.

Nu är det ju så, att man kan hysa olika uppfattning om vad som på grund av grundlagens bestämmelser om kommunallagarna skall gå till konstitutionsutskottet och vad som skall gå till lagutskott, men vi ha därvidlag fått en praxis, som grundar sig på konstitutionsutskottets tidigare utlåtanden. Jag anser för min del, att man överhuvud taget på den konstitutionella rättens område bör försöka att verkligen få en fast praxis i tillämpningen av grundlagens bestämmelser. Det underlättar arbetet, ty då vet man precis, hur man skall göra; då behöver man inte ha några diskussioner vid olika tillfällen, utan då går allt sin jämna gång. Även om denna praxis, som sålunda gjort sig gällande och som i detta fall jämväl är godkänd av konstitutionsutskottet, strängt taget icke vore i överensstämmelse med grundlagens ursprungliga mening, vore det dock, eftersom den fortgått så länge, att den fått hävd och visat sig tillfredsställa de behov, som föreligga, ojämförligt mycket bättre att alltjämt följa den än att börja diskutera saken på nytt igen. Gör man detta senare, blir det ett evigt vridande och vändande, och ju lärdare professorer, framför allt i statsrätt, man får i riksdagen, desto mer vacklande blir den praxis, som kommer att göra sig gällande. Hur skall man kunna stå emot en sådan vältalighet som den man ofta hör i denna kammare ifrån min ärade vän professor Reuterskiöld. Det är farligt detta. Däremot — vad som ger lugn och skänker säkerhet är att följa en praxis, som har fått hävd.

Detta är den ståndpunkt, som jag intagit i detta ärende och som jag tillåtit mig att göra gällande i talmanskonferensen, då ärendet där var före, och jag hemställer således om bifall till herr förste vice talmannens förslag.

**Herr förste vice talmannen:** Herr talman! Jag har ett par små repliker att komma med till professor Reuterskiöld. Han undrade, huruvida den mening man hade inom socialdepartementet egentligen bestämde den uppfattning, som jag skulle ha i frågor av den art, det här gäller. Det är ju en sak mera i periferien. Jag nämnde något om, att jag efter de små studier jag gjort i ärendet vågade äventyra den gissningen, att man inom socialdepartementet med full avsikt hade skilt de båda propositionerna nr 205 och 206 åt. Det var en ren gissning, som jag naturligtvis ingenting byggde på. Men alldeles nyss



viskades i mitt öra, att så faktiskt var förhållandet — att man således inom socialdepartementet efter ingående dryftande av detta ärende verkligen med full avsikt delat upp propositionerna, därför att man kommit till den övertygelsen, att de skulle gå till olika utskott.

Herr Reuterskiöld sade vidare något annat, som var mera centralt i den här diskussionen, nämligen det, att det inte är någonting märkvärdigt, att förslag, som ligga så att säga under samma hatt, skickas till olika utskott. Det är riktigt, och det är saker, som vi mycket väl känna till. Men det var egentligen inte det jag syftade på i mitt anförande, utan jag tänkte på — ja, jag är så rädd att säga om orden, ty då kanske jag återigen får en förebråelse för att vilja skräckmåla — jag tänkte på de opraktiska konsekvenser, som kunna följa av, att man går in för något sådant, som här föreslås.

Är det på det sättet, att en lag på grund av sin natur en gång gått till ett visst bestämt utskott och denna lag sedan får tillägg av ena eller andra storleken, som i sig innebära saker och ting, som regelrätt böra behandlas av ett annat utskott, kan ju detta nya betraktelsesätt leda dithän att man måste taga under övervägande, huruvida dessa tillägg äro av så väsentlig beskaffenhet, att de betinga, att ärendet skall gå till ett nytt utskott. Och det är det fallet, som föreligger här, vilket jag sökt uppvisa. Då säger någon måhända: låt då propositionen gå till ett sammansatt utskott! Jag tycker, att detta är en naturlig väg, men nu sade ju herr Reuterskiöld, att sammansatta utskott äro något, som bör avskaffas, och — för all del — om det är en opraktisk historia, så bör den bort. För övrigt i detta fall utan olägenhet, ty det tillägg som här fogats till fattigvårdslagen lika väl som till barnavårdslagen är inte av så svårartad beskaffenhet, att man inte inom ett lagutskott skulle kunna klara ut det, ja, det finns skäl att förmoda, att man inom båda lagutskotten har mer än tillräckligt förstånd att göra detta, utan att man behöver skicka det till expertisen i konstitutionsutskottet. Jag kan inte förstå, att ett framhållande av detta och av de synpunkter, som jag gjorde gällande i mitt första anförande, kan uppfattas som en skräckmålning. Jag tycker tvärtom, att det är naturligt, att det inte är någon skräckmålning — lika naturligt som det är, att memorialet här inte innebär något klander. För resten ligger saken så, som redan herr Trygger har påpekat, att man inom talmanskonferensen har enhälligt slutit upp kring det väsentliga i det, som jag i mitt första anförande framhöll, och jag kan tillägga, att andra kammaren för sin del bestämt, att ärendet bör naturligt gå till lagutskott.

Herr Reuterskiöld: Jag ber få göra ett par tillägg till vad jag sade förut. Andra kammaren har, enligt vad det meddelats, skickat ärendet tillbaka till lagutskotten. Det förefaller mig då vara naturligtast för att få denna konstitutionella fråga prövad, att första kammaren remitterar ärendet till konstitutionsutskottet, i vilket fall det organ, som riksdagen har för grundlagsfrågors tolkning, när det gäller tillämpningen, får omedelbart tillfälle att taga ståndpunkt just till grundlagsfrågan. Det är den naturliga utvägen för att få en dylik fråga löst, och jag tror, att den löses lika lätt denna gång som tidigare, om konstitutionsutskottet får remissen på grund av olika beslut av kamrarna. Då får ju konstitutionsutskottet avgöra, om det skall vara lagutskott eller icke, som skall behandla propositionen.

Jag tillåter mig vidare säga, att jag icke på något sätt antytt, att herr förste vice talmannen gjort någon skräckmålning. Jag var tvärtom bara förvånad över, att herr förste vice talmannen, som eljest brukar ha ett så gott praktiskt förstånd, denna gång gick in i rent formalistiska cirklar och linjer. När det sedan, som herr förste vice talmannen talade om, kan bli fråga om att i en lag, som skulle bli behandlad på detta sätt, man eventuellt skulle kunna få tillägg,

*Ang.  
återlämnande från lagutskotten av en dit remitterad kungl. proposition.  
(Forts.)*

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remitterad kungl.  
proposition.  
(Forts.)

som vore litet intrikata, och man då kunde nödgas överlägga både länge och väl om, vart ett sådant tilläggsförslag borde hänvisas, vill jag visst icke tillåta mig att till kammarens presidium ge några som helst råd, men jag kan dock till upplysning nämna, att det fanns den möjligheten att tala med ordförandena i de utskott, som det närmast gäller, och jag tror, att saken på det sättet ganska fort skulle bliva avhjälpd, t. o. m. bättre än om man sätter sig på egen hand och funderar över saken, då det kanske, på grund av bristande sakkännedom, drar litet längre tid. Det riktiga är härvidlag att bestämma, vad som är lämpligast och mest praktiskt.

Den ärade talaren på stockholmsbänken motsade sig själv, såvitt jag kunde förstå, då han sade att å ena sidan hade man grundlagen och å andra sidan en praxis, som kanske icke vore i enlighet med grundlagen. Grundlagen skulle man följa, men praxis vore det också bra att följa. *Det finns emellertid i denna fråga inte någon fast praxis.* Frågan är, som jag tillåtit mig säga i mitt förra anförande, artskild ifrån de frågor, som förut varit under konstitutionsutskottets behandling, då det gäller att avgöra, till vilket utskott viss fråga skall gå. Här gäller det något annat än i alla de fall, som åberopats från åren 1919 och 1921, och man kan därför icke här åberopa denna praxis av skäl, som jag tidigare anført och icke nu behöver upprepa.

Det är verkligen icke vare sig lagutskottens eller konstitutionsutskottets ordförandes fel, att det här blivit diskussion om detta ärende, utan det beror på det stort anlagda anförande, som herr förste vice talmannen höll och varigenom en liten fråga gjordes till en större fråga.

Det är också, som jag förut sagt, så, att om man tager de faktiska synpunkterna, så borde saken vara klar. Säger man, att det föreligger teoretiska hinder, är man bevisskyldig för detta. Jag har för min del ansett, att sådana teoretiska eller grundlagsenliga hinder icke föreligga. Den ärade talaren på stockholmsbänken ansåg, att det förelåg sådana, men såvitt jag kunde förstå, var det mest praxis och ej grundlag han byggde på.

Jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande.

**Herr Lindhagen:** Det är svårt för oss menige man, som icke tillhöra cirkulärerna, att bilda oss en mening i denna fråga. Men vi äro tvungna att rösta därom i alla fall, trots att detaljupplysningarna äro så ofullständiga. Så mycket har åtminstone jag för min del uppfattat, att här gäller det att antingen strikt, efter formella bestämmelser, skicka en proposition till ett visst utskott eller att tillämpa en praxis, som också är mycket vanlig, nämligen att försöka såvitt möjligt skicka saker, som hänga nära samman i ett visst ögonblick, till samma utskott. Trygger kallade det för seminarieövning, när man förordade det senare sättet. Jag kallar det för seminarieövning av Trygger, när han förordar det förra sättet.

Saken är helt enkelt den, att detta är eller bör åtminstone vara en praktisk fråga, och jag har egentligen, herr talman, begärt ordet, därför att jag ju i denna kammare är den mest sakkunnige, vart motioner bruka skickas av kammaren. Då vill jag säga, att de där strikta reglerna, som Trygger obehagligt talar om, äro bara ett seminarieövningsdrömmeri i den blåa luften. Det förekommer icke någon sådan fast praxis. Här skickas propositioner och motioner än hit och än dit, ibland efter råd och lägenhet och ibland utan någon motivering alls. Ibland samlar man likartade saker på ett utskott, men ibland tycker någon sekreterare eller talman, som ändå ytterst sitter inne med makten, att vi skola följa den formella rätten, det må bära eller brista — efter oss kommer i alla fall syndaflo den.

Således, för att taga ett exempel, väcktes det en motion i norrlandsfrågan — det var mycket länge sedan — vari det begärdes lagstiftningsåtgärder och

alla möjliga andra åtgärder, som räknades upp i motiveringen, för att skydda den självägande jordbruksbefolkningen i Norrland. Somliga delar av detta måste gå till bevillningsutskottet, åtskilliga enligt sin natur till statsutskottet, andra återigen till tillfälligt utskott, och jag tror, att det knappast fanns något utskott i riksdagen, som icke skulle vara intresserat. Men vad gjorde man? Man skickade alltihop, trots detta, till lagutskottet, och på grundval av dess utlåtande tillsattes en kommitté, som behandlade alla dessa olika ämnen. Vad hade det då varit för fason att skicka till olika utskott var och en av de olika frågor, som i motionen berördes? Det hade väl inte varit lämpligt och inte en gång riksdagen värdigt heller, skulle jag vilja säga. Det är således tillåtligt att förfara på detta sätt efter omständigheterna.

I fjol t. ex. väckte jag två motioner om tobaken; den ena skulle till bankoutskottet alldeles tydligt enligt de strikta bestämmelserna, men de skickades på talmannens hemställan av förbiseende eller fri tolkning av lagen till tillfälligt utskott båda två. Det tillfälliga utskottet ansåg, att det uppenbart var oriktigt, men då det fått båda motionerna, som dock rörde samma ämne, kunde det behålla dem, och kamrarna inläto sig därefter på själva sakfrågan, fastän ett tillfälligt utskott formellt sett rent av grundlagsstridigt behandlat en fråga, som skulle ha gått till bankoutskottet. Det gick lika bra och var praktiskt i varje fall. I år väcktes av mig en motion, som enligt lag och halvgången praxis bort gå till konstitutionsutskottet. Den rörde nämligen en fråga om överenskommelse med främmande makter. Motionen var emellertid väckt för sent — den skulle ha väckts inom tio dagar efter riksdagens öppnande. Motionären hade trott, att den liksom andra frågor, som gå till konstitutionsutskottet, kunde väckas inom 40 dagar, men så var inte fallet med denna. Vad gjordes då? Jo, presidiet tyckte förståndigt, att motionen kunde lika väl skickas till tillfälligt utskott, vartill motionstiden ej utgått, och så skedde. Det tillfälliga utskottet behöll motionen och ingick i prövning av ett ämne, vilket vid mera än ett tillfälle tillförne gått till konstitutionsutskottet.

Jag skulle kunna uppräknas en mångfald exempel på, hur riksdagens praxis i remissavseende blivit inställd efter skiftande hänsyn och synpunkter.

Nu föreligger här en gemensam motivering för alla de propositioner, som beröra dessa propositioner, och ostridigt är, att tre av dem skola prövas av konstitutionsutskottet. Men om tre av dem alldeles klart skola dit, varför kunna vi då inte taga saken praktiskt och av anförda skäl låta även den fjärde gå dit, såsom de båda lagutskotten förordat? Riksdagens utskott representera i alla fall en mera levande insikt om det växlande livets krav på ett skäligt och konsekvent handskande med detsamma, under det att presidiet, som icke hinner tillräckligt sätta sig in i själva saken, lätt hemfaller till målsmanskap för det strängt formella hänsynstagandet. Ur den synpunkten kan man väl i alla fall tillåta, att det någon gång icke behöves anses vara högsta instans, utan att kamrarna kunna få handla efter andra grundsatser. Därför tillåter jag mig yrka bifall till den hemställan, som återfinnes i lagutskottens memorial nr 1.

**Herr förste vice talmannen:** Det är naturligtvis på det viset, herr talman, att herr Lindhagen har rätt i att ibland ledas vi av formella skäl, ibland av praktiska skäl och ibland av intetdera — någonting som ofta är herr Lindhagens specialitet. Själv faller jag också under den domen, herr Lindhagen!

I detta fall har jag redan påpekat, att jag svängt mellan båda dessa skäl, men jag har omsider kommit till den uppfattningen, att vad som här kan synas vara praktiskt för med sig opraktiska konsekvenser, och skulle kammaren gå den väg, som herr Reuterkööld rekommenderat, nämligen att vi — för att få ett utlåtande av konstitutionsutskottet — skulle besluta annorlunda än vad

*Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remitterad kungl.  
proposition.*

(Forts.)

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remiterad kungl.  
proposition.

andra kammaren gjort, skulle detta vara den första opraktiska konsekvensen av den ståndpunkt, som herr Reuterskiöld representerar.

Herr **Hammar skjöld, Hjalmar**: Herr talman! För min del kan jag helt ansluta mig till talmanskonferensens mening och således yrka bifall till herr förste vice talmannens hemställan. Det förefaller mig icke blott underligt, utan även betänkligt att vid remisser bryta sönder lagar. Då det väl är ostridigt, att fattigvårdslagen och barnavårdslagen tillhöra lagutskottens verksamhetskrets, förefaller det alltså både besynnerligt och betänkligt att, då det är fråga om en viss bestämmelse i dessa lagar, hänvisa denna till annat utskott. Vart skulle det leda, ifall det händelsevis funnes i en proposition sammanförda ämnen, som skulle kunna efter sin natur på samma grund hänföras till flere utskott?

Dessutom vill jag anföra ännu en sak. Det är det, att när vissa administrativa myndigheter och i sista hand regeringsrätten opponerat sig emot kommuners beslut att sammanföra penningförvaltningen även ifrån fattigvårdsstyrelse, för att nu bara hålla mig till detta, emot fattigvårdsstyrelsens egen mening, har detta säkerligen förestavats därav, att varje sak skall bedömas efter sin natur. Det är fattigvårdsstyrelsen, som i första hand äger bedöma, huruvida ett dylikt koncentrerande av finansförvaltningen är tjänligt för fattigvården eller icke. Frivilligt kan fattigvårdsstyrelsen utan tvivel överlåta finansförvaltningen till en viss myndighet såsom dess utsedde kassaförvaltare, men att utöva ett tvång emot fattigvårdsstyrelsen är oriktigt, och det är oriktigt på grund just därav, att varje sak skall bedömas efter sin art och att fattigvårdsstyrelserna få anses vara de kompetenta i fråga om vad som bäst tjänar fattigvården.

I analogi därmed vill jag säga, att då det här gäller frågan, huruvida fattigvårdens förvaltning skall kunna koncentreras hos kommunen, bör detta bedömas efter de synpunkter, som äro bestämmande för fattigvårdslagstiftningen, och följaktligen finns det en bestämd realgrund att låta även denna fråga gå till lagutskott.

Herr Reuterskiöld trodde, att det här gällde bagateller, t. ex. den bestämmelse, som förekommer i propositionen om kvinnas rätt att avsäga sig förtroendeuppdrag. Det är väl inte så alldeles rätt att säga, att det är något att bagatellisera ur fattigvårdssynpunkt. Det kan hända, att man skulle kunna ha den uppfattningen, att en dylik rätt borde fortfarande stå kvar i fattigvårdslagstiftningen på grund av de funktioner, som där förekomma, men däremot icke i andra fall. Huvudsumman är emellertid, att fattigvårdsfrågan skall bedömas ifrån fattigvårdslagstiftningens synpunkt, och denna lagstiftning ankommer det på lagutskott att bedöma.

Jag yrkar alltså bifall till herr förste vice talmannens förslag.

Herr **Lindhagen**: Jag har redan hunnit glömma bort vad förste vice talmannen sade om min ringa person. Men han yttrade något om, att herr Lindhagen svänger mer än någon annan, tror jag det var. Jag vill säga, att den skildring, som vice talmannen har givit av, hur han svängt i denna fråga, synes överträffa vad jag för min person praktiserat i den vägen — ja, det är ju ett överord av mig, herr talman, men ett överord av förste vice talmannen måste bemötas med överord från andra sidan. Det är endast på det sättet, som de bägge två kunna slås ihjäl.

När Hammar skjöld uppträdde, visste man ju givet, på vilken ståndpunkt, han skulle ställa sig. Det fanns ingen tvekan hos någon, tror jag, om att han skulle hålla sig på den strängt formella sidan. Häremot står den av mig antydda och delvis exemplifierade praxis, som visar, hur riksdagen verkligen kan reda sig förnuftigt med frågorna — inte alltid, men särdeles ofta — och

låta det som i ett visst fall hör ihop också bli behandlat på en gång i ett och samma utskott. Men när nu ett presidium uppträder och sagt sitt ord, innebär detta ju den högsta auktoriteten, högsta domstolen så att säga, och då böjer sig folket i vördnad, inte för vad det egentligen gäller, utan i vördnad för de auktoritativa utlåtandena. I detta fall emellertid vill jag säga, att, då nu en av dessa gudar uppe på olympen, nämligen förste vice talmannen, själv bekänt, att han har svängt i denna fråga, då behöva vi väl icke följa blint en sådan auktoritet.

*Ang.  
återlämnande från lagutskotten av en dit remitterad kungl. proposition.*

(Forts.)

Herr **Åkerman**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Hammarskjölds anförande. Han yttrade bland annat, att i det ärende, som hänskjutits till lagutskott, fattigvårdssynpunkten dominerar. Det är inte alls förhållandet, ty i den till lagutskott hänvisade propositionen är det fråga om medelsförvaltningens koncentrerings, och där är det inga fattigvårdssynpunkter. Propositionen är, såvitt jag förstår, mycket mera av kommunallags natur än andra lagfrågor, som gå till lagutskott.

En annan ärad talare nämnde något om att lagutskotten ansåge det vara lämpligt att skjuta ifrån sig denna fråga, därför att man där har ont om tid. Jag ber att få försäkra, att det inte alls är fråga om något sådant. Vad det gäller är, att fyra olika förslag, som på det mest intima sätt höra tillsammans — det gäller precis samma ämne i alla fyra — skola behandlas av ett och samma utskott och inte av två skilda utskott, som arbeta var på sitt håll och sedan komma med skilda betänkanden. Jag finner det vara i högsta grad opraktiskt att handla på det sätt, som här har föreslagits.

Jag må säga, att jag tycker, att det är ett dåligt omen, då vi nu stå i begrepp att söka lätta litet på våra arbetsformer, att lagutskottens billiga begäran i detta syfte nu skall lämnas utan avseende. Jag tycker, att det vore beklagligt, om så skedde, och trots de frejdade herrar, som varit uppe och uttalat en annan mening än jag, ber jag att få vidhålla vad jag sagt, att jag av praktiska skäl ber att få hemställa om bifall till lagutskottens memorial.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskotten i det nu föreliggande memorialet hemställt skulle bifallas och ifrågavarande kungl. proposition hänvisas till konstitutionsutskottet, dels ock att utskottens hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på avslag å utskottens hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr **Åkerman** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad lagutskotten hemställt i sitt memorial nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles lagutskottens hemställan och hänvisas ifrågavarande kungl. proposition till konstitutionsutskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen för-

Ang.  
återlämnande från lag-  
utskotten av  
en dit remit-  
terad kungl.  
proposition.

(Forts.)

klarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *förste vice talmannen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 60.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en vapenförrådsbyggnad för Göta artilleriregemente m. m.;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) jämte en i ämnet väckt motion;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av en för Gamla Älvsborgs kungsladugård m. m. utgående avgäld; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av beskickningshus i Tokio.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till  
utjämning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 216, gjorda framställning angående anslag till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet jämte tre i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 3 januari 1931 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. Gabrielsson* m. fl. (I: 34) och den andra inom andra kammaren av herr *C. A. Anderson* i Storegården m. fl. (II: 113), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att det under åttonde huvudtiteln upptagna extra förslagsanslaget för beredande av utjämning av kostnaden för folkskoleväsendet i riksstaten för budgetåret 1931/1932 skulle upptagas till 5,800,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen I: 34 angivna grunder,

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. J. Johansson* i Bro m. fl. väckt motion (II: 246), vari föreslagits, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av ändrade bestämmelser för utbetalande av medel ur anslaget till »Utgjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet» i överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å dels herr Gabrielssons m. fl. och herr Andersons i Storegården m. fl. berörda motioner (I: 34 och II: 113), i vad dessa motioner skilde sig från Kungl. Maj:ts

förslag, dels ock herr Johanssons i Bro motion (II: 246), för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

*Anslag till utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet.*

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Widell, Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Lundell, Asplund, Holmgren* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar *Gabrielssons* m. fl. och *Andersons* i Storegården m. fl. berörda motioner (I: 34 och II: 113) samt med avslag å herr *Johanssons* i Bro m. fl. motion (II: 246), för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 7,300,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av utskottet förordade grunderna samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

**Herr Bergqvist:** Herr talman! Förra årets riksdag beviljade med anledning av väckta motioner ett belopp av 8,800,000 kronor till beredande av utjämning i skoldistriktens kostnader för folkskoleväsendet. De grunder, efter vilka detta anslag skulle fördelas, voro sådana, att det icke togs någon hänsyn till huruvida ett skoldistrikt hade högt eller lågt skattetryck. Bidrag skulle utgå med fem kronor för varje barn i folkskolan och 200 kronor för varje läraravdelning. På så sätt blev anslaget inte ett utjämningsanslag i egentlig mening, utan det blev mera ett anslag till lättnad i skoldistriktens utgifter. Nu är det väl att märka, att det inte var någon föreskrift förbunden med detta anslag, att medlen ovillkorligen skulle behöva användas för skoländamål, utan de kunde användas även för andra kommunala ändamål.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att enahanda belopp skulle beviljas även i år samt att dessa medel skulle utdelas efter samma grunder som förra årets anslag. Det har emellertid väckts motioner inom riksdagen med förslag till förändrade grunder. Dessa motioner utgå ifrån, att det inte sker rättvisa kommunerna emellan, när bidragen utgå efter samma proportion, oavsett skattetrycket i de olika kommunerna. Motionärerna ha framlagt ett utformat förslag till nya grunder. Den förändring, som de föreslå, skulle bestå däri, att — i stället för att enligt förra årets riksdags beslut bidrag skulle utgå med 5 kronor för skolbarn och 200 kronor för läraravdelning — bidragen nu skulle utgå med 10 kronor för skolbarn och 400 kronor för läraravdelning. Men anslaget skulle inte fördelas proportionsvis lika på alla skoldistrikt, utan hänsyn skulle tagas till skattebelastningen inom varje kommun. De kommuner, som ha högst 5 kronors utdebitering till kommunalskatt, skulle inte få något med av bidraget. De kommuner, som ha 15 kronors utdebitering eller däröver, skulle få hela beloppet — 10 kronor per skolbarn och 400 kronor per läraravdelning. Mellan 5 och 10 kronors utdebitering skulle en stegring gradvis ske av bidragets belopp, så att kommuner med ett skattetryck mellan 5 och 6 kronor skulle få  $\frac{1}{10}$  av bidragets belopp, d. v. s. 1 krona per skolbarn och 40 kronor per läraravdelning, kommuner med ett skattetryck mellan 6 och 7 kronor skulle få ett bidrag av 2 kronor per skolbarn och 80 kronor per läraravdelning o. s. v., ända upp till ett skattetryck av 15 kronor, där de som sagt skulle få fullt bidrag eller 10 kronor per skolbarn och 400 kronor per läraravdelning. De kommuner, som ha ett skattetryck av 10 kronor finge precis lika mycket som enligt de gamla grunderna, d. v. s. 5 kronor per skolbarn och 200 kronor per lärar-

Anslag till  
utjämnning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.  
(Forts.)

avdelning. Man kan tycka, att detta förslag till grunder för anslagets fördelning ter sig rättvisare än att bara lämna bidrag utan hänsyn till om en kommun har högre eller lägre skatter. Det torde väl knappast någon kunna förneka. Vid behandlingen i statsutskottet ha motionerna likväl inte vunnit majoritetens tillstyrkande. Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från statskontoret, skolöverstyrelsen och skatteutjämningskommittén. Dessa hörda myndigheter ha inte heller tillstyrkt motionerna, men det har mest varit formella skäl, som varit utslagsgivande i deras utlåtanden.

Skolöverstyrelsen har ansett, att anslaget skulle förlora sin karaktär av skolanslag, och att det inte längre skulle höra hemma på åttonde huvudtiteln. Skolöverstyrelsen har vidare sagt, att de nya grunderna skulle förorsaka så mycket besvär för skolmyndigheterna, att överstyrelsen av denna anledning inte kan tillstyrka förslaget.

Skatteutjämningskommittén har anfört, att de nuvarande grunderna inte verka tillfredsställande — det säger kommittén direkt ifrån. Men sedan yttrar kommittén, att eftersom det här bara gäller ett provisorium, vill kommittén inte nu precis tillstyrka någon ändring.

Statskontoret har inte anfört något annat skäl än att kommunerna vid uppgörande av sin budget för år 1931 räknat med att de skulle få samma anslag även för senare halvåret 1931 som för läsåret 1930—1931. Därför anser statskontoret, att det inte vore lämpligt att vidtaga någon ändring, eller åtminstone att ändringen, om en sådan vidtoges, icke borde träda i kraft förrän år 1932.

Vi ha emellertid inom utskottet varit några reservanter, som inte ha kunnat helt och hållet bortse från att de i motionerna föreslagna grunderna äro överlägsna de nuvarande grunderna, och därför velat tillstyrka dessa nya grunder.

Till en början tror jag mig beträffande skolöverstyrelsens invändning om det ökade besväret för skolmyndigheterna kunna säga, att man inte får taga alltför stor hänsyn till denna invändning, ty det är lätt att göra upp en tabell, där skolöverstyrelsen och folkskoleinspektörerna bara ha att läsa, vad varje kommun, som har ett visst skattetryck, skall ha i bidrag. Det behöver alltså inte bli någon större svårighet i den delen. Vill man flytta anslaget från åttonde huvudtiteln till en annan huvudtitel, har det inte någon betydelse för själva saken. Det skall jag inte motsätta mig, men den omständigheten, att anslaget eventuellt skulle gå på en annan huvudtitel, bör åtminstone inte vara något skäl för att bibehålla grunder för anslagets fördelning, som inte kunna anses vara rättvisa.

Vad sedan beträffar statskontorets skäl för ett avstyrkande ha reservanterna ju undvikit tyngden av detta skäl genom att föreslå, att de nya grunderna inte skulle tillämpas förrän efter utgången av år 1931, varigenom alltså kommunerna finge tillfälle att taga hänsyn till de förändrade grunderna och rätta sina utgifts- och inkomststater för 1932 efter dem, då dessa stater fastställdes i oktober 1931.

Jag har nu i korthet redogjort för reservationens innehåll och för de skäl, varpå reservanterna stöda sig. Det är ju inte alls meningen att söka inlägga någon stor värme i försvaret för reservationen, ty jag förstår, att man kanske inte nu kan förmå kammaren att bifalla den. Men jag är fullkomligt övertygad om att de grunder för anslagets fördelning, som reservanterna föreslå, äro rättvisare än de nu gällande. Dessutom innebär reservanternas förslag också en besparing. I stället för 8.8 miljoner kronor skulle det nu behövas 7.3 miljoner kronor, och när de nya grunderna komme att tillämpas för hela året, skulle summan komma att sjunka till 5.8 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.



Herr **förste vice talmannen**: När nu denna anslagsfråga kommer tillbaka, herr talman, har jag verkligen i min oskuld tänkt, att vad som kunde underkastas diskussion vore närmast, huruvida man skulle bevilja anslaget eller inte. Att man, för den händelse man beviljade anslaget, skulle göra någon ändring i grunderna, har jag inte kunnat tänka mig. Det är ju ett provisorium detta, och av ett provisorium begär man, varken att det skall vara särskilt omsorgsfullt prövat eller ens rättvist avvägt. Man nöjer sig med att det har vissa kloka och förståndiga grundlinjer, och sedan väntar man, att det så snart som möjligt skall försvinna och ersättas av någonting varaktigare, bättre och rättvisare.

Det förefaller, som om dessa synpunkter också skulle ha besjälat de myndigheter, som hörts i detta ärende. Statskontoret exempelvis vill inte ha någon ändring. Statskontoret anser, att man bör taga rätt stor hänsyn till kommunernas finansplaner, och inom kommunerna har det enligt statskontorets uppfattning varit så, att man har räknat med att få ungefär enahanda anslag och efter enahanda grunder även det budgetår, som nu stundar, och att man på grund härav har gjort upp sin inkomst- och utgiftsstat från dessa utgångspunkter. Skatteutjämningsberedningen, som också har hörts, tycker ju visserligen, att motionerna innehålla vissa beaktansvärda uppslag, men beredningen är inte alldeles säker på att det sätt, varpå skattetungan enligt motionärernas förslag skulle fastställas, är riktigt. Om man toge motionärernas förslag, skulle detta, säger skatteutjämningsberedningen vidare, kunna ge det intrycket, att därmed en mera slutgiltig lösning vunnits beträffande denna del av skatteutjämningsproblemet, och beredningen kommer på grund härav till det resultatet, att även om det kan se ut, som om skatteutjämningsberedningens förslag vore rättvisare, kunna ändå så pass starka invändningar göras, att det inte är rimligt eller bra, att man nu går att ändra de en gång bestämde grunderna.

Skolöverstyrelsen har ju inte på detta sätt preciserat sin uppfattning, men man läser nog mellan raderna, att överstyrelsen, med de utgångspunkter som man har haft och har på det hållet, inte gärna ser en ändring av grunderna.

Om jag skulle ange, vad jag själv tycker i denna sak och hur jag ser den, vill jag i all korthet säga, att jag inte har gått in för detta Kungl. Maj:ts förslag bara för att en skatteutjämning överhuvud taget därmed vinnes, utan på grund därav att jag vill ha en viss skatteutjämning. Det är visserligen så, att detta ärende inte är en skolfråga i vanlig mening, men man kan nog säga, att det är en skolfråga i viss mening, och det är närmast ur den synpunkten, som jag ser frågan. Landsbygden har ju en hel del utgifter för sina barns uppfostran och utbildning. När dessa barn en gång bli vuxna, kunna vi lägga märke till, hurusom de ofta i stor utsträckning vandra från landsbygden in till städerna, och det blir egentligen städerna, som likaledes i stor utsträckning komma att draga nytta av den utbildning, som landsbygden bekostat. Jag tycker därför att det är rättvist och billigt, att det sker en skatteutjämning, som går från städerna till landsbygden. Och just därför, att jag ser frågan på det sättet, har jag kunnat vara med om att detta anslag har upptagits på åttonde huvudtiteln. Hade jag inte sett saken så, skulle jag inte ha varit med om att man upptagit anslaget på den huvudtiteln; man hade fått söka sig en annan att placera det på.

Ja, detta är min enkla uppfattning av frågan, och när jag ser saken på det sättet, kan jag inte för närvarande vara med om någon som helst ändring i grunderna, utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Herr förste vice talmannen sade, att detta är ett provisorium, som inte är så noga övervägt och inte heller så omsorgs-

Anslag till  
utjämning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.

(Forts.)

fullt prövat, men eftersom det är ett provisorium, skulle vi i alla fall tills vidare låta det vara, till dess vi få något bättre. Jag ser saken på det sättet, att om avsikten varit, att staten genom detta anslag skulle övertaga så gott som hela skolväsendet, kan man knappast hava någon befogad anmärkning mot detsamma, i annan mån än att om staten skall övertaga kostnaden för skolväsendet, är det också nödvändigt, om det skall bli utjämning och rättvisa, att staten även övertager kostnaderna för skolhusbyggnaderna. Nu har emellertid avsikten varit, att det, även om det bara skall vara *en viss* skatteutjämning, dock skall vara en *skatteutjämning*, och då kan man ha ganska befogade anmärkningar att göra mot de nuvarande grunderna, såsom jag i det följande skall försöka bevisa.

Enligt nu gällande bestämmelser utlämnas statsbidrag, såsom vi veta, både till rika och fattiga kommuner efter precis samma grunder, nämligen med 5 kronor för varje skolpliktigt barn och 200 kronor för varje läraravdelning. Det tages ingen hänsyn till den kommunala utdebiteringen eller skattetingen. Såsom exempel skall jag be att få anföra, att Nedertorneå kommun i Norrbottens län, som för sitt kommunala behov måste utdebitera 34 kronor 14 öre per bevillningskrona, får bidrag efter samma grunder som Orsa kommun i Dalarna, som är i den lyckliga omständigheten att inte behöva uttaga någon skatt vare sig för skolväsen, kyrka eller något annat behov inom kommunen. Orsa kommun fick av förra årets anslag för 52 läraravdelningar 10,400 kr. och för 1,005 skolbarn 5,025 kr. eller tillhoppa 15,425 kr. Kommunen har ett invånarantal av 8,414 och i tillgångar för den borgerliga kommunen 549,625 och för kyrkan 1,119,154 kr. jämte en allmäningsfond på i varje fall ett tiotal miljoner.

Nedertorneå kommun har 4,991 invånare och i tillgångar för den borgerliga kommunen 130,000 samt för kyrkan 437,000 kr. men har skulder på i runt tal 174,000 kr. Kommunen fick av statsbidraget förra året för 34 läraravdelningar 6,800 kr. och för 680 skolbarn 3,400 kr. eller tillsammans 10,200 kr. Enligt förslaget i motionerna skulle Orsa kommun, som inte har några kostnader för sitt skolväsen, som behöva uttagas genom skatter, icke få något understöd alls och Nedertorneå och övriga kommuner, som ha en kommunalskatt på över 15 kr. per bevillningskrona, få dubbelt eller i detta fall 20,400 kr.

Man kan väl knappast tala om någon utjämning av skattetrycket, så länge man utdelar statsbidrag efter de grunder, som nu gälla och som föreslås skola gälla i fortsättningen. Jag medger gärna, att de nu belysta exemplen icke få vara avgörande och att det kan finnas fog för vad skolöverstyrelsen i sitt utlåtande framhåller, att om en omläggning av anslaget natur komme till stånd i sådan riktning, som motionärerna föreslagit, så skulle det i viss mån förlora karaktären av bidrag till skoldistriktet för deras kostnader för skolväsendet, men jag vill dock erinra om att enligt motionerna och reservationen skulle grunderna för bidragets utgående bibehållas vid det nuvarande, eller efter antalet läraravdelningar och skolbarn, men för beloppens storlek skulle det kommunala skattetrycket vara det bestämmande. Då först kan det bli fråga om en utjämning, och skattelättnad för kommuner, som ligga under 5 procents utdebitering, genom tilldelande av statsbidrag torde icke under nuvarande brydsamma tider vara påkallad.

Det har framhållits, nu senast av herr förste vice talmannen, att bidraget i allt fall skulle verka utjämnande, därför att städerna i större grad än landsbygden betala den till staten inflytande inkomstskatten. Detta må villigt medgivas, vad beträffar storstäderna och framför allt Stockholm. Men nu utgår ju detta bidrag liksom andra statsbidrag av de allmänna statsinkomsterna, och då kunna vi lika gärna säga, att medlen tagas av andra statsinkomster än skattemedel, t. ex. av kaffetullen, som ju är en ren finanstill. På det sättet

får den fattiga befolkningen i de hårt skattetyngda kommunerna hjälpa till att betala till kommuner, som inte behöva något understöd. Om vi nu i väntan på utredningen fortsätta i tio år och ge Orsa kommun 15,425 kr. årligen, så stärker den sina redan stora fonder med bortåt 200,000 kr., och de fattiga kommunerna få det än svårare. Beträffande utjämningen städer emellan uppstå lika abnorma förhållanden. Avesta utdebiterar t. ex. i kommunalskatt 11.50, Djursholm 3.76, Gävle 11.15, Kungsbacka 3.65, Haparanda 14.50, Stockholm 5.61, för samtliga skatter, Oskarshamn 11.90 och Ängelholm 5.50. En skatteutjämning städerna emellan kan ju alltså knappast komma i fråga, då man delar ut bidragen efter precis samma grunder till den stad, som har en utdebitering på närmare 15 kr. och till dem, som utdebitera något mellan 3 och 4 kr.

Om vi vidare göra en jämförelse mellan landskommunerna i samma län, så har t. ex. Sankt Sigfrids kommun i Kalmar län en kommunalskatt på 14.95 och Lönneberga i samma län 4.20. Den förra kommunen erhöi i statsbidrag 1,250 kr. och skulle enligt motionerna få 2,318 kr., medan den senare, Lönneberga, som förra året fick 2,515 kr. men har en kommunalskatt på endast 4.20, ej skulle få något understöd. Varvs socken i Vartofta härad i Skaraborgs län utdebiterar 18 kr. per skattekrona, och en grannsocken, Nykyrka i samma härad, som utdebiterar 3.11 per skattekrona, får nu samma understöd av statsmedel. Sådana exempel kunna uppräknas i mångfald.

Den utredning, som motionärerna verkställt, visar tydligt, att den övervägande delen av nu utgående statsbidrag stannar hos kommuner med en utdebitering understigande 10 procent samt att en jämförelsevis mindre del av anslaget kommer de mest behövande kommunerna tillgodo. Genom en omläggning av grunderna enligt motionerna skulle denna uppenbara orättvisa avhjälpas och bidraget, såsom avsikten varit med detsamma, tjäna till en verklig skatteutjämning mellan kommunerna. Statskontoret har även i sitt yttrande framhållit, att motionärernas förslag förvisso komme att befrämja den strävan efter skatteutjämning, som med understödet avsetts.

Statskontoret har emellertid framhållit, att »kommunerna torde hava förväntat, att ifrågavarande understöd skulle jämväl för nästkommande budgetår tillkomma dem enligt de av 1930 års riksdag beslutade grunderna, vadan de vid fastställande av staterna för 1931 torde hava tagit denna inkomst i beräkning», och anser därför, att om en ändring skall ske, man icke bör låta denna träda i kraft förrän efter det kommunernas nuvarande räkenskapsår gått till ända eller den 1 januari 1932.

Nu kan man med fog häremot erinra, att när kommunerna uppgjorde sina inkomst- och utgiftsstaten för år 1930, eller på hösten 1929, ingen hade ens en aning om att riksdagen skulle komma att lämna ett sådant frikostigt understöd som det ifrågavarande. Det var därför heller ingen kommun, som hade kunnat taga denna oberäknade och oväntade present i beräkning, och följaktligen fingo dessa medel balanseras till nästa års inkomststat. Jag tror mig därför med säkerhet kunna påstå, att de allra flesta kommunerna icke hava beräknat i årets inkomststat, vad riksdagen i år eventuellt skulle komma att bevilja, utan beräknat att förfara på liknande sätt med årets väntade statsanslag, nämligen att balansera över detta till 1932 års inkomst- och utgiftsstat.

Nu hava emellertid reservanterna i statsutskottet yrkat sådan ändring i motionärernas förslag, att anslaget skulle få utgå efter enahanda grunder och till samma belopp som av Kungl. Maj:t föreslagits intill utgången av innevarande år, och på detta sätt skulle den av statskontoret uttalade önskan hava blivit tillgodosedd. Emot en sådan ändring har jag ingenting att invända men anser det alldeles nödvändigt, att om en ändring skall ske, så att icke anslaget skall få permanent natur, riksdagen fattar beslut därom redan i år. Man skulle på

*Anslag till utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet.*  
(Forts.)

Anslag till  
utjämning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.  
(Forts.)

detta sätt — utan att någon blir lidande därpå — göra en besparing i budgeten på 1 1/2 miljon kronor. Jag förmodar, att finansministern torde hälsa en sådan åtgärd med tillfredsställelse, i all synnerhet som riksdagen redan nu genom de höjda anslag, som för olika ändamål redan beslutats, torde hava överskridit äskandena å de olika huvudtitlarna med minst detta belopp. Jag hoppas även, att regeringen i övrigt icke kan hava något att invända mot en dylik anslagsbesparing, då det med all säkerhet på grund av den fortlöpande inkomstminskningen vid uppgörandet av nästkommande års statsbudget säkerligen skall bliva svårt att få pengar till vad som är oundgängligen nödigt.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande framhållit bland annat, att om en omläggning enligt motionerna komme till stånd, så skulle anslaget förlora sin karaktär av bidrag till skoldistriktet för deras kostnader för skolväsendet och likställas med det anslag, som utgår till skattetyngda kommuner i skatteutjämning syfte, och att det nästan vore en lek med ord att kalla det för bidrag till skolväsendet. Häremot vill jag än en gång erinra, att beräkningsgrunderna enligt motionen äro desamma som i utskottets och Kungl. Maj:ts förslag, nämligen antalet skolavdelningar och skolbarn, dock med den skillnaden, att kommuner, som icke kunna anses skattetyngda, uteslutas, ävensom att anslaget sedan utgår efter en viss graderad skala, så att de mest skattetyngda få dubbelt så stort bidrag som hittills. För min egen del hade jag verkligen trott, att avsikten med det hela var att få en verklig skatteutjämning till stånd, och i själva ordet utjämning av kostnaden för skolväsendet måste ju också ligga en sådan mening. Om man ser efter i Statistisk årsbok, hur de kommunala utdebiteringarna ställa sig, så finner man, att i de små kommunerna utdebiteringen i allmänhet rör sig mellan 10 och 20 kronor per skattekrona. En undersökning av förhållandena skulle med säkerhet ge till resultat, att denna höga kommunalskatt har uppkommit genom att kommunerna ha varit nödsakade att bygga nya och dyrbara skolhus. Om man då vill utjämna kostnaderna för skolväsendet, böra ju dessa små fattiga, skuldsatta kommuner få större anslag än de stora och i regel skuldfria kommuner, där skattebördan icke anses vara tung för kommunen och skolhusen i allmänhet redan uppförts.

Som jag nämnde, ha motionärerna företagit en utredning. Om vi t. ex. se på Gotland, finna vi, att man där i allmänhet har mycket små kommuner. Vad beträffar de kommuner, som ha den allra största utdebiteringen, exempelvis Träkumla, där utdebiteringen är 22.20 — denna kommun har två läraravdelningar och 41 skolbarn — är det åtminstone sannolikt, att den stora skatteutgången till väsentlig del härleder sig från de pålagor, som åvila kommunen genom att den måst bygga skolhus för en eller två läraravdelningar, som där finnas. I Anga kommun på Gotland har man en läraravdelning och 30 skolbarn. Där är utdebiteringen 17.07. Däremot har en bättre situerad kommun som t. ex. Dalhem — den är ju inte så mycket större men har dock tre läraravdelningar och 52 skolbarn — en utdebitering på 8 kronor.

I Älvsborgs län, där vi också ha mycket små kommuner, finna vi, att skillnaden kommunerna emellan är ännu större. Om man ser på exempelvis Karl Gustavs socken i Älvsborgs län, finner man, att den har en utdebitering på 20 kronor per bevillningskrona, medan Svenljunga har 6.30 o. s. v. Man finner, att den stora skillnaden i utdebitering i mycket hög grad är beroende just på skolkostnaderna. Med den nuvarande fördelningen av anslaget kan man tydligen icke åstadkomma någon verklig utjämning av skatteutgången för dessa kommuner, av vilka en har en utdebitering på mellan 20 och 25 kronor, medan däremot grannkommunen har en utdebitering understigande 5 kronor.

Skolöverstyrelsen anför vidare, att ett införande av den föreslagna kommunala skatteskalen såsom grund för fördelningen säkerligen komme att vålla så många svårigheter vid granskningsarbetet, att det borde allvarligt ifrågasät-

tas, huruvida granskningen av skoldistriktens uppgifter i nämnda hänseende skäligen kunde påläggas folkskolinspektörerna. Nu vet jag inte, om folkskolinspektörerna äro så överhopade av arbete, att de inte kunde ägna någon ytterligare tid åt granskningen av förevarande anslagsfråga. Jag tror emellertid, att överstyrelsens farhågor härvid äro överdrivna. Det måste ju bli föregående års utdebitering, som skall ligga till grund för anslagets storlek, och då finnas i Statistisk årsbok uppgifter för alla Sveriges kommuner, vilka uppgifter torde finnas tillgängliga, när medlen någon gång på hösten skola utdelas. Uppgift om antalet skolbarn och skolavdelningar skall ju även efter nu gällande grunder lämnas. Motionärerna hava redan före motionernas avlämnande med ledning av den år 1929 beslutade och år 1930 uttagna allmänna kommunalskatten, som upptagits i Årsbok för Sveriges kommuner, låtit uträkna, hur stort bidrag, som komme att tillfalla varje kommun, därest gällande bestämmelser om bidragen skulle modifieras på sätt som i motionen föreslagits. Här finnes uppgift på den kommunala utdebiteringen jämte antalet skolavdelningar och skolbarn för alla Sveriges kommuner både i städer och landsbygd, hur stort bidrag som erhöles förra året samt hur stort bidraget skulle bli, om motionerna bifölles. Vi ansågo oss inte vilja belasta trycket med hela denna utredning utan föredrogo att endast tillhandahålla statsutskottet densamma, men det hade måhända varit bättre att få den med vid remissen till skolöverstyrelsen. I så fall hade kanske överstyrelsen kommit underfund med att folkskolinspektörerna mycket väl kunde utföra granskningen.

Jag vill då slutligen säga några ord med anledning av skatteutjämningsberedningens yttrande. Skatteutjämningsberedningens skäl för ett avstyrkande synas vara, att man icke medtagit hela det kommunala skatteunderlaget, nämligen den sammanlagda utdebiteringen av egentlig vägskatt och landstingsskatt, men anser redan, att enbart en beräkning efter det rent kommunala skattetrycket skulle bliva ett mera komplicerat system för beräkningen. I yttrandet medgives emellertid, att den nuvarande anordningen ur skatteutjämnings-synpunkt är mindre tillfredsställande, men beredningen vill dock uttala sina betänkligheter mot att en ändring nu vidtages utan en ingående undersökning av frågan.

Motionärerna hava icke velat taga med landstings- och vägskatterna, dels emedan landstingsskatten ju är mera konstant — skillnaden rör sig i allmänhet endast omkring 1 krona per bevillningskrona — och dels emedan vägskatten för närvarande är synnerligen ojämn, beroende på olika omständigheter, som genom det numera höga statsbidraget såväl till vägbyggnader som ock till vägunderhåll i en mycket snar framtid likaledes torde komma att utjämnas.

Skatteutjämningsberedningen slutar med att som sin mening uttala, att om motionerna skulle bifallas, skulle det givas det intrycket, att därmed en mera slutgiltig lösning vunnits beträffande denna del av skatteutjämningsproblemet, och under sådana förhållanden kan man inte förorda detsamma. De sakkunniga äro medvetna om att det inte är bra som det är, men de mena, att skatteutjämningsfrågan kanske skulle kunna lösas så enkelt, som genom ett bifall till motionärernas förslag, och då vill man naturligtvis inte vara med om detta.

Jag tror mig med vad jag nu anfört hava framfört fullgoda skäl för ett bifall till den av mig m. fl. i denna kammare avgivna motionen, men då jag även kan anse den av reservanterna gjorda hemställan tillfredsställande, skall jag, herr talman, ansluta mig till yrkandet om bifall till den vid utskottets utlåtande av herr Widell m. fl. fogade reservationen.

**Herr Björck, Wilhelm:** Herr talman! När denna fråga i fjol var under debatt i riksdagens båda kamrar, fick man höra mycket talas om Orsa. Orsa

*Anslag till  
utjämnning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.  
(Forts.)*

Anslag till  
utjämning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.

(Forts.)

framfördes som ett belysande exempel på hur orättvist grunderna för anslaget fördelning skulle komma att verka. Jag tror, att man också ganska flitigt förde Stockholms namn på läpparna. Det har jag inte hört i dag, och jag tror, att just frågan om Stockholm ventilerades så pass grundligt i fjol, att motionärerna icke haft någon fördel av att i år taga upp den igen.

Innan jag går in på detaljerna, tror jag, att det är skäl att understryka en sak, som reservanterna och motionären, såvitt jag kunnat uppfatta, icke ha tillfyllerstgörande klargjort. När ifrågakvarande anslag i fjol på grund av enskilda motioner beviljades, var det icke från motionärernas och utskottets sida tänkt som ett skatteutjämningsanslag i rent teknisk mening, utan det var i lika hög grad ett *skattelindringsanslag*. Syftet var att uppnå en lindrigare kommunal beskattning i de lika kommunerna. Därvid tog man speciellt sikte på skolväsendets förhållanden, därför att man visste, att skolväsendet i en hel mängd kommuner medförde en mycket stor tunga. Det är alltså skäl att fastslå, att en skatteutjämning i ordets tekniska mening icke är det enda och huvudsakliga syftet med ifrågakvarande anslag utan att det tillika är fråga om en skattelindring, ty det föreföll, som om motionären ville renodla den ena sidan av saken, skatteutjämningsidan.

Motionären har nyss anfört, att man med de nya grunderna skulle gagna vissa kommuner med högt skattetryck och därvid särskilt åberopat Nedertorneå kommun. Om jag nu ser denna sak som en skattelindringsfråga, är det klart, att jag inte kan tillmäta motionärens bedömande av det totala skattetrycket en så central betydelse, som han gjorde, utan jag måste se saken såsom en fråga, där det gäller att lindra utgifterna framför allt för folkskoleväsendet. Ur denna synpunkt ter sig exemplet om Nedertorneå kommun och Norrbottenskommunerna inte så talande, ty man får ju aldrig glömma, att dessa ha en vida mera gynnad och privilegierad ställning i fråga om skolväsendet än övriga kommuner i riket. Det vet säkerligen herr Gabrielsson lika väl som andra ledamöter av denna kammare, att just dessa bygder äro i fråga om sitt skolväsende från statsverkets synpunkt i hög grad gynnade och få bidrag efter mycket mera gynnsamma grunder än kommunerna i allmänhet. När man anlägger rena skatteutjämningspunkter på denna fråga, förstår jag visserligen motionärens resonemang, även om jag inte delar det.

Med det erkännande åt motionärens synpunkter som jag redan gjort, om denna fråga ses som en ren skatteutjämningsfråga, måste jag å andra sidan göra gällande, att det är någonting ganska egendomligt, att man, om man lägger anslaget som ett skatteutjämningsanslag, sedan knyter sina beräkningar till skolväsendet, ty dessa frågor ha ju inte mycket med varandra att göra. Låter man anslaget bli ett rent skatteutjämningsanslag, hade det funnits all anledning att söka efter andra grunder för utbetalandet av bidraget, än det nu är fråga om. I så fall finns inte det minsta skäl att låta en kommun, som har mycket höga utgifter för sin fattigvård men inga utgifter för skolväsendet, få ett högt bidrag till skolväsendet, ett bidrag, som kanske överstiger vad kommunen har att betala för sitt skolväsende. Den logiken kan jag inte godkänna. Jag har sett utredningar, som visa, att det skulle finnas kommuner, som skulle få så högt bidrag, att de skulle därmed kunna täcka alla kostnader för sitt skolväsende. Går man herr Gabrielssons väg, vill jag således bestrida, att det finns något fog för att knyta beräkningarna till skolväsendet, utan man bör då gå andra vägar för att uppnå en skatteutjämning.

Vad så beträffar användningen av dessa bidrag, tror jag inte, att motionären har rätt — i statsutskottet antyddes någonting liknande av reservanten — i att dessa pengar blivit illa använda. När jag varit ute och rest i olika skoldistrikt, har jag sökt taga reda på, hur medlen använts, och jag har färska intryck från en del av Norrland, som jag nyligen besökt. Där var skolrådet och dess ordförande och en del av befolkningen församlade — det var i Jämtland

— och de voro mycket undrande, huru det skulle gå med denna motion. Den allmänna meningen var den, att om motionen går igenom, måste de lägga om den plan för förbättring av skollokalerna etc., som man lagt upp med tanke på att få dessa bidrag för framtiden. Dessa bidrag voro också relativt ganska betydande. Jag vill minnas, att det rörde sig om ungefär en tredjedel av utdebiteringen för skolan.

Jag är övertygad om att man genom ifrågavarande bidrag gjort en mycket god gärning i olika skoldistrikt just för skolväsendet. Man har visserligen inte påbjudit, att bidraget skall användas för skolväsendet; men så mycket sinne för ordens valör och sunt förnuft har man säkerligen i de olika kommunerna, att man inte konfiskerat medlen och använt dem till något främmande ändamål utan till att sätta skolväsendet på fötter och därigenom undgå en uttaxering för detta syfte.

Denna övriga present, som herr Gabrielsson talade om, har alltså redan gjort mycket gott, och det skulle vara mycket att beklaga, om den inte i fortsättningen skulle komma kommunerna tillgodo, åtminstone till dess man funnit några andra vägar för att åvägabringa en rättvis skatteutjämning, som tar hänsyn inte endast till det *totala* skattetrycket utan också till det *skattetryck, som skolväsendet medför för kommunerna.*

Till slut ber jag att få säga, att om man följer herr Gabrielssons väg, finns det inte någon anledning att uppföra detta anslag på åttonde huvudtiteln. Det är visserligen formellt knutet till skolväsendet men avser ju att lätta det totala skattetrycket. Jag förstår inte, varför inte ett sådant anslag skulle liksom övriga skatteutjämningsanslag uppföras på sjunde huvudtiteln. När man nu genom den tekniska form, som det hittillsvarande bidraget fått, har kunnat anlita folkskolinspektörerna för kontrollen, har detta naturligtvis skett därför, att anslaget är direkt anknutet till skolväsendet såsom ett extra bidrag, kunna vi säga, till skolväsendet i kommunerna, betingat av antalet lärare och barn. Men går man den väg, som herr Gabrielsson har förordat, förstår jag inte, varför folkskolinspektörerna skulle vara samhällets granskningsorgan i fråga om detta bidrag. Det är visserligen rätt, såsom herr Bergqvist anförde, att man kan läsa mycket i tabeller. Ja, det är mycket riktigt, om man nämligen har kontrollerat själva utgångspunkten för tabellerna, nämligen skattetryckets storlek, men jag förmodar, att skattetrycket, som skulle vara bestämmande för bidragets storlek, måste på något sätt kontrolleras och då undrar jag, om det inte är en uppgift, som ligger ganska fjärran från folkskolinspektörernas arbetsfält. Däremot är det mycket enkelt att se, huru många barn, som undervisas, och huru många lärare, som åtnjuta statsunderstöd.

Skall man gå den av reservanterna föreslagna vägen, fordrar konsekvensen, att åttonde huvudtiteln befrias från detta anslag, som i stället bör belasta sjunde huvudtiteln. Vidare torde man böra välja något annat organ för att kontrollera rekvisitionerna.

Jag har, herr talman, inte blivit övertygad om att det finns någon som helst grund att rubba detta för kommunerna mycket välkomna och för skolväsendet synnerligen nyttiga anslag. Skulle riksdagen gå in för att ändra dessa grunder, finns det anledning att taga steget fullt ut och göra detta anslag till vad det från motionärens sida uppenbarligen är avsett att bliva, nämligen ett rent tekniskt skatteutjämningsanslag, som inte har någonting med skolväsendet att göra.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då jag, herr talman, begär ordet i denna fråga, gör jag det mindre såsom medlem av regeringen utan fast-

*Anslag till utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet.*  
(Forts.)

Anslag till  
utjämning  
av kostna-  
derna för  
folkskolevä-  
sendet.

(Forts.)

mera i egenskap av motionär föregående år, då jag var en av dem, som framlade en motion, vilken resulterade i riksdagens beslut.

Den ärade talaren på Västerbottens länsbank började med att säga, att om det varit fråga om statens övertagande av skolväsendet, skulle han kunnat godkänna den föreliggande propositionen; men när det är fråga om att åstadkomma en skatteutjämning, ansåg han, att förslaget i fråga är oanvändbart.

Jag vill göra gällande en motsatt ståndpunkt: är det fråga om ett statens övertagande av skolväsendet, då är den *nu* föreliggande formen för realiserandet av denna tanke fullkomligt oanvändbar. Däremot är den, såvitt jag förstår, fullkomligt riktig, därest man vill åstadkomma en utjämning av skattebördorna men begränsa detta till de olika kommunernas utgifter för skolväsendet. Det är däri skillnaden ligger. När man i följd hade att väcka en motion i ämnet, måste man säga sig, att så fort som man ville sträcka sig över en utjämning av kostnaderna för skolväsendet och gå in för en skatteutjämning i allmänhet, var man inne på ett område, som riksdagen och alla, som i övrigt sysslat med denna sak, ansett kunna ske endast efter en ingående och allsidig utredning. Hade motionen varit lagd på ett sådant sätt, att man sökt inverka på skatteutjämningen i dess helhet, skulle säkerligen mot varje förslag som framlagts kunnat riktas en sådan mängd erinringar både i fråga om bedömandet av kommunernas skatteböroda och i fråga om de grunder, som man i det fallet skulle anlita, att motionen säkerligen varit förlorad. När den bifölls av riksdagen, skedde detta därför att den begränsade sig till ett område, som kunde överskådas och där verkningarna redan från början kunde tydligt fixeras, nämligen en utjämning av kostnaderna för skolväsendet de olika kommunerna emellan. Då visade det sig att, överhuvud taget, en sådan utjämning, begränsad till detta område, skulle komma att verka i det stora hela på ett vad detta område beträffar rättvist sätt. Att man sedermera inte kunde gå längre och ge sig in på andra områden, berodde ju som sagt därpå, att både riksdagen och Kungl. Maj:t ansett, att man på det området icke kunde gå längre, än man genom tidigare vidtagna åtgärder redan gjort, innan en fullständig och allsidig utredning ägt rum.

Med dessa ord har jag endast velat säga, att visst kan man, om man går in på det allmänna skattetrycket, visa, att det finns kommuner, som i förhållande till sin skatteböroda få mindre bidrag än andra kommuner, som med hänsyn till samma skatteböroda få större belopp. Men då kommer man över till ett område, som inte ansetts vara möjligt att angripa genom ett direkt statsanslag, innan en allmän utredning kommit till stånd. Jag skulle våga säga, att de statsorgan, som haft att yttra sig över motionen, hava för visso anført en försiktig kritik av motionens utgångspunkt. Men så mycket är från alla håll sagt, att man inte kan tala om några godkännbara, till sina konsekvenser undersökta och vid en tillämpning i olika avseenden genomförbara grunder.

Jag vågar därför tro, att det är berättigat, att denna kammare gör liksom andra kammaren för en stund sedan gjorde, som med en — såsom jag tror — tjugodubbel majoritet beslöt bifalla utskottets hemställan att begränsa skatteutjämningen till det område, som ursprungligen avsågs, men att man också gör denna skatteutjämning i den omfattning, som utskottet och propositionen föreslå.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.



Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Ang.  
postavgifter  
för paket.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 48 och med avslag å motionen II: 345 av herr Nylander, besluta, att kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 150) om vissa ändringar i förordningen den 17 juni 1916 (nr 216) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter, vilken kungörelse med viss ändring gällde till och med den 31 december 1931, skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1932, dock att dels vad i 8 § stadgades icke skulle tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1933, som verkställdes under år 1932, dels ock 11 § 1 mom. a) skulle hava följande ändrade lydelse:

a) för utgivarkorsband i allmänhet:

12 öre för varje vikt av ett halvt kilogram eller del av halvt kilogram, varvid utgivarkorsband, vars vikt understiger 25 gram, taxeras som om det vägde 25 gram.

I herr *Nylanders* berörda motion hade hemställts, att riksdagen måtte, för tillämpning från och med den 1 juli 1931, besluta,

att portot för inrikes paket skulle utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som vägde

högst 1 kilogram, med 50 öre,

mer än 1 men ej över 3 kilogram, med 75 öre,

mer än 3 men ej över 5 kilogram, med 1 krona,

mer än 5 kilogram, med 1 krona för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav,

att för skrymmande paket det ifrågavarande viktportot skulle ökas med 50 %, dock att avgiften för dylikt paket, som i vikt överstege 1 men ej 3 kilogram, skulle utgöra 1 krona 10 öre, och skulle, i fråga om vad med skrymmande paket skulle förstås, tillämpas bestämmelserna i sådant hänseende enligt gällande internationella paketavtal, dock med den eller de inskränkningar, som kunde föranledas av särskilda, utav Kungl. Maj:t till efterrättelse inom svenska postverket givna föreskrifter, ävensom

att den särskilda tilläggsavgiften för inrikes s. k. ilpaket skulle utgå med 100 % å befodringsavgiften, evad densamma avsåge vanligt eller skrymmande paket.

Herr **Örne**: Herr talman, mina herrar! Det är inte min avsikt att framställa något yrkande i den föreliggande frågan. Jag förstår mycket väl, att Kungl. Maj:t i dessa finansnödens dagar inte har velat lägga fram ett förslag om minskning av inkomsterna från posten med ett så stort belopp som 1,500,000 kronor för kalenderår räknat, och jag förstår också, att bevillningsutskottet inte har kunnat komma till något annat resultat, än utskottet gjort.

Jag kan emellertid inte annat än beklaga, att förslaget om sänkning av paketportot har måst avvisas. Det förhåller sig ju nämligen på det sättet, att vårt paketporto är synnerligen högt. Såvitt jag vet, är det endast ett enda land, som för vissa grupper av paket har högre porto än Sverige, och av sammanställningar i motionen liksom i generalpoststyrelsens framställning till Kungl. Maj:t framgår, att det för vissa grupper inte blir så obetydligt billigare att skicka ett paket till ganska avlägsna länder än mellan två närbelägna orter i Sverige. Detta är naturligtvis inte något önskvärt tillstånd. Då det gäller varuaffärer, och landsbygdens befolkning särskilt uppe i översta Norr-

Ang.  
postavgifter  
för paket.  
(Forts.)

land i stor utsträckning köper sina varor så att de sändas som postpaket, föreföll det generalpoststyrelsen, som om man framför allt borde ha anledning att göra en reduktion av paketportona. De flesta handelskammare hava också tillstyrkt den föreslagna sänkningen, ehuru i några yttranden gjorts gällande, att en sänkning av postavgifterna för brevfrösendelser borde gå framför en sänkning av paketportot. Det är nu emellertid på det sättet, att det svenska brevportot visserligen är högt men dock inte högre än i åtskilliga andra länder. Om man rör sig med den nödvändiga ekvivalenten i de olika myntslagen, måste man säga, att vi praktiskt taget ha samma porto som exempelvis Tyskland eller Finland.

Om man tänker på det tyngsta slaget av paket, nämligen å 20 kg., är avgiften för ett inrikes paket 10 kronor 20 öre. Detta gör en befodringsavgift av 510 kronor per ton, och det förefaller, som om det skulle vara en synnerligen hög avgift. Det är visserligen inte alltför högt, om man skickar ett paket till de längst från järnväg belägna, avlägsna poststationerna i översta Norrland, men för mera närliggande destinationsorter är ju en sådan frakt onormalt hög. För denna avgift för ett enda paket kan man skicka 68 brev och 102 brevkort eller lokalbrev. Jag tror för min del, att man i nuvarande läge lämpligen bort företaga en portosänkning just för paket.

Då det i pressen för närvarande framträder en stor ängslan för att generalpoststyrelsen ämnar igångsätta en aktion för höjning av tidningsavgifterna, så vill jag, herr talman, begagna tillfället att omtala, att någonting sådant icke ingår i styrelsens planer. Jag tror inte, att man för närvarande lämpligen kan höja några befodringsavgifter utan endast kan tänka på en sänkning.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reseersättning till nämndemän jämte en i ämnet väckt motion;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till rese- och traktamentspenningar; samt

nr 80, i anledning av väckt motion om restitution av visst för stämpelbeläggning av aktier i Älvdalen—Horrmundsjöns järnvägsaktiebolag utgivet belopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster.

I en till riksdagen avlåten, den 13 februari 1931 dagtecknad proposition, nr 96, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att till f. d. landskamreraren i Malmöhus län G. V. Eiserman finge såsom ersättning för mistade sportelinkomster — utöver den ersättning han i sådant hänseende uppburit enligt bestämmelserna i brev den 12 juni 1925 — utgå ett belopp av statsmedel av 32,466 kronor 27 öre samt att nämnda belopp finge såsom utgift avföras från den i riksstaten under rubriken »Egentliga statsinkomster» upptagna inkomsttiteln »Diverse inkomster».

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet yttrat:

»Då utskottet icke kan dela departementschefens uppfattning, att starka billighetsskäl tala för att Eiserman tillerkännes ifrågavarande ersättning av statsmedel, får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna riksdagens bifall.»

Reservation hade anmälts av herrar *Kvarnzelius, Nilsson* i Malmö och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **Ramel**: Herr talman! Det torde vara för kammarens ledamöter väl bekant, att f. d. landskamreraren Eiserman är en synnerligt dugande tjänsteman. Genom det alldeles sällsynt nitiska och framstående sätt, varpå han handhaft taxeringsväsendet i Malmöhus län, har han säkerligen tillfört det allmänna belopp, som räknat i kronor uppgå till sjusiffriga tal. Av Kungl. Maj:ts proposition framgår, att anledning finnes att antaga, att Eiserman genom en process skulle kunna erhålla nu ifrågavarande belopp.

Jag undrar då, herr talman, om det är staten värdigt att låta en synnerligen förtjänt ämbetsman, som gjort staten så stor nytta, gå till process för att erhålla beloppet. Om en enskild arbetsgivare, som kan betraktas såsom en god arbetsgivare, i sin tjänst har en tjänsteman eller arbetare av Eisermans kvalitet och denne vände sig till sin arbetsgivare och sade: »Jag har rätt till pengarna, men jag vill helst inte låta saken gå till process», då är jag övertygad om, att i så fall skulle säkerligen denne enskilde arbetsgivare utan tvekan lämna honom beloppet. Jag anser, att det vore staten värdigare att inte driva denne förtjänte ämbetsman till process.

Någon prejudicerande betydelse kan ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition inte få, då herr Eiserman är den ende tjänsteman i Sveriges land, som står på gammal stat. Ingen annan kan sålunda åberopa detta förhållande.

Herr talman! Jag vågar uttrycka den förhoppningen, att första kammaren ville av billighetsskäl ansluta sig till den av landshövding *Kvarnzelius* och herrar *Johan Nilsson* i Malmö och *Anderson* i Råstock avgivna reservationen.

Herr **Mellén**: Av utskottets kortfattade utlåtande, däri inga andra skäl för avslagsyrkandet anges än att det icke finnes några billighetsskäl, som tala för bifall och däruti reservanterna icke heller omtala, på vilka grunder de kommit fram till sin reservation, får man ingen klar uppfattning av den föreliggande frågan eller av den stora principiella innebörd, som den i sig innefattar. När jag läste utlåtandet, tänkte jag, att det var en oerhörd sportelinkomst, och jag tänkte — liksom förmodligen många andra i denna kammare — att det var en tillfällig relativt arbetsfri sportelinkomst, som landskamreraren Eiserman begärt ersättning för, och att för bifall till begäran fordrades mycket starka skäl.

Men går man till Kungl. Maj:ts proposition, finner man, att det finns oerhört goda skäl för Eisermans anhållan. Fordrade beloppet är ingalunda någon sådan sportelinkomst som nyss nämnts, utan den utgör summan av en under många års tjänstgöring honom tillkommande avtalsenlig löneförmån, som statsmakterna på ett enligt hans egen och min uppfattning orättmätigt sätt frånhänt honom. Det är detta, som gör, att summan blivit så stor som 32,466 kronor 27 öre.

Man inhämtar av den kungl. propositionen, att utlåtanden i frågan avgivits av åtskilliga myndigheter, först och främst av statskontoret. Statskontoret har kommit till den uppfattningen, att ersättning bör tillerkännas honom. Plura-

*Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)*

Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)

liteten inom statskontoret anför det skälet, att fog finnes för Eisermans framställning, men det finnes tre reservanter, som framhålla, att han har laglig rätt att få dessa penningar. Länsstyrelsen i Malmöhus län säger också, att det är hans lagliga rätt och framhåller, att likaväl som staten håller sin hand över att avtal, ingångna mellan enskilda, respekteras, lika mycket och kanske med ännu starkare skäl bör staten fullgöra de av staten själv ingångna avtalen. Justitiiekanslern har också tillstyrkt denna begäran. Ehuru denne inte vill uttala sig om, huru en process skulle komma att avlöpa, anser han dock starka skäl tala för att Eiserman kommer att vinna en sådan rättegång.

Om vi nu gå till själva sakförhållandet, är det så, att Eiserman nämndes till kamrer 1906 och avgick i år eller kanske det var i fjol. Han har således en lång tjänstemannabana bakom sig, och han har, som hans excellens herr utrikesministern nyss framhöll, dessutom på annat område iakttagit statens intressen i föga vanlig grad. När Eiserman tillträdde sin befattning, gjorde han det enligt då gällande 1878 års lönestat. Det tillförsäkrades honom att han under sitt innehav av tjänsten skulle åtnjuta med tjänsten förenade avlöningsförmåner. Till då gällande avlöningsförmåner hörde vissa provisioner, som jag nu inte behöver närmare ingå på, men som vid debitering av landstingsmedel, vägmedel m. m. tillföll landskamreraren. Sedan Eiserman tillträtt sin tjänst, har lönen för hans ämbete reglerats inte mindre än två gånger, men han har stått kvar på gammal lönestat. Vid båda tillfällena har denna rätt tillförsäkrats honom och därmed även rätt att åtnjuta de av staten honom ursprungligen tillförsäkrade löneförmånerna. År 1925 beslöt emellertid riksdagen att borttaga allt vad sportler hette vid länsstyrelserna. Man gav de gamla befattningshavarna en viss ersättning, som skulle beräknas efter viss procent av medeltalet för tio år och skulle få åtnjutas en viss tid. Denna av riksdag och regering beslutade förordning gällde alla länsstyrelser, men ingen tillfrågades, ej heller Eiserman. Han har sedermera åtnjutit denna så beslutade ersättning.

Nu anmärkes det, att det är märkvärdigt, att han tegat i så många år. Ja, men det är kanske inte så märkvärdigt. En ämbetsman processar inte gärna med sin arbetsgivare — staten —, och Eiserman har kanske dragit sig för ett så pass uppseendeväckande steg som detta. Nu, då han är pensionsmässig och får avstå sina löneförmåner, har han kommit fram med nu förevarande begäran. Därför kan man ju inte lasta honom, och inte heller bör dröjsmålet vara något skäl för att vägra honom, vad han har laglig rätt att utfå.

Eiserman säger, att om han räknar efter vad han under dessa år förlorat i sportler, i honom tillförsäkrad årlig inkomst, utgör skillnaden mellan vad han skulle enligt 1878 års lönestat uppburit och vad han verkligen uppburit 32,000 kronor. Detta synes ju vara ett stort belopp, men det är samlat under många år.

Enligt min uppfattning kommer han att vinna i en process. Därom kan man ju aldrig säga något bestämt, ty om riksdag och regering beslutat i en viss fråga, ställa sig ju domstolarna ofta tveksamma, om de ens äro behöriga att taga upp saken och pröva det juridiskt rättvisa i frågan. Det ha de emellertid gjort de sista åren, och det är väl att antaga, att de skulle komma att så göra även i detta fall.

Nu säger utskottet, att det finns inga billighetsskäl. Nej, men det finns andra skäl, som äro mycket starkare, och det är att riksdagen bör skapa rättvisa, när den tillfogat någon oförrätt. De skälen böra vara starkare.

På grund av vad jag sålunda anfört och då, såsom hans excellens herr utrikesministern redan framhållit, det här gäller en man, som kanske bör kunna behandlas litet annorlunda än andra, finner jag det för min del vara mycket lämpligt, om riksdagen ville bifalla hans anhållan och icke tvinga honom att gå till process. Detta gör han säkerligen mycket ogärna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

**Herr Svensson, Martin:** Herr talman! Det förhåller sig ju så, att beträffande dessa sportelinkomster, som det här gäller, har det inom länsstyrelsen i Malmö, där landskamrerare Eiserman tjänstgjort, gjorts en utredning år 1925 av tio års medelinkomst av sportlerna, och det har då räknats ut, att denna för åren 1915—1924 skulle bli 12,016 kronor 12 öre. Därefter har landskamreraren fått sina sportelinkomster och undan för undan utkvitterat dem utan att, såvitt av propositionen eller i övrigt av vad som kommit utskottet tillhanda framgår, han haft någon invändning eller erinran att göra emot denna reglering av lönen. Först sedan han avgått ur tjänsten företages inom länsstyrelsen en utredning, hur det skulle ställt sig, ifall han uppburit dessa sportelinkomster, sådana de influiter under de sista fem åren ifrån den 1 juli 1925 till och med juni 1930, och det har då visat sig, att det skulle blivit en ökning av inkomsterna med det belopp, som i propositionen omnämnas, 32,466 kronor 27 öre.

Om det varit hans obestridliga rätt att få detta, då hade Kungl. Maj:t utbetalt det utan vidare, men av de myndigheter, som hörts, är det endast länsstyrelsen i Malmö, som ansett, att det föreligger en sådan obestridlig rätt och att beloppet kunde utbetalas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Där emot har icke statskontoret haft denna uppfattning, och beträffande den juridiska sidan av saken, så är justitiekanslersämbetets yttrande visst icke klarläggande för hur det ställer sig. Då har propositionen lagts fram, där man understrukit billighetsskäl och vädjat till riksdagen att på sådan grund utbetala detta belopp.

Det gäller ju dock här en befattningshavare, vars årliga löneinkomst inte lär ha understigit 18,000 kronor, och en befattningshavare, som utan att göra någon invändning däremot mottagit de sportelinkomster, som reglerats genom beslutet 1925. Under dessa förhållanden har utskottet kommit till den ståndpunkten, att här icke föreligger några billighetsskäl. Inom den avdelning, där frågan behandlades, läste de sex ledamöterna av avdelningen var för sig igenom propositionen och möttes sedan för att överlägga, och var och en hade vid sitt studium hemma av propositionen kommit till den uppfattningen, att här icke förelägo billighetsskäl.

Nu har här under debatten av hans excellens herr utrikesministern framhållits de utomordentligt stora förtjänster, denne tjänsteman haft om vårt skatteväsende, och vad han i det fallet utträttat kan ju vara värt ett äreminne. Men det har inte föreslagits i propositionen, att man skulle utbetala detta såsom en belöning utan att man skulle göra det av billighetsskäl. Rättsfrågan har utskottet icke tagit upp, och det står tjänstemannen fritt att få den prövad inför det forum, som är behörigt att pröva den.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan och meddela, att andra kammaren redan har bifallit utskottsmajoritetens hemställan.

**Herr Nilsson, Johan,** i Malmö: Herr talman! Då jag är en av dem, som antecknat sig under reservationen vid utskottets utlåtande, skall jag be att få göra ett yrkande om bifall till reservationen och därmed till Kungl. Maj:ts förslag.

Det är ju så, att för Eiserman skulle gälla 1878 års lönebestämmelser, och därmed skulle han ha rätt till sportler. 1925 gjordes, såsom här är påpekat, en ändring, så att sportelväsendet skulle upphöra i den utsträckning det var möjligt. Emellertid var han fortfarande berättigad att erhålla dessa sportler, och man gjorde då, såsom den föregående ärade talaren uppgav, så, att man tog lönen för tio år, 1915—1924, och beräknade ett medeltal, och därefter fick Eiserman en ersättning av 12,000 kronor årligen i runt tal. Detta har ju

*Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)*

*Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)*

pågått till 1930, då Eiserman blev t. f. landshövding där nere och därmed slutade sin befattning som landskamrerare.

Emellertid har han ansett, att han inte blev rättvist behandlad genom en sådan förändring i hans löneförhållanden. I stället för att han under de fem åren fått ut 59,000 kronor skulle han ha fått 91,000 kronor, och skillnaden blir ju 32,000 kronor. Jag finner det vara mycket rimligt, att Eiserman tilldelas detta belopp. Jag behöver inte tala om hans vackra ämbetsmannabana och hans alltid starka intresse för statens rätt gentemot skattebetalare, därför att det är tillräckligt bekant förut. Jag skulle emellertid inte ha sagt detta här i dag, om jag inte känt, att man här är på väg att begå en orättvisa mot en tjänsteman. Jag behöver inte tala om hans ekonomiska ställning. Skulle man gå över på rimlighetsskålen och billighetsskålen, så kanske man hade anledning att säga någonting därom också, men det kan ju hända, att staten säger, att det är en sak, som vi inte ha att göra med. Det, som övertygat mig om det befogade i hans anspråk, är statskontorets utlåtande, och jag tycker det talar tillräckligt kraftigt och starkt för befogenheten av hans anspråk och också talar för att han har möjlighet att gå domstolsvägen.

I statsutskottet fanns det stämmor, som höjdes för att man skulle anvisa den vägen för honom. Jag tycker det är klokt, som vi gjort i utskottet, att vi inte ha anvisat den vägen. Det skulle vara oriktigt av riksdagen att liksom uppmuntra till att tjänstemän på det sättet skulle skaffa sig sin rätt.

Min ståndpunkt grundar sig sålunda dels på det rimliga och dels därpå, att jag tycker att uttalandena gå i den riktningen, att han kan söka ut summan på laglig väg. Justitiekanslersämbetet har ju varit litet mindre säkert på sin sak, men även där förefaller det mig, som om man kunde läsa ut vissa motiv till förmån för Eiserman.

Jag vill således med detta ha sagt, herr talman, att jag anser både billighetsskäl och lagliga skäl tala till Eisermans förmån, och jag ber därför för min del att på det varmaste få tillstyrka den av Kungl. Maj:t gjorda framställningen. Även om den är avslagen av andra kammaren, skulle det säkerligen icke vara ur vägen, att första kammaren på det sättet gjorde en honnör för en gammal i alla avseenden duktig tjänsteman, som nu skall avsluta sin tjänstmannabana.

Jag yrkar således bifall till reservationen.

**Herr Olsson, Oscar:** Det var den siste talarens anmärkning, att kammaren skulle begå en orättvisa, om den nu följde utskottet, som gjorde, att jag begärde ordet. Jag tycker ändå, att detta är att ta till något för stark argumentation. Den argumentationen stod inte heller riktigt i överensstämmelse med slutet på den motivering, som användes. Slutet på motiveringen var den, som redan blivit bemött vid ett föregående tillfälle, att vi här skulle göra en honnör för en särskilt förtjänt ämbetsman. Ja, men så är inte propositionen lagd. Det är inte detta, vi ha att fatta beslut om vid detta tillfälle. Sakfrågan är redan en gång här upplagd. Här är fråga om en tjänsteman med 18,000 kronors årlig lön, som dessutom åtnjutit 12,000 kronor extra i sportler, vilka sportler beräknats på grund av vad denne tjänsteman brukade ha. Sedan har det blivit högkonjunktur, så att säga, i fråga om sportlerna — såvitt de hade stått kvar — och nu begär denne tjänsteman att få de sportler, som skulle tillfallit honom, såvitt han inte tagit emot denna ersättning under de 5 eller 6 år, som han tagit emot den.

Kungl. Maj:t har ansett, att billighetsskäl föreligga för att riksdagen skall ge honom dessa sportler. Det är en omdömesfråga. Mitt omdöme vägrar att gå med på att billighetsskäl föreligga, och det är därför, som jag både

i avdelningen och i utskottet anslutit mig till det här föreliggande utskotts-förslaget, till vilket jag ber att få yrka bifall.

**Herr Mellén:** Ja, om det är hög lön eller liten lön, spelar ingen roll, utan jag menar, att har staten lovat en tjänsteman, att han skall under den och den tiden få den och den lönen, är staten skyldig att hålla detta löfte, lika väl som man fordrar, att en enskild arbetsgivare håller dylika avtal.

I de under de senare årtiondena givna fullmakterna är inryckt, att man är skyldig att underkasta sig de förändringar i avlöningsförmåner, som av Kungl. Maj:t och riksdagen kunna varda beslutna. Då är saken klar, så att jag skulle t. ex. aldrig kunna komma fram med en anhållan som den förevarande. Men denne man, som står på gammal stat, och som tillerkänts de och de löneförmånerna och icke åtsports, då dessa förmåner frantogos honom, står på mycket god och säker grund, vilken inkomst han än haft, om han begär, att avtalet skall uppfyllas, ty avtalets helgd beror icke på storleken av avtalsbeloppet, herr Olsson.

Nu säger herr Olsson, att propositionen inte är så lagd. Nej, det är riktigt, att departementschefen — märkvärdigt nog, tycker jag — gått fram endast på billighetsskäl, men de myndigheter, som uttalat sig, ha icke gått endast på billighetsskäl, och för övrigt kan väl riksdagen i ett sådant fall som detta reparera den saken. Riksdagen behöver väl inte vara så formell, att den endast bifaller en proposition på den grund, som departementschefen framlagt, utan skulle riksdagen finna, att det finns andra grunder för bifall till propositionen, är väl riksdagen man för att kunna taga även dem i betraktande.

Så sades det av någon talare, att statskontoret icke sagt, att det finns laglig rätt. Jo, det har statskontoret, d. v. s. pluraliteten sade, som jag nämnde, att *fog* finns för Eisermans framställning, men tre reservanter funno, att han hade *laglig rätt* att framställa detta krav och att han därför vore berättigad till ersättning.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

**Herr Widell:** Herr talman! Då den föregående ärade talaren började med att säga, att han håller på att avtal skola hållas även mellan tjänstemän och staten, är jag den förste att instämma i de orden, men frågan är: vad gäller detta avtal mellan staten och tjänstemannen? Vad innehåller fullmakten? Jo, den innehåller, att vederbörande skall bibehållas vid sina löneförmåner. Det finns ingen möjlighet att utan hans medgivande minska lönen, tjänstgöringspengarna o. s. v., men det torde väl icke kunna göras gällande, att innehållet i fullmakterna skulle förhindra Kungl. Maj:t och riksdagen att vidtaga en ändring i expeditionstaxan, så att man icke skulle kunna sänka lösen eller andra sportler. Det där är ju saker, som måste kunna regleras efter förhållandena. Inte kan varje reglering av sportelinkomsterna vara förhindrad genom förbehåll i tjänstemännens fullmakter på detta sätt. Jag kan därför för min del absolut icke inse, att saken juridiskt ligger så klar, som den föregående ärade talaren ville göra gällande, och att på juridiska grunder bevilja detta belopp anser jag vara fullkomligt uteslutet. Skall det beviljas, måste det vara på billighetsskäl, såsom också departementschefen gjort gällande, men utskottet har icke kunnat finna, att det finns sådana starka billighetsskäl. Därför har utskottet avstyrkt propositionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr Jönsson:** Under särskilt beaktande av det uttalande, hans excellens herr utrikesministern har gjort i denna fråga, anhåller jag att få yrka bifall

*Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)*

Ang.  
viss ersätt-  
ning till f. d.  
landskamre-  
raren G. V.  
Eiserman.  
(Forts.)

till den nu föreliggande propositionen. Det torde nog vara ganska allmänt känt, vad arbete denne person uträttat på den post, han innehåft. Det kan ju hända, att det kan finnas några principiella skäl, som kunna vara avgörande, men annars tror jag, att hans verksamhet på det område, där han under en så lång följd av år arbetat, gör honom mycket väl förtjänt av denna ersättning.

Häri instämde herr *Enhörning*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 81, röstar  
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till statens tvångsarbetsanstalter samt till alkoholistvården jämte en i fråga om förstnämnda anslag väckt motion.

*Punkterna 1—3.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till  
nykterhets-  
nämnderna.

*Punkten 4.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att, utom annat, till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 90,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, utom annat, till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 80,000 kronor.



Herr **Bärg**: Herr talman! Jag ber att få påtala en åtgärd, som utskottet gjort sig skyldigt till här och som jag för min del måste beteckna såsom opåkallad.

Statsverkspropositionen har upptagit ett förslag om anslag till nykterhetsnämnderna med 25,000 kronor för understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder och 20,000 kronor till konferenser och kurser m. m. för dessa nämnder. På dessa belopp har utskottet prutat sammanlagt 10,000 kronor, utan att utskottet anföra några som helst skäl för denna sin nedprutning. Detta har förvånat mig. Det bör inte vara obekant för statsutskottet, vilket besvärligt arbete dessa nykterhetsnämnder ha att utföra vid utövande av sina uppdrag. Knappast något uppdrag av kommunal art kan vara mera påfrestande och grannliga än nykterhetsnämndernas arbete, för såvitt de skola fylla den uppgift, som de äro satta att fylla. Detta betingar, att man gör vad göras kan för att göra dessa organ skickade för utövandet av detta grannliga värv. Man ser en och annan gång i tidningarna, hurusom nykterhetsnämnderna t. o. m. bli åtalade för att de förfarit på olämpligt sätt. Detta är att beklaga, men det tillförlitligaste sättet att förebygga dylikt är ju att göra nämnderna skickade att handha sina värv.

Det anslag, som här är i fråga, är just avsett att ge möjlighet åt nämnderna att komma tillsammans och rådgöra med varandra, sätta sig in i gällande författningar och rådslå, huru man skall på enhetligt och förnuftigt sätt kunna fullgöra den samhällsnyttiga gärning, som de äro satta att fullgöra. Det har, som jag säger, förundrat mig, att utskottet utan vidare gått med på en prutning. Är det ömhet om rusdrycksmedelsfonden, som ligger under denna prutning, eller anser utskottet, att det är inte så noga med denna verksamhet, som bedrivs, så att man kan utan några som helst angivna skäl hugga av de där tiotusen kronorna? Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan, men det kan jag väl inte hoppas på i detta sorl. Jag vill inte underskatta statsutskottets djupa insikt och förfarenhet på olika områden, tvärtom har jag den allra största aktning för densamma, men jag vet att det statsråd, som framlagt detta förslag, torde mer än någon annan man i detta land ha varit i tillfälle att studera hithörande förhållanden. Han har icke rusat fram med detta förslag utan att ha synnerligen starka skäl för att komma med det. Att man sedan kanske på några få minuter i en utskottsavdelning anser sig kunna korrigera detta, kunde ju vara förklarligt, om det låge mycket starka finansiella eller ekonomiska skäl bakom, men det föreligger inte här.

Då jag inte är tillfredsställd med detta förfarande, har jag, herr talman, velat höja detta jämmerrop. Det är inte skäl att göra något yrkande, ty det skulle bara besvära kammaren, men min otillfredsställelse med detta förfarande har jag velat ha framförd och fästad i kammarens protokoll.

Herr **Olsson, Oscar**: Den upplysning, som herr Bärg efterlyser, är synnerligen väl motiverad från hans sida. Det är på det sättet, att varken i avdelningen eller i utskottet har detta beslut fattats utan många och långa diskussioner, och både i avdelningen och i utskottet har det mycket starkt tryckts på att socialministerns anslagskrav här inte på något sätt äro hållna i överkant. Både inom avdelningen och i utskottet ha de synpunkter mycket hårt drivits, som herr Bärg gjorde sig till talesman för. Att det inte blev någon reservation beror helt enkelt på att åtskilliga av dem — ehuru inte jag — som drevo de synpunkterna, voro rädda för att anslaget skulle sänkas, inte blott med de 10,000 kronor, som nu statsutskottet stannat för att sänka anslaget med, utan med 20,000 kronor. Det är nämligen på det sättet, att åtskilliga av dem, som i statsutskottet drevo den mening, som herr Bärg här gjorde sig till tolk för, ef-

Anslag till  
nykterhets-  
nämnderna.

(Forts.)

ter voteringarna i statsutskottet föllo undan på grund av att de ansågo, att det var för stor risk att hålla på den kungl. propositionen. Detta är skälet till att utskottets utlåtande ser ut, som det nu gör.

På grund av vad jag nu sagt, är det tämligen tydligt, att jag inte har ingått någon kompromiss i detta hänseende, även om jag ansåg, att jag inte borde rida spärr mot den allmänna uppfattningen om, att det kunde ligga en viss fara i att hålla på Kungl. Maj:ts förslag. Följaktligen ser jag med stor tillfredsställelse, om kammaren nu på denna punkt desavuerar utskottet.

**Herr Svensson, Martin:** Jag trodde inte, särskilt som den förste talaren inte gjorde något yrkande, att det skulle vara nödvändigt att uppträda i denna fråga. Då emellertid den andre talaren, herr Oscar Olsson, tycktes ställa sig på samma ståndpunkt som herr Bärge, ber jag att få lämna en förklaring.

Det har visst inte tillgått så, att den här frågan på några minuter har behandlats i avdelningen, utan den har tvärtom blivit ganska grundligt behandlad. Försök ha gjorts att komma till ett enigt och samstämmigt beslut, och till slut har ju också detta lyckats. Under föregående budgetår var anslaget till nykterhetsnämnderna 40,000 kronor. Under innevarande år har det gått upp till 60,000 kronor, och det stiger nu för det kommande budgetåret med ytterligare 20,000 till 80,000 kronor. Det har då skett en nedprutning av vad Kungl. Maj:t har begärt med 10,000 kronor, och denna nedprutning gäller anslagsposterna till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder samt till konferenser och kurser. Vardera anslagsposten har minskats med 5,000 kronor. Jag för min del är övertygad om att det skall lyckas nykterhetsnämnderna att bedriva sin gagnande verksamhet med de medel, som här ställas till förfogande.

Beträffande herr Bärge's påpekande om att medlen tagas ur rusdrycksmedelsfonden, vill jag dock erinra om, att när vi ha att lämna anslag av dessa medel, vi liksom eljest, när det gäller andra statsutgifter, ha att se till, att det blir en god förvaltning av medlen.

Det betänkande, som här föreligger, har framkommit efter långvariga överläggningar och efter en kompromiss inom statsutskottet, varvid man kom överens om att de olika flygelståndpunkterna inte skulle reservera sig.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr Bergman:** Denna fråga, herr talman, är visserligen en nykterhetsfråga, men den är ju likväl av den art, att de olika stridiga uppfattningarna i nykterhetspolitiskt avseende icke vid dess avgörande kunna spela den allra ringaste roll. Jag tager nämligen för alldeles givet, att det inte finns mer än en mening i kammaren om att det allmänna bör på så ändamålsenligt sätt som möjligt organisera alkoholistvården.

Då så är fallet, kan jag inte annat än instämma i den kritik, som den förste ärade talaren under denna debatt har framställt med avseende på statsutskottets nedprutning av dessa 10,000 kronor. Då beloppet är så litet, kan det knappast vara några statsfinansiella skäl, som vållat nedprutningen, men jag har ej heller, det får jag säga, under debatten kunna bli klok på, vilka de andra skälen äro. Den siffra, som Kungl. Maj:t proponerat, är ju bestämd efter grundliga undersökningar och bl. a. efter socialstyrelsens omsorgsfulla utredning, men den godtyckliga siffra, som statsutskottet har kommit till och som är 10,000 kronor mindre, är icke vederligen på något sätt motiverad genom någon utredning, varigenom man skulle kunna säga, att det hade givits bättre skäl för den siffran. Jag delar därför den uppfattning, som herr Bärge här har gjort gällande och som det föreföll mig, att även herr Oscar Olsson i själva verket delade.

Då emellertid ingen har gjort något yrkande och ingen reservation föreligger, och då vi därjämte ännu icke från statsrådets sida hört något yttrande, vari Kungl. Maj:ts proposition särskilt skulle understrukits i motsats till utskottets nedprutningsförslag, anser jag mig inte heller på sakens nuvarande ståndpunkt böra göra något yrkande, som väl nu skulle vara hopplöst.

Jag har emellertid velat inför kammaren konstatera, att inom den nykterhetsgruppen, som jag tillhör här i riksdagen, meningarna äro alldeles desamma om denna sak som inom den grupp, vilken herr Bärge företräder.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 27, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

#### *Punkterna 1 och 2.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 3.*

I två motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 46 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. och den andra i andra kammaren under nr 42 av herr *Andersson* i Falkenberg m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till folkskolläraren Erik Henning Holmberg i Varberg, som vid sin avgång från folkskolläraryrket från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. tilldelats en pension av 1,159 kronor 9 öre, bevilja en tilläggspension av 999 kronor 45 öre eller till så stort belopp att slutsumman uppginge till  $\frac{28}{33}$  av hel tjänstepension.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 46 och II: 42 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Johansson* i Östersund, *Norman*, *Bengtsson*, *Winkler* och *Andersson* i Falkenberg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 46 och II: 42, måtte medgiva, att förre folkskolläraren Erik Henning Holmberg finge från och med den 1 januari 1931 under sin återstående livstid från statens pensionsanstalt uppbära, utöver honom författningens enligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension av 738 kronor 63 öre, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

**Herr Johansson, Johan Peter:** Herr talman, mina herrar! Våra pensionsbestämmelser äro inte så beskaffade, att man med deras hjälp kan komma tillrätta med alla de pensionsfrågor, som här föreligga. I vissa fall beröras de inte alls av dessa bestämmelser, och i andra fall verka bestämmelserna synner-

*Anslag till  
nykterhets-  
nämnderna.*  
(Forts.)

*Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg*

Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)

ligen strävt och åtstramande. Riksdagen har därför i stor utsträckning gått in för en skälighetsprövning av hithörande frågor för att komma till något så när rimliga och rättvisa resultat.

I det här föreliggande fallet har vederbörande tjänstgjort först ett halvt år som vikarie och sedan ett år som extra ordinarie. Därefter har han 28 ordinarie tjänsteår. Slutligen har han tjänstgjort 5 år som extra ordinarie. Då han nu har avgått och hans pension här upptagits till prövning, anser utskottet, att hela hans tjänstgöring skall räknas såsom extra ordinarie. Nu är det att märka, att såväl de erlagda pensionsavgifterna som den sedan erhållna pensionen äro dubbelt så stora för de ordinarie som för de extra ordinarie tjänsterna.

Reservanterna ha då ansett, att Holmberg borde få tillgodoräkna sig de tjänsteår, som han fullgjort, och för vilka han betalat pensionsavgift som ordinarie. Författningsenligt äger han rätt att tillgodoräkna sig det första extra ordinarie tjänsteåret såsom ordinarie tjänsteår. Han skulle således få 29 hela tjänsteår såsom ordinarie och 5 såsom extra ordinarie. Nu har han emellertid varit sjuk i 4 år. Han har visserligen betalat avgift också för de åren, men han har inte arbetat tjänsteåret fullt ut. Han har bara tjänstgjort någon liten del under vart och ett av dessa 4 år. Nu mena reservanterna, att det vore rättvist, om mannen finge för sin pension tillgodoräkna sig 25 ordinarie tjänsteår och 5 extra ordinarie.

Utav de till ett par hundra uppgående ärenden, som vi här årligen ha att behandla, rör sig ett stort antal just om sådana personer, som ha för få tjänsteår för att kunna få en pension, som verkligen skulle kunna vara en hjälp för dem. Riksdagen har då i regel handlat så att den höjt beloppet, där skäl däremot eljest icke förelegat. I ett stort antal fall och väl i de flesta fallen rör det sådana personer, som inte alls ha någon rätt till pension och inte heller ha betalat någon pensionsavgift under hela sin tjänstetid. Riksdagen har likväl beviljat även sådana personer en pension upp till 2,000 à 3,000 kronor, där skäl annars ha förelegat. Det har emellertid aldrig inträffat, att riksdagen någonsin har nekat en man att tillgodoräkna sig de tjänsteår, som han faktiskt har fullgjort och för vilka han betalat vederbörlig pensionsavgift. Därför ha vi reservanter ansett, att vi skulle kunna vädja till första kammaren att, även om det nu inte står i full överensstämmelse med föreskrifterna i pensionsreglementet, bevilja en tilläggs pension, som vi föreslå skall utgå med 738 kronor 63 öre.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

**Herr Svensson, Carl:** Herr talman! Den ifrågavarande folkskolläraren Holmberg i Varberg har erhållit den pension, som han författningsenligt är berättigad till. Till ytterligare visso har en framställning i samma syfte, som reservanterna gjort sig till talesmän för, gjorts hos Kungl. Maj:t, som efter att ha hört statens pensionsanstalt och statskontoret, vilka avstyrkte, för ungefär ett år sedan avslag framställningen.

Skulle av riksdagen i detta speciella fall beslutas ett avsteg ifrån gällande bestämmelser för beräkning av pension åt därtill från statens pensionsanstalt berättigade tjänstemän, kan detta naturligtvis inte undgå att få mycket vittgående konsekvenser. Det är denna synpunkt, som har varit avgörande för majoriteten i utskottet, och den har ansett, att det inte har kunnat föreligga några så ömmande skäl, att ett sådant avsteg kunde vara motiverat. Det är också den synpunkten, som gör, att jag för min del tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr Johansson, Johan Bernhard:** Då jag är motionär i frågan, ber jag att få säga några ord. Det är sällan, som jag åtar mig att föra fram motioner i pensionsfrågor, men i det här fallet får jag verkligen säga, att jag

kände mig litet upprörd, när jag av handlingarna fick se, hur en enskild man blivit behandlad.

Denne man har under ett visst antal år, som framgår av utskottets utlåtande, tjänstgjort som ordinarie folkskollärare och betalat avgift till statens pensionsanstalt som ordinarie lärare. Därefter har han på egen begäran varit borta ett par år. Sedan har han återinträtt i tjänst och sista tiden tjänstgjort såsom extra ordinarie lärare. Vid hans avgång räknades alla hans tjänsteår, och han fick pension. Hans pension uträknades emellertid som för extra ordinarie lärare, trots att han under största och övervägande delen av sin tjänstetid hade betalat dubbelt så stora pensionsavgifter som de extra ordinarie lärarna. Han hade nämligen betalat pensionsavgift som ordinarie lärare.

Det synes mig mycket egendomligt, att det skall kunna gå till på det sätt, som här varit fallet, men det här speciella fallet lär vara mycket enastående. Det är nämligen så, att om hans tjänstgöring som extra ordinarie lärare hade inträffat under hans första tjänsteår, skulle det ha gått för sig att räkna honom som ordinarie lärare.

Framställning har gjorts en gång tidigare, som utskottets ärade ordförande nämnde, till Kungl. Maj:t, men Kungl. Maj:t avlog då framställningen. Och det förstår man, därför att Kungl. Maj:t kunde inte på grund av det utlåtande, som statens pensionsanstalt hade avgivit, bifalla framställningen utan riksdagens hörande. Det är dock att märka, att skolöverstyrelsen har tillstyrkt framställningen enligt två olika alternativ, av vilka det ena går i samma riktning som motionen. Statens pensionsanstalt har visserligen avstyrkt. Den säger, att saken finge anses äga principiell innebörd, men tillägger därjämte, att »en dylik avvikelse skulle ju emellertid kunna undantagsvis förordas, där starka billighetsskäl kunde anföras till stöd därför». Det är således inte ett rent avstyrkande från statens pensionsanstalt heller, och det är ju denna anstalt, som har hand om pensionsfrågorna.

Nu har utskottet avstyrkt denna enligt min mening fullkomligt rättvisa och befogade framställning och för att liksom understryka, vad statens pensionsanstalt i motsats till skolöverstyrelsen, som tillstyrkt ärendet, har sagt, nämligen att förslaget skulle kunna tänkas gå igenom, om starka billighetsskäl förelågo, så trycker utskottet liksom också utskottets ärade ordförande på det förhållandet, att det inte av handlingarna kunnat framgå, att sådana billighetsskäl föreligga. Jag skall be att få försäkra, att sådana billighetsskäl föreligga. Det föreligger billighetsskäl i det förhållandet, att mannen behöver detta tillägg till sin pension. Sedan föreligga därjämte rättvisesynpunkter på frågan, i det att han, som jag tidigare anført, under sin tjänstetid har betalat dubbla pensionsavgifter. Rimligheten borde ju fordra, att mannen i fråga åtminstone finge tillbaka hälften av sina under 25 års tid betalade pensionsavgifter, då han i ett fall som detta inte får tillgodoräkna sig pension annat än som extra ordinarie lärare, men detta går heller inte. Det finns således således billighetsskäl, som till och med statens pensionsanstalt är villig att erkänna, för ett bifall till motionen.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som redan har framställts om bifall till reservationen.

I detta anförande instände herrar *Bissmark, Johan August Larsson, Larsén, Johansson-Dahr* och *Enhörning*.

Herr **Svensson, Carl**: Då kammaren möjligen av den siste ärade talarens anförande skulle kunna få den uppfattningen, att ifrågavarande tjänsteman har blivit på något sätt godtyckligt behandlad, vill jag ännu en gång under-

*Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)*

Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)

stryka, att han har fått den pension, som han författingsenligt är berättigad till. Om han av pensionsanstalten skulle ha behandlats på annat sätt, hade det helt enkelt varit ett tjänstefel från den anstaltens sida.

Bestämmelserna innehålla nämligen, att pension skall utgå i förhållande till det pensionsunderlag, som för tjänsteinnehavare gällt under tiden närmast före avgången ur tjänst. Om herrarna finna dessa bestämmelser vara orimliga eller till sina verkningar orättvisa, synes det mig, att botemedlet mot detta är att föreslå ändrade bestämmelser. Att man däremot i ett särskilt fall skulle suspendera gällande bestämmelser, måste till sina konsekvenser vara ytterst betänkligt och olämpligt och bör inte göras i annat fall än där det kan påvisas alldeles särskilt ömmande omständigheter. Och sådana äro icke påvisade i detta fall.

Tjänstemannen i fråga lämnade sin ordinarie befattning 1921 för att tillträda en anställning i privat tjänst. När tjänstemannen i fråga tog detta steg, måste han ju ha varit fullt medveten om att därmed hade han av sagt sig den förmån, som låg i de pensionsbestämmelser, som gällde för den befattning, han lämnade. Huruvida han sedermera misslyckades i den privata tjänsten eller inte, känner jag inte till, men om några år, 4 eller 5 år, återgick han till en extra ordinarie folkskollärarybefattning, vilket väl i betraktande av hela läget måste anses ha varit en ganska stor förmån vid den ålder, i vilken han då befann sig. Att han efter detta skulle få beräkna pension, som om det inte hade skett något avbrott i hans tjänst, synes i varje fall för mig och utskottets majoritet vara ett krav, som inte gärna kan tillmötesgåas och i varje fall inte kan tillmötesgåas, utan att det i fortsättningen kommer att medföra ganska oöverskådliga konsekvenser.

Det är dessa synpunkter, som gör, att jag vidhåller mitt yrkande.

**Herr Johansson-Dahr:** Herr talman! Det bestrides ingalunda, tror jag, av motionären eller dem, som instämt med honom, att det har vederfarits mannen i fråga rättvisa enligt gällande bestämmelser, men förhållandet är det, att dessa pensionsbestämmelser äro sådana, att de i visst fall kunna komma att verka orättvist.

Det är nämligen stadgat, att pension skall beräknas efter den egenskap, i vilken tjänsteinnehavaren har tjänstgjort under tiden närmast före sin avgång. I allmänhet förhåller det sig naturligtvis så, att en lärare först blir extra ordinarie och därefter ordinarie. När han sedan avgår med pension, innehar han ordinarie anställning. Det fallet ha emellertid lagstiftarna inte tänkt sig, att det kunde förhålla sig tvärtom någon gång, d. v. s. så, att personen i fråga först tjänstgör som ordinarie och sedan av en eller annan omständighet kommer att sluta sin tjänstgöring som extra ordinarie. Det är nog inte, som utskottets ärade ordförande befarade, någon stor sannolikhet för att sådana fall ofta skola inträffa, men det kan ju inträffa någon enstaka gång.

I detta fall ställer det sig så, att mannen i fråga har 28 ordinarie tjänsteår, och under denna tid har han erlagt pensionsavgifter, som berättiga honom till pension som ordinarie lärare. Emellertid kom han att avbryta denna sin tjänstgöring. Sedermera återinträdde han som extra ordinarie under några år. Då han nu begärt pension, utmättes hans pension efter bestämmelserna för extra ordinarie tjänstgöring och efter de lägre pensionsavgifter, som han under några år erlagt i denna egenskap. De avgifter, som han däremot erlagt under 28 år såsom ordinarie lärare, äro delvis bortkastade för hans räkning.

Fallet är verkligen unikt, och utan att på något sätt vilja bestrida, att mannen blivit formellt rättvist behandlad, kan man med fullt skäl göra gällande, att tillämpningen av de nu rådande bestämmelserna medfört en verklig orättvisa för honom av det skälet, att lagstiftarna icke tänkt sig, att något sådant

skulle kunna inträffa, som i detta fall har inträffat. Här föreligger just från denna synpunkt ett undantagsfall, där starka billighetsskäl tala för att riksdagen gör vad Kungl. Maj:it och myndigheterna tydligen inte kunnat göra, därför att de måste vid tillämpningen av gällande lag hålla sig till lagens ordalydelse. Men riksdagen kan ju av billighetsskäl vidtaga en ändring, då det har visat sig, att en bestämmelse i ett enskilt fall medfört en påtaglig orättvisa, såsom här är fallet.

Därför anser jag, att riksdagens första kammare icke borde av fruktan för konsekvenserna avhålla sig från att skipa den rättvisa, som här är påkallad. De konsekvenserna kunna säkerligen inte bli vittgående, ty det fall, som här föreligger, att en lärare tjänstgör först 28 år såsom ordinarie och så efteråt som extra ordinarie några år, kommer sannerligen inte ofta att kunna inträffa.

Jag ber därför, herr talman, att få förnya mitt tillstyrkande av bifall till reservationen, som jag ju redan förut genom mitt instämmande i herr Johan Bernhard Johanssons anförande har uttalat mig för.

**Herr Johansson, Johan Bernhard:** Herr talman! Jag är ju i viss mån förekommen av den siste ärade talaren.

Utskottets ärade ordförande höll sig strängt till den formella rätten i det här avseendet. Ja, det är ju klart, att hade mannen formellt haft juridisk rätt enligt pensionsbestämmelserna, hade ärendet aldrig kommit under riksdagens prövning. Då hade han ju fått sin högre pension. Men här är det nu så, att det gnisslar litet med reglementet, men statens pensionsanstalt, jag upprepar det ånyo, som har att handla efter reglementet, säger i sitt yttrande, som utskottet har återgivit på sid. 6 i sitt utlåtande, att i de undantagsfall, då billighetsskäl förekomma, kan det tänkas, att man kan gå med på något liknande, som här föreslås. Dessa billighetsskäl kunna emellertid nu, enligt vad utskottets ordförande säger, inte uppletas i handlingarna. Ja, det är ju klart, att man i en riksdagsmotion inte kan lämna en detaljerad beskrivning på en enskild persons privata förhållanden. Inom parentes kan jag nämna, att mannen i fråga var en mycket duktig skollärare. Han tog emellertid avsked och gick i privat tjänst, som här förut nämndes. Han tillträdde nämligen en chefsbefattning i en bank. Då sedermera på grund av ändrade förhållanden banken kom att upphöra, sökte han sig tillbaka till sin skollärartjänst. Han kom också dit. Mannen i fråga har lidit ekonomisk förlust, och han är, som jag nyss nämnde, i behov av den hjälp, som det här är fråga om att ge honom. Han har ju, som också har anförts här under debatten, under 28 år betalat den högre avgiften såsom ordinarie lärare för att få en däremot svarande pension. Nu råkar han emellertid, därför att han några år varit extra ordinarie, endast få pension enligt halva pensionsavgiften.

De billighetsskäl, som här ha efterlysts, finnas, och under hänvisning till vad som i övrigt har sagts till hans förmån vidhåller jag mitt yrkande.

**Herr Stendahl:** Skall tillåta mig att framhålla, att de tvenne sista ärade talarna här utan reservation medgivit, att den nu ifrågavarande mannen, när det gäller hans pensionsförhållanden, har fått sin fulla rätt. Detta är rena motsatsen till vad den förste ärade talaren yttrade, som tycktes, om jag fattade honom rätt, hävda den ståndpunkten, att så inte varit fallet. Det föreligger här inte någon rätt till ytterligare pension, vilket torde vara konstaterat även från motionärens sida. Frågan är då: föreligga, som här hävdats från Hallandsbänken, några skäl, som skulle kunna motivera, att det här gäller ett undantagsfall och att billighetsskäl föreligga, vilka kammaren borde taga särskild hänsyn till?

För att belysa den frågan skall jag något poängtera och skärpa vad utskot-

*Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)*

Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)

tets ärade ordförande här framhöll, nämligen att mannen i fråga under en lång följd av år skött sin ordinarie befattning och visat sig vara en duktig man i allmänhet. Det har verkat därhän, att han fått ett erbjudande att lämna sin statstjänst och övergå i privat tjänst med ty åtföljande bättre ekonomiska förhållanden. Vid den tidpunkten förelåg det skäl för den man, som det nu är fråga om, att överväga, huruvida han ville taga den risk, som skulle kunna bli en följd av att han lämnade sin statstjänst, nämligen att helt och hållet förlora sin pensionsrätt. Han har tagit saken under övervägande och han har sagt sig, att han lämnar sin tjänst med ty åtföljande rätt till pension, därför att han ansåg, att risken att göra det uppvägdes av den fördel, som låg i att övergå till privat tjänst med de större ekonomiska fördelar, som därav i detta fall skulle bli en följd. Av skäl, som den siste ärade talaren berört, visade det sig, att företaget, som han blev satt att sköta, inte gick. Det blev likvidation, företaget upphörde och mannen förlorade sin privata anställning.

När mannen gick från statstjänst till privat tjänst visste han således, vilken risk han tog. Han tog denna risk, därför att han ansåg, att det var för honom själv fördelaktigt. Sedan visade det sig, att spekulationen var felaktig, och han stod utan levebröd. Då han varit en duktig skollärare, har man tillmötesgått honom därutinnan, att man låtit honom återgå till sin undervisningsverksamhet, men självfallet har man inte kunnat ge honom en ordinarie befattning utan endast en extra ordinarie. Såsom innehavare av en sådan får han då pension, när han avgår, men inte endast för de år, som han tjänstgjort som extra ordinarie, utan för alla de år han tidigare tjänstgjort som ordinarie, och för vilka han genom sitt utträde ur statstjänst förlorat sin pensionsrätt. Han får i själva verket gratis tillbaka alltsammans enligt det förslag, som här föreligger från bankoutskottet, där man beräknat hans pension efter samtliga tjänsteår.

Man säger nu, att här föreligger en hård behandling från statsverkets sida. Jag skulle tvärtom vilja säga, att här föreligger en synnerligen välvillig behandling. Man har tagit tillbaka honom, sedan han en gång frivilligt avgått, emedan han ansåg, att detta var med hans egen ekonomiska fördel förenligt, och sålunda givit honom hans levebröd — inte skänkt det, ty man får ju hans arbete i stället; men vad man faktiskt skänker honom är pension för samtliga de år han tjänstgjort som ordinarie, men självfallet i enlighet med reglementets bestämmelser efter den tjänstegrad, i vilken han de senaste åren verkat.

Det förefaller mig sålunda, när man nu säger att staten behandlat honom illa, som om detta är överord. Det förefaller tvärtom, som om staten behandlat mannen i detta fall synnerligen välvilligt, och därför, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till bankoutskottets förslag.

**Herr Johansson, Johan Peter:** Herr talman! Det är på det sättet, att det erfordras 33 oförvitliga tjänsteår för att få full pension. Denne man har 34½ år av oförvitlig tjänst, och ändå får han inte full pension.

Det är inte min mening att påstå, att utskottets majoritet förfarit lagstridigt, då det nöjt sig med att tillstyrka vad pensionsanstaltens styrelse föreslagit. Jag yttrade tvärtom, att bestämmelserna verkade åtstramande och strävt, och att de göra det i speciellt detta fall. Nog har utskottsmajoriteten den juridiska rätten på sin sida, men om den har den moraliska rätten, det är en annan fråga. Mannen har ändock arbetat som ordinarie och betalat sina pensionsavgifter som ordinarie under 28 år, och under endast fem år har han verkat som extraordinarie, men han får inte pension i förhållande till vad han har betalt. Skall man tala om den moraliska rättvisan, herr Stendahl, måste man väl medge, att för de tjänsteår, för vilka han betalat full avgift, skall han också ha full pension.

Utskottets ordförande framhöll särskilt, att det var konsekvenserna, man var rädd för. Det gäller här en stor kår på 30,000, men under de nittio år folk-



skolan varit i verksamhet, har jag inte kunnat finna ett enda fall liknande detta. Inte heller tror jag, att det kommer något i brådrasket. Även om riksdagen nu skulle gå med på ett bifall till reservationen, gör mannen i alla fall en ekonomisk förlust, och ingen människa ställer väl medvetet så till, att han skall förlora i ekonomiskt avseende. Det är, kan jag säga, en olycka som övergått denna man. Det hade varit klokare, om han begärt uppskjuten pension, då han avgick efter de 28 årens tjänst.

I det läge frågan har, herr talman, tror jag att riksdagen skulle göra en god gärning och handla i överensstämmelse med rättvisa och billighet, om den bifölle den föreliggande reservationen.

**Herr Lindhagen:** Jag skulle vilja framställa en fråga: Är det inte så, att om någon tjänstgjort som extra i exempelvis 30 år och betalat pensionsavgift för denna extra anställning, men sedan blir anställd som ordinarie under fyra eller fem år, och då erlägger pensionsavgift för ordinarie tjänst, så får han vid avgången pension som ordinarie, beräknad efter hela den föregående tid, som han varit extra? Där ser man således ett motsvarande exempel, som också kunde kallas orättvist, men så generös är staten i dessa fall. Här har staten erkänt att denne man skall få tillgodoräkna sig den föregående ordinarie tjänsten på 28 år. Men ändå skall han ha pension endast efter en extra ordinarie tjänstemans förhållanden!

**Herr Johansson, Johan:** Herr talman! Från bankoutskottets sida är ju denna fråga ganska väl klarlagd av ordföranden. Emellertid har motionären och flera med honom mycket hårt hållit på, att en orättvisa skulle föreligga, och att vi inom utskottsmajoriteten inte skulle ha tagit den hänsyn till billighetsskäl, som vi borde ha gjort.

Jag vill då förklara, och jag vänder mig särskilt till den talare på Norrlandsbanken, som mycket starkt framhöll, att vi inte alltför mycket borde taga hänsyn till principiella synpunkter, att får man under någon tid vara med i bankoutskottet, så märker man år för år, hur ytterst viktigt och betydelsefullt det är att strängt hålla sig till de principiella synpunkterna, och hur så att säga finkänsliga vi ovillkorligen måste vara mot dem. Jag vill tillägga, att liksom statens pensionsanstalt och även statskontoret har utskottet starkt framhåvt de principiella skälen, och fastän en hel del talare här framhållit, att någon fara inte kan vara å färde, är jag alldeles förvissad om, att därest kammaren nu skulle gå med reservanterna, skulle just de principiella synpunkterna återkomma och göra sig gällande på ett sådant sätt, som jag tror att ingen av oss kunnat vänta.

Denne lärare har helt och hållet frivilligt avgått från sin tjänst. Han bör då, tycker man, ha något ansvar själv. Han har haft den stora turen att få återgå i tjänst. Han har fått sin fulla rätt, d. v. s. pension som extra ordinarie lärare. Jag tycker, att det skulle vara alltför försynt, om staten här skulle gå längre, och betrakta detta handlingssätt precis som om ingenting hade skett. Jag är alldeles viss om, att om vi så skulle göra, så skulle man här just beträffande de principiella synpunkterna komma till resultat, som skulle bli av ganska stor räckvidd.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bi-

*Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)*

Om tilläggs-  
pension åt f.  
folkskollära-  
ren E. H.  
Holmberg.  
(Forts.)

fall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Peter*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

#### *Punkterna 4—16.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om pension  
åt f. kansli-  
biträdet Anna  
Charlotta  
Lindegren.

#### *Punkten 17.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 45 av herr *Sandström* och den andra inom andra kammaren under nr 82 av herr *Lundström*, hade hemställts, att riksdagen ville bevilja förra kanslibiträdet Anna Charlotta Lindegren en årlig pension av sexhundra kronor att utgå från och med den 1 januari 1931.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 45 och II: 82 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Sandström**: Herr talman! Jag ber först att vördsamt få tacka för att utskottet, då det ansett sig icke böra tillstyrka bifall till den föreliggande motionen om beviljande av pension åt förutvarande domsagokanslibiträdet Anna Lindegren, likväl haft en välvillig motivering, ity att utskottet förklarat, att ömmande omständigheter, som tala för ett bifall till motionen, i allt fall synas vara för handen. I detta avseende tillåter jag mig framhålla, hurusom Anna Lindegren under de senaste trettio åren haft att draga försorg om en yngre sjuk syster, som efter avlagd småskolläarinneexamen till följd av ledgångsreumatism varit urståndsatt att själv försörja sig. Att det under sådana förhållanden varit för den äldre system omöjligt att genom besparingar sörja för sin egen ålderdom, läser ej kunna vara ägnat att förvåna.

När utskottet i sitt betänkande uttalar, att de i domsagorna anställda skrivbiträdena såsom anställda hos och avlönade av domsagornas häradshövdingar icke äro att anse som statstjänare, är visserligen detta riktigt. Men det är en sanning med modifikation, ity att dessa skrivbiträden ju faktiskt förrätta ett arbete, som är nödvändigt för rättskipningen och sålunda även uträtta ett arbete för staten i dess dömande funktion. Detta förhållande har väl också varit en av anledningarna till att särskilda bestämmelser utfärdats av Kungl. Maj:t,

enligt vilka dessa skrivbiträdens anställningsförhållanden, avlöningar och rätt till semester m. m. ordnats och häradshövdingarna samtidigt förpliktats att i viss mån bidra till skrivbiträdenas pensionering.

Det synes mig vara ganska hårt, att en person, som under hela sitt liv har slitit ut sina krafter i ett arbete, som materiellt, om också ej rent formellt, är att anse som en statsfunktion, skall, när krafterna på grund av ålder tryta, lämnas utan hjälp och bistånd av staten.

Ehuru jag således anser, att i förevarande fall särskilt ömmande omständigheter tala för ett bifall till motionen, och att förty riksdagen, trots de formella betänkligheter, som framhållits av utskottet, skulle kunna bifalla motionen, framställer jag likväl gent emot ett enigt bankoutskott icke något yrkande.

**Herr Lindhagen:** Utskottet har betonat, att det här gäller en enskild tjänst, som det åligger domhavandena att avlöna. Men utskottet har i alla fall bestämt sig med ett uttalande om, att »ömmande omständigheter» föreligga. Ja, men för alla människor här i landet, som avgå fattiga ur sin tjänst eller sitt yrke och behöva pension, föreligga naturligtvis ömmande omständigheter. Då här särskilt betonas, att det föreligger »ömmande omständigheter» måtte det sålunda vara någonting särskilt, som ligger bakom, och som gjort att man ansett, att det bör uttalas. Och vad är detta? Jo, givetvis det, att dessa befattningshavare icke blott på grund av fattigdom leva under ömmande omständigheter, utan också, att en orättfärdighet begåtts mot dem av statsmakterna.

Här har skrivbiträdena fått fast anställning överallt i statens övriga verk. Här har rådhusrätterna, i allmänhet åtminstone, skaffat sina skrivbiträden fast anställning. I det verk jag en gång tillhörde hade vi även under tjänstemännens sportetid ordnat det med fast anställning åt biträdena på ett förståndigt sätt. Nu har också riksdagen uttalat, att denna sak bör beaktas i sammanhang med reglerandet av häradshövdingarnas löneförmåner, och riksdagen har till och med gått därhän, att den tvångsvis ålagt häradshövdingarna att betala in hela ett hundra kronor om året, från och med den 1 januari 1928, till en pensionskassa. Det är uppenbart, att detta icke räcker för den levande generationen till en något så när anständig pension. Och det biträde det här gäller står helt utanför, ty hon slutade sin anställning, innan denna riksdagens nådesmula tillkom.

Med andra ord: riksdagen är på väg att redan ha erkänt, att dessa personer i själva verket, likaväl som biträdena i rådhusrätterna och inom statens överrätter och en mängd av statens övriga inrättningar, intaga en *ordinarie* ställning i sitt arbete. Utan dem skulle underrätterna på landet ej kunna fungera.

Och ändå kommer man nu och säger, att de äro enskilt anställda. Här skulle utskottet ha sagt, att det hela egentligen är ett spektakel! Ett stort spektakel, herr Svensson, som borde rättas med det snaraste. Nu när inte Kungl. Maj:t eller andra vederbörande, som ha makten över vädret, vilja ta itu med denna fråga utan sätta undan den ad kalendas graecas, då den ifrågasatta rättegångsreformen kommer, som man nu spår möjligtvis skall kunna ske inom tio år. Under hela denna tid skulle skrivbiträdespersonalen på häradshövdingkontoren vid pensionsåldern få intet eller en obetydlighet.

När det gällde de juridiska biträdena, notarierna, var det gudbevars viktigt, att de slutligen fingo fast anställning och avlöning. Men skrivbiträdena, som inte äro farliga och inte ha några relationer bland de högre juristerna, behandlar man som lump. Det är oerhört.

När det nu icke kommer något förslag till ett inskridande ovanifrån, bör riksdagen taga saken i egen hand och bevilja pension åt det biträde det här är fråga om. Det är en obetydlig pension, som begäres i motionen, men vi börja då att lösa frågan. Sedan borde beviljas pension i varje fall, som kommer under riksdagens behandling, till dess Kungl. Maj:t kommer fram med ett förslag

*Om pension  
åt f. kansli-  
biträdet Anna  
Charlotta  
Lindegren.  
(Forts.)*

*Om pension  
åt f. kansli-  
biträdet Ann-  
Charlotte  
Lindegren.  
(Forts.)*

för att likställa dessa biträden med alla de andra, som redan äro tillgodosedda. Jag förstår att detta kan kallas för en revolution från riksdagens sida, men, herr talman, min en etthundrafemtiondedel av denna kammare yrkar såsom en opinionsriktning bifall till motionen.

**Herr Svensson, Carl:** Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

**Herr Lindhagen:** När det föreligger en sådan behjärtansvärd sak som denna, och när man säger sanningen, då försvinna från utskottets talesman även de ömmande omständigheterna. Då yttrar han sig på det snäva sätt, som en ordförande gör, när det gäller de obetydligaste bagateller, som det icke är kammaren värdigt att besväras med.

**Herr Mellén:** Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga. Då emellertid herr Lindhagen kom med en del uppgifter, som icke överensstämma med verkliga förhållandet, ber jag att under några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

De icke rättsbildade biträdenas lönefråga är ordnad sedan några år tillbaka, som också utskottet framhållit, och det på rätt hårda villkor för häradshövdin-garna. Vi betrakta icke våra biträden som lump, herr Lindhagen. Tvärtom! Vi avlöna dem rätt så bra numera — måhända delvis till följd av statsmakter-nas inskridande, det vill jag inte förneka. Men de ha nu i regel en så god av-löning, att de i många fall ha det betydligt bättre ställt än många, som äro anställda i statens tjänst. Jag har en flicka, som varit hos mig i femton år. Hennes lön går upp till över 3,000 kronor om året allt som allt, och dessutom betalar jag årligen 100 kronor till hennes pensionering i enlighet med av Kungl. Maj:t givna föreskrifter. Jag tror, att hon en gång skall vara tämligen bra tryggad i pensionshänseende, bättre än många extra ordinarie i statens verk. Det var förr i världen en oerhört olycklig anställning, som dessa skrivbiträden hade, men så är inte fallet nu. Förhållandena äro nu rätt tillfredsställande ordnade. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**Herr Lindhagen:** Det förvånar mig högeligen, att man kan stå här och påstå, att dessa befattningshavares pensionsförhållanden äro bra ordnade. Jag har ej talat om den avlöning, som de få för sitt skrivarbete, ty den måste ju vara rimlig i varje händelse. Det belopp, som här nämndes, motsvarar unge-färligen vad offentligt anställda maskinskriverskor ibland kunna förtjäna, kan-ske något mindre. Det har emellertid sagts mig att skrivbiträdena vid hä-radsrätternas kanslier oftast äro avlönade i underkant, vilket ock är ganska be-gripligt.

Men nu tala vi om vad den ärade damen får i pension med de där ett hundra kronornas årliga insättning av domhavanden. Jag trodde verkligen, att den siste ärade talaren bort veta vad så många häradshövdingar själva erinrat, vad för övrigt hela världen vet och vad inom riksdagen också erkänts, näm-ligen att för hela den nu levande generationen av dessa skrivbiträden äro pen-sionsförhållandena totalt försummade. De kunna på grund av hundrakronors-insatsen, om de nu varit i tjänst endast en kort tid, en gång i framtiden få någon mycket liten slant, men ingalunda en vanlig pension. De, som däremot tillhöra de äldre årsklasserna, få ingenting alls. Och varför skall man inte ta hänsyn till dem? Det fall vi här behandla är ett sådant fall. Vid rådhus-rätten här i staden fingo alla skrivbiträdena vid den fasta anställningens in-förande räkna sig tillgodo de tjänsteår, som de hade som enskilt anställda hos assessorererna. Den ingick i deras pensionsberäkning. Men i de fall, som här äro

på tal, få skrivbiträdena ingenting alls. Och här står ändå den siste talaren och påstår, att för detta skrivbiträde är välordnat, då man vet, att hon nu i pensionsavseende befinner sig på nödens yttersta brant.

*Om pension  
åt f. kansli-  
biträdet Anna  
Charlotta  
Lindgren.  
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

### *Punkterna 18—20.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

### *Punkten 21.*

I en inom andra kammaren av herr *Lithander* m. fl. väckt motion, nr 43, hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att till ingenjören *Harald Hall* skulle utgå ett årligt understöd av 1,600 kronor.

*Om under-  
stöd åt  
ingenjören  
H. Hall.*

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:43, måtte medgiva, att ingenjören *Harald Hall* finge, räknat från och med den 1 juli 1923, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 800 kronor; dock utan rätt att därå åtnjuta dyrtidstillägg.

**Herr Hellberg:** Herr talman! Det sätt, på vilket utskottet har behandlat det föreliggande ärendet, förefaller mig något egendomligt. De av kammarens ledamöter, som läst, vad bankoutskottet anført under denna punkt av dess utlåtande, torde ha funnit, att det här gäller en svensk man, som där ute i Ryssland under de allra svåraste förhållanden, på höjdpunkten av kriget och revolutionen, när hela samhällsordningen var i fullständig upplösning, satte in icke blott all sin verksamhet och energi, utan man kan säga, sitt liv i den svenska statens tjänst. Han blev dömd till döden och undkom nästan endast genom ett under de revolutionära.

Nu har han, såsom det tyckes framgå av framställningen, på grund av allt vad han utstått under tiden fått sin hälsa ytterligt undergrävd, hans nervsystem är upprivet, han är så gott som blind, och alltså är han nära nog fullständigt oförmögen att själv sörja för sitt uppehälle.

Här har nu väckts en motion om, att han skulle få en mindre pension. Motionärerna ha inskränkt sig till att begära 1,600 kronor — det var vad hans vänner ansågo vara det allra minsta. När utskottet behandlat detta fall, har det jämställt detsamma med ett olycksfall och beräknat, att mannen borde kunna få ett understöd eller en pension av 800 kronor per år. Detta behandlingssätt förefaller mig vara mycket egendomligt. Här är det fråga om en man, som verkligen utfört en hjältegerning, han har hedrat den svenska nationen där ute, han är en av dessa tappra människor, som i pliktuppfyllelse icke tveka att offra sin existens och till och med livet. Denne man bedömes av utskottet, som om han hade råkat ut för ett — olycksfall! Detta synes mig vara ett behandlingssätt, som icke är riktigt värdigt. En sådan man hade, när han nu råkat i ekonomiska bekymmer — han befinner sig tydligen i misär — varit förtjänt av ett rikligare anslag, en nationalbelöning. Hade jag suttit i utskottet, så skulle jag ha föreslagit, att det av motionärerna begärda anslagsbeloppet skulle åtminstone fördubblats.

Nu har emellertid utskottet rättat till sitt förslag i så måtto, att de 800 kronorna skola utgå retroaktivt från den tid, som ingenjör *Hall* sluppit ut

Om under-  
stöd åt  
ingenjören  
H. Hall.  
(Forts.)

från Ryssland, d. v. s. från år 1923, och därigenom får han på en gång ett belopp av ungefär 6,400 kronor. Jag medgiver villigt, att detta förbättrar saken något. Vi ha dock under de två närmast föregående punkterna av detta utlåtande beviljat pensioner åt tvenne konsulter å respektive 5,400 och 4,152 kronor, och till och med åt en tysk vaktmästare i Berlin ha vi givit 1,500 kronor pr år. Så synnerligen generösa bli vi således i alla fall icke mot denne mycket förtjänte man, men jag erkänner, att utskottets förslag förbättrar hans situation. Han får på en gång en summa, och detta är gott och väl. Förmodligen är han skuldsatt, så det hjälper kanske bara lite för tillfället, men relativt taget får han det i alla fall något så när ordnat.

Jag har begärt ordet därför, att jag ville begagna tillfället att betona det riktiga uti, vad statskontoret sagt i sitt utlåtande, nämligen att det är svenska statens skyldighet att tillse, att denne man icke på alderdomen lider nöd. Det kan hända efter ett par år, när de 6.400 kronorna gått åt — det finnes säkerligen god användning för dem, det finnes säkerligen många hål att stoppa till — då han sitter där med endast sina 800 kronor om året, att han icke kan skydda sig mot nöden. Jag hoppas att det då från statsmakternas sida kommer att vidtagas nödiga åtgärder för att denne man, som gjort Sverige så stora tjänster under utomordentliga förhållanden, icke skall behöva lida nöd.

I herr Hellbergs yttrande instämde herr *Roos*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

*Punkterna 22—55.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 56.*

*Utskottets i punkten gjorda anmälan.*

Lades till handlingarna.

*Utskottets hemställan.*

Bifölls.

*Punkterna 57—63.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om under-  
stöd åt f.  
sjökaptenen  
A. M. von  
Essen.

*Punkten 64.*

I en inom första kammaren av herr *Leander* väckt motion, nr 16, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta lämna förre sjökaptenen Adolf Magnus von Essen under hans återstående livstid ett årligt understöd av 1,200 kronor, att från allmänna indragningsstaten utgå från ingången av innevarande år.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion I: 16 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

**Herr Leander:** Herr talman! Man måste beklaga, att bankoutskottet icke heller denna gång ansett sig kunna tillstyrka bifall till en framställning om understöd åt den gamle man, som det här gäller. Han är i år 79 år gammal, och han har alltså icke många år kvar att leva här på jorden. Han hade säkerligen nu i sin ålders höst varit värd att komma i åtnjutande av den lilla

uppmuntran, som ett bifall till det i motionen framställda yrkandet innebär. Så förnämliga ämbetsverk som generalpoststyrelsen och statskontoret ha ansett, att det skulle vara förenligt med billighet och rättvisa att sjökapten von Essen erhöles ett understöd, fastän de författningsenligt icke kunna tilldela honom något sådant.

Det är visserligen sant, att han i egentlig mening icke varit anställd i statens tjänst, men han har under en lång följd av år varit befälhavare å fartyg, som ombesörjt posttrafiken mellan Sverige och Tyskland. Han har nedlagt ett synnerligen intresserat arbete och icke skytt någon möda för att förskaffa sitt land en direkt förbindelse med Tyskland, den så kallade Trälleborg—Sassnitz-routen. Man kan utan att träda sanningen för nära påstå, att hans arbete och insatser varit av banbrytande betydelse för tillkomsten av denna mycket viktiga förbindelseled.

För övrigt har han även på annat sätt främjat svenska statens intressen. Bland annat tog han under sin befälstid initiativet till en export, som tillfört vårt land ganska ansevärliga summor, nämligen lingonexporten. Det kan därför utan överdrift påstås, att han gagnat vårt land betydligt mera och i betydligt högre grad än mången kunnat göra, som varit direkt anställd i statens tjänst. Detta tyckes dock vara fördolt för bankoutskottet, vilket jag ännu en gång beklagar, och då det icke lärers löna sig att söka upplysa den glesat satta kammaren härom, så finnes det väl icke någon utsikt för denne gamle sjöbuss att få det understöd, som han gjort sig så väl förtjänt av och som han så innerligen väl behöver. Men detta hindrar mig icke att yrka bifall till min motion och avslag på utskottets hemställan.

Häri instämde herrarna *Örne, Öhman* och *Bergman*.

**Herr Svensson, Carl:** Ja, denna fråga var, såsom herrarna behagade finna, föremål för behandling vid 1929 års riksdag, och den ägnades då en mycket grundlig prövning. Man kom emellertid då liksom nu utskottet gjort till den uppfattningen, att det icke kunde anses föreligga några skäl för staten att giva pension åt sjökapten von Essen.

Det skäl som huvudsakligen åberopats för att man borde bevilja honom pension är det, att han på sin tid varit livligt verksam för tillkomsten av Trälleborg—Sassnitz-routen. Emellertid var det många krafter, som medverkade till, att denna trafikförbindelse så småningom kom till stånd, och för min del finner jag icke, att det som åberopats i ärendet giver vid handen, att von Essens verksamhet varit av avgörande betydelse eller i varje fall så avgörande, att det kan vara skäl uti att riksdagen skulle giva honom en så kallad ärepension av statsmedel, såsom en och annan gång hittills skett i avseende å personer, som inlagt synnerligen stora förtjänster om det allmänna i ett eller annat avseende. Då några nya skäl, som icke blivit klargjorda vid frågans tidigare behandling inom riksdagen, icke tillkommit, så finnes det ingen anledning att nu intaga en annan ståndpunkt än den, som riksdagen intog år 1929.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkterna 65—92.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om understöd åt f. sjökaptenen A. M. von Essen.*  
(Forts.)

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel.

*Punkterna 1—7.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om pension  
åt extra brev-  
bäraren H.  
Hansson.*

*Punkten 8.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 21 av herr *Boberg* och herr *Nilsson, Petrus*, och den andra inom andra kammaren under nr 40 av herr *Heiding* m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville besluta att tilldela extra brevbararen Holger Hansson i Mönsterås en årlig pension av 700 kronor från den dag, då han lämnade sin befattning vid postkontoret därstädes.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 21 och II: 40 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

**Herr Boberg:** Herr talman! Jag ber om överseende med att jag under några minuter tager herr talmannens och kammarens uppmärksamhet i anspråk i detta ärende.

Såsom kammarens ledamöter behagade finna, har jag jämte herr Petrus Nilsson i denna kammare väckt en motion, i vilken vi hemställa, att extra brevbararen Holger Hansson i Mönsterås, som tjänstgjort plikttroget och hederligt i 30 år och som fyllt 68 år, måtte tillerkännas en pension av 700 kronor.

Häremot har bankoutskottet inlagt en gensaga på det sättet, att utskottet visserligen vitsordat, »att Hansson, som är född den 15 mars 1863 och alltså 68 år gammal, alltsedan år 1903 fullgjort väl vitsordad tjänstgöring vid postkontoret i Mönsterås ävensom att Hansson uttryckt önskan att i anledning av sin ålder få sluta denna tjänstgöring». Men...

Ja, herr Hansson har blivit undersökt av postläkaren därnere, och denne har förklarar, att Hansson lider av bronchitis och åderförkalkning. Det är sålunda svårt för honom att fortsätta med att bära omkring den rätt tunga brevväskan, såsom han gjort i så många år.

Nu gör bankoutskottet den anmärkningen, att det icke i handlingarna klarlägges arten av hans verksamhet. Ja, handlingarna bestå av 3 intyg från postmästare i Mönsterås, vilka allesamman intyga, att Hansson tjänstgjort oklanderligt, hedrande och på ett ovanligt tjänstvilligt sätt. En fjärde postmästare, som säkerligen skulle givit honom ett lika gott vitsord, är död och har därför icke kunnat göra det.

Orsaken till att Hansson icke kunnat lämna bevis för sin anställning, sina avlöningsförmåner o. s. v. är, att postkontoret i Mönsterås helt hastigt brann upp för en del år sedan, och då brunno även handlingar och papper upp. När jag frågade honom om dessa saker, var det för honom omöjligt att åstadkomma vidare bevis i den vägen. Men här finnes i de handlingar, som jag lämnat till bankoutskottet, en inlaga från representativa män i Mönsterås ur alla samhällsskikt, vilka vitsorda, att Hansson under hela sin tjänstetid, såsom de säga, haft en jämförelsevis liten avlöning, så att han ej kunnat spara något för ålderdomen, och att han därtill under en lång följd av år haft sin hustru sjuk, vilket förorsakat honom en del extra utgifter. Och sedan tillägga de: »Då brevbarare Hansson under hela sin långa tjänstetid varit skötsam och ordentlig i tjänsten och i sitt förhållande mot allmänheten, vilja undertecknade



förorda, att en lämplig pension måtte av riksdagen beviljas såsom en välför-tjänst gärd för hans långvariga, oförvitliga tjänstgöring.»

Nu säger bankoutskottet i sitt utlåtande, att Hansson icke har avgått från tjänsten. Nej, det har han icke gjort, och jag undrar, om någon av herrarna, bankoutskottets ärade ordförande eller någon annan av utskottets ärade ledamöter, i en liknande situation som den, i vilken herr Hansson befinner sig, skulle avgå från en tjänst med frånträdande av de löneförmåner densamma medför och träda ut i det tomma, ovissa utan att veta, om de skulle få pension eller icke. Nu har han ingenting annat att göra än att stå kvar i tjänsten, tills han stupar. Det är en ganska svår ställning för en man, som själv icke är frisk och därtill har en sjuk hustru helst han icke har några förråd eller förlag att leva av framtiden. Jag tror, att, om de papper kunnat vara med, som bankoutskottet här önskar, frågan skulle ha legat bättre till, än den nu gör. Det hade för bankoutskottets ärade ordförande eller vice ordförande varit en lätt sak att säga mig ett ord om att handlingarna icke vore tillräckliga, och jag skulle då, i den mån det kunnat ske, omgående ställt ytterligare handlingar till utskottets förfogande.

Gentemot ett enhälligt bankoutskott skall jag icke framställa något yrkan-de, men då jag ser, att postverkets chef, generalpostdirektör Örne, är här när-varande, så ber jag att få vädja till honom i denna fråga, att han ville rekommendera herr Hansson, när ärendet kommer tillbaka, ty att det kommer tillbaka i någon form, om han får leva, är säkert. Om han icke får leva, så har sanneligen icke bankoutskottet förgyllt hans sista levnadstid med sitt ut-låtande, utan det har snarare hängt ett tungt dok däröver.

**Herr Svensson, Carl:** Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande, har utskottet icke ansett sig böra taga ståndpunkt till frågan, huruvida den ifrågavarande tjänsteman skall ha pension eller icke, utan utskottet har hän-visat till, att han fortfarande är i tjänst och att han vid sådant förhållande givetvis i första rummet har att vända sig till vederbörande myndighet med anhållan, att myndigheten, om den finner sig kunna göra det, hos Kungl. Maj:t ville utverka åtgärder för beredande av pension. Att riksdagen skulle avkoppla myndigheterna och sätta sig själv i deras ställe i alla möjliga pen-sionsfrågor är alltför oformligt, och det skulle bereda bekymmer och svå-righeter vid behandlingen av de icke få pensionsfrågor, som föreligga.

Om herr Hansson går in till generalpoststyrelsen med en ansökan, förmo-dar jag, att styrelsen kommer att handlägga densamma med all möjlig väl-vilja med hänsyn till föreliggande omständigheter. Skulle detta mot förmo-dan icke leda till något resultat, först då vore tidpunkten kommen, då riks-dagen hade anledning att ingå i prövning av själva sakfrågan.

**Herr Örne:** Herr talman! Tyvärr är det för mig alldeles omöjligt att lämna några upplysningar rörande detta fall. Jag har icke observerat, att det skulle förekomma i dag, och därför har jag icke inhämtat några upplys-ningar angående detsamma. Jag är emellertid säker på, att herr Boberg, om han vänder sig till den avdelning av generalpoststyrelsen, som har att hand-lägga pensionsfrågor, skall få noggranna uppgifter om, huru saken ligger till. Äro de uppgifter, som förekomma i handlingarna, riktiga, är det ganska troligt, att generalpoststyrelsen kommer att tillstyrka ett ålderdomsunder-stöd åt vederbörande. Jag har ingenting annat att säga i denna fråga.

**Herr Boberg:** Jag är tacksam för detta meddelande från generalpostdirek-törens sida, och jag skulle ha varit tacksam mot bankoutskottet och dess ord-

Om pension förande också i lika hög grad, om det i utskottets utlåtande hade förekommit  
 åt extra brev- något tillmötesgående och någon vidare välvilja.  
 bäraren H.

Hansson.

(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

### *Punkterna 9—14.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 29, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. m.

### *Punkterna 1—4.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

### *Punkten 5.*

Ang.  
 understöd åt  
 t. j. sekreteraren  
 C. A.  
 O. Cronströms  
 änka och  
 dotter.

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1931 dagtecknad proposition nr 177, avseende socialdepartementet, hade Kungl. Maj:ts i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riks-försäkringsanstalten Carl Arthur Olsson Cronströms änka Agda Helena Elisabeth Cronström, född Arbin, och makarna Cronströms minderåriga dotter Brita Elisabeth finge från och med den 1 februari 1931 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 720 kronor under återstående livstiden, så länge hon förbleve änka, och dottern ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor intill utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnådde 18 års ålder.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte medgiva, att avlidne tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riks-försäkringsanstalten Carl Arthur Olsson Cronströms och hans efterlämnade änka Agda Helena Elisabeth Cronströms, född Arbin, minderåriga dotter Brita Elisabeth finge från och med den 1 februari 1931 till och med utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

Herr statsrådet **Larsson:** Herr talman! Då finansministern är upptagen i andra kammaren, skall jag be att med några ord få klargöra de särskilda förhållanden, som föranlett Kungl. Maj:ts framställning på denna punkt.

Bankoutskottet har avstyrkt pension åt änkan efter den man, som det här gäller, men däremot har utskottet tillstyrkt, att riksdagen må medgiva, att till makarna Cronströms minderåriga dotter må utgå ett årligt uppfostringsbidrag under viss tid.

Det är här fråga om en tjänsteman i riks-försäkringsanstalten, som avlidit efter att under ungefär 13 år ha varit tjänsteman i detta ämbetsverk och tidigare under ungefär 7 år innehaft annan statstjänst. Han har råkat bli placerad i ett ämbetsverk, där på grund av särskilda förhållanden det stora flertalet av personalen icke är uppfört på ordinarie stat, och i det avseendet intar riks-försäkringsanstalten utan tvivel en undantagsställning inom praktiskt taget hela statsförvaltningen, beroende på att de organisationsfrågor, som sammanhånga med personalens uppförande på ordinarie stat, ännu icke kunnat komma till lösning. Denna omständighet medför en osäker ställning för per-

sonalen, som måste kännas mycket tung. Vid dessa tjänstemäns frånfälle komma deras efterlevande i en mycket sämre ställning än fallet varit om organisationsfrågan varit löst, och man förstår därför, att ett sådant ställningstagande som det, som här förekommer, måste verka särskilt deprimerande på uppfattningen hos tjänstemännen inom detta verk. Uttryck för en dylik uppfattning ha också tydligen givit sig tillkänna, sedan bankoutskottets utlåtande blivit känt.

Om jag förstått bankoutskottet rätt, så har utskottet fäst särskilt avseende vid den omständigheten, att denna änka är relativt ung och att hon har ordinarie anställning som småskollärlarinna i Stockholm. Då det här är fråga om en pension på så lågt belopp som 720 kronor om året, torde det säga sig självt, att en person i Stockholm knappast kan leva därpå, och den omständigheten, att hon därjämte har en anställning, borde därför knappast kunna föranleda ett särskilt ståndpunktstagande gentemot yrkandet om pension. Jag skulle vilja uppställa den frågan, huruvida pension skulle ha tillstyrkts, om änkan icke hade haft denna anställning? Jag vill nämligen erinra mig, att det i handlingarna omnämnes ett liknande fall, då den avlidne också varit anställd i riksförsäkringsanstalten, varvid pension tillstyrktes åt änkan, som icke hade någon anställning, då mannen dog. I nu förevarande fall är det så, att fru Cronström, då mannen sedan länge varit svårt sjuk och hans sjukdom vållade stora utgifter för familjen — han led av en kräftsjukdom, och det var uppenbart, att han inom en nära framtid skulle drabbas av döden — under fjolåret sökte och från den 1 juli vann anställning som småskollärlarinna i Stockholm. Det var sålunda en förtänksamhet från hennes sida med hänsyn till de svåra förhållanden, som hon visste snart skulle kunna inträda. Skulle bankoutskottet intagit en annan ståndpunkt, om hon icke gjort detta, utan väntat med att söka anställning, till dess mannens död inträffat, om hon alltså vid det tillfälle, då pensionsfrågan kom före, inte haft någon anställning? Det förefaller mig som om en sådan ståndpunkt knappast skulle vara riktig, ty det är ju så, att om en pension en gång är beviljad åt en person och denne därefter söker och erhåller en anställning, så medför detta ingen som helst ändring i pensionsbeloppets storlek eller dess utbetalande.

Jag förstår mycket väl, att det inte finns den ringaste utsikt att beveka kammaren till att i detta avseende gå emot ett enhälligt bankoutskott. Jag har emellertid med hänsyn närmast till den osäkerhetsställning, som råder i fråga om personalen i det ämbetsverk det här gäller, ansett det vara min skyldighet att framföra dessa synpunkter till kammarens benägna uppmärksamhet.

**Herr Svensson, Carl:** Riksdagen har ju många gånger beviljat årliga understöd eller pensioner, vad man nu vill kalla det, till änkor efter sådana befattningshavare, som inte varit i tillfälle att sörja för sina efterlevande genom att tillhöra statens änke- och pupillkassa. Men för beviljande av dylikt understöd har hittills alltid som förutsättning gällt, att det skulle föreligga särskilt ömmande omständigheter. Så har ansetts vara fallet, då änka antingen på grund av hög ålder eller till följd av sjukdom varit oförmögen till arbete och tillika befunnits vara medellös eller i saknad av anhöriga, som ansetts kunna och bära dra försorg om vederbörande. Det är således dessa förutsättningar, som hittills alltid gällt, när det varit fråga om understöd åt efterlevande till sådana personer i statstjänst, som inte varit i tillfälle att tillhöra pensionskassan.

I detta speciella fall har utskottet icke ansett sådana förutsättningar föreligga. Fru Cronström, som är 36 år gammal, har en ordinarie anställning i Stockholms folkskolor. Men utskottet har dock så tillvida ansett en viss grad

*Ang.  
understöd åt  
t. f. sekre-  
tären C. A.  
O. Cronströms  
änka och  
dotter.  
(Forts.)*

Ang.  
understöd åt  
t. f. sekre-  
taren C. A.  
O. Cronströms  
änka och  
dotter.  
(Forts.)

av ömmande omständigheter föreligga, att utskottet kunnat tillstyrka det bi-  
drag till barnets uppfostran, om vilket det här är fråga.

Nu har herr statsrådet och chefen för socialdepartementet såsom särskilt  
skäl i detta fall åberopat den omständigheten, att riksförsäkringsanstalten,  
där sekreterare Cronström var anställd, i så hög grad är ställd på extra stat,  
att endast en ringa del av dess personal innehar ordinarie befattning och så-  
ledes är i tillfälle att på det sätt, som ordinarie tjänstemän kunna göra, sörja  
för sina efterlevandes säkerhet. Detta kan naturligtvis vara ett skäl, men om  
man accepterar detta skäl, så får man ju ha ögonen öppna för att man därmed  
drar ett streck över de förutsättningar, som förut gällt, när riksdagen beviljat  
understöd åt efterlevande till personer i statstjänst. Man har sålunda i väsent-  
lig mån vidgat ramen för de åtaganden, som staten genom riksdagens beslut  
iklätt sig, till att obegränsat omfatta praktiskt taget alla, som inte ha ordi-  
narie anställning i det ena eller andra verket. Om man tillmötesgår Kungl.  
Maj:ts förslag i föreliggande fall så är det sålunda ett synnerligen viktigt  
prejudikat, som därmed skapas.

Jag skall för min del inte motsätta mig detta, ehuru väl det kommer att te  
sig ganska egendomligt, om staten generellt går in för att lämna familjeunder-  
stöd åt efterlevande till icke ordinarie personal i statens tjänst, under det att  
en person, som är i ordinarie tjänst, ju själv får så gott som helt och hållet ge-  
nom sina egna avgifter bekosta sin familjepensionering. Till familjepensione-  
ring åt befattningshavare i ordinarie tjänst bidrar ju staten nämligen endast  
med vissa belopp till administration av vederbörande pensionskassa. Om man  
generellt går in för att bevilja understöd åt de extra tjänstemännens familjer,  
så kommer ju detta dem till godo utan några som helst avgifter. Men, som  
sagt, jag skall för min del icke motsätta mig detta. Vill man vidga sina åta-  
ganden som human arbetsgivare, såsom fallet kommer att bli genom ett bifall  
till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, så gärna för mig. Emellertid vill  
jag i anledning av herr socialministerns uttalande påpeka, att riksdagen vid  
upprepade tillfällen understrukit den stora betydelsen av att snarast möjligt  
få pensionsförhållandena ordnade för samtliga de grupper av i statens tjänst  
anställda, i fråga om vilka detta ännu icke skett. Det är ju bekant, att för-  
slag sedan länge föreligger om reglering av såväl tjänstepensionering som fa-  
miljepensionering även för de grupper, som ännu icke fått denna fråga ord-  
nad, men de olika regeringarna ha skjutit på framläggandet av förslag i detta  
avseende i avvaktan på det definitiva ordnande av statstjänarnas löner, som  
man nu så länge har väntat på. Det synes mig, som om det bekymmer för  
riksförsäkringsanstaltens vidkommande, som herr statsrådet och chefen för so-  
cialdepartementet givit uttryck åt, i främsta rummet borde leda till aktivitet  
i fråga om att få pensionsförhållandena ordnade, så att man på den vägen får  
bort de olägenheter, om vilka han nu har talat.

**Herr Rosén:** Herr talman! Ett faktum är i detta fall, att om pensions-  
förhållandena varit ordnade, om denna tjänsteman liksom ungefär 10 å 12 pro-  
cent av de övriga tjänstemännen vid anstalten stått på ordinarie stat, så hade  
änkan fått pension utan vidare. Om hon hade dröjt med att söka plats som  
småskollärarynna till den 1 juli i år, så hade hon också fått pension av staten,  
liksom änkan efter en förutvarande tjänsteförrättande sekreterare tillerkän-  
des en pension av 720 kronor för tre år sedan. Men genom att hon nu på grund  
av mannens sjukdom såg sig nödsakad att skaffa sig denna inkomst redan un-  
der hans livstid, så vill man ej bereda henne denna pensionsmöjlighet. Det  
kan ju kanske inte skada att nämna, att den änka, som fick pension för tre år  
sedan, var försiktigare, ty hon dröjde med att skaffa sig plats till dess pen-  
sionsfrågan var avgjord.

Om man nu skall slå in på denna väg, så blir väl följden den, att var och en dröjer med att söka plats, till dess pensionsfrågan är avgjord. Men sedan kan pensionären skaffa sig anställning och är för framtiden tryggad på tvenne håll. Jag kan inte neka till att det är rätt egendomliga konsekvenser, som följa därav. För min del kan jag inte se annat än att det vore rimligt, att denna proposition bifölles.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herr *Bjurström*.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu förevarande punkten annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkterna 6—9.*

Vad utskottet hemställt bifölles.

#### *Punkten 10.*

Under punkten 3 av proposition nr 93 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Lund Johannes (Hannes) Evelinus Skölds och hans efterlämnade änka Nancy Konstance Skölds minderåriga barn Paz Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture finge från och med den 1 oktober 1930 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 213 av herr *Ström, Fredrik*, m. fl. samt inom andra kammaren nr 354 av herr *Lundstedt* och nr 355 av herr andre vice talmannen *Bengtsson* m. fl.

I de likalydande motionerna I: 213 och II: 355 hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att docenten Skölds änka finge, räknat från och med den 1 oktober 1930, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,200 kronor samt att vart och ett av makarna Skölds tre minderåriga barn finge från och med den 1 oktober 1930 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 600 kronor.

I motionen II: 354 hade yrkats, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition i förevarande avseende, besluta, att docenten Skölds änka och barn skulle å allmänna indragningsstaten uppbära samma årliga understöd, som de skulle erhållit från Lunds universitets pensionsinrättning, därest Sköld vid sin död varit professor vid universitetet.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 213, II: 354 och II: 355, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte medgiva, att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Lund Johannes (Hannes) Evelinus Skölds och hans efterlämnade änka Nancy Konstance Skölds minderåriga barn Paz

*Ang. understöd åt t. f. sekreteraren C. A. O. Cronströms änka och dotter.*  
(Forts.)

*Ang. understöd åt docenten H. Skölds änka och barn.*

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.

Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture finge från och med den 1 oktober 1930 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

(Forts.)

Reservationer hade avgivits av, utom annan, 1) herr C. E. Svensson, som dock ej antytt sin mening;

2) herrar *Johansson* i Östersund, *Berling*, *Norman*, *Bäcklund*, *Höglund* i Göteborg och *Johansson* i Edsbyn, vilka yrkat, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna I: 213, II: 354 och II: 355 måtte medgiva, att docenten vid universitetet i Lund Johannes (Hannes) Evelinus Skölds änka Nancy Konstance Sköld, född Nilsen, och makarnas tre minderåriga barn, Paz Nancy, Tryggve Mark och Bo Sture finge från och med den 1 oktober 1930 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 600 kronor under återstående livstiden, så länge hon förbleve änka, samt vart och ett av de minderåriga barnen ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder.

**Herr Johansson, Johan Peter:** Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har här föreslagit, att framlidne docenten Hannes Skölds minderåriga barn skola tillerkännas uppfostringsbidrag av 384 kronor om året vardera. I särskilda motioner har föreslagits, att detta uppfostringsbidrag skall höjas till 600 kronor och att änkan därjämte skall beviljas en pension av 1,200 kronor. Utskottet har för sin del gått på Kungl. Maj:ts förslag, och några reservanter ha yrkat, att änkan skulle tillerkännas en pension av 600 kronor samt att uppfostringsbidraget åt barnen i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit skulle bestämmas till 384 kronor.

Skälet för reservanterna har varit, att här föreligga synnerligen starka billighetshänsyn och särskilt ömmande omständigheter. Änkan står ensam i ett främmande land — hon är inte född i Sverige — med tre små barn, 6—13 år gamla, och hon är alldeles utblottad. Sköld var en synnerligen framstående vetenskapsman. Han gjorde stora ekonomiska uppoffringar för sin forskning. Hans insats anses vara av högt värde, och hans arbete har kommit svensk vetenskaplig forskning till godo.

Man kan givetvis göra invändningar mot reservanternas yrkande. Utskottet har framhållit, att Sköld inte hade statsanställning, och det kan ju vara sant. Men om utskottet däri inlägger den meningen, att om en person icke innehaft statsanställning, så har staten ingen skyldighet mot hans efterlevande — då handlar utskottet inkonsekvent, eftersom det ändå tillstyrker uppfostringsbidrag åt hans efterlevande barn. Jag kan tillägga, att riksdagen ju tidigare gått in för att pensionera även docenter vid universitetet. Det hände senast 1921, då en docent Petrini i Uppsala fick en pension på 2,500 kronor, och det har hänt tidigare, nämligen 1911, då en docent i Lund vid namn Lindén erhöll pension, så riksdagen har nog ansett sig äga viss skyldighet att sörja för vetenskapsmän och deras efterlevande. Utskottet invänder också, att änkan är så ung, »endast 38 år» står det. Nu fyllde hon 39 år den 14 april. Tidigare har här omnämnts ett fall — det gällde en notarie i riksförsäkringsanstalten, som hette Nordgren och som heller inte var pensionsberättigad. Han hade åtta tjänsteår. Änkan var endast 41 år och hade inga barn, men riksdagen beviljade henne en pension på 720 kronor. Det är ju inte mer än två års åldersskillnad på dessa båda änkor.

Då så ömmande omständigheter förelågo, tänkte sig reservanterna, att riksdagen, som förut visat sig ha ett gott hjärta, då det gällt vetenskapsmäns efter-

levande, också skulle ömma för denna änka, som står så utblottad. 1924 beviljade riksdagen en pension på 912 kronor åt änkan efter professor Weibull vid Alnarp. Hon hade ändå en förmögenhet på 40,000 kronor. Något senare, år 1927, beviljade riksdagen pension åt änkan efter professor Holm, som varit intendent vid naturhistoriska riksmuseet. Även hon fick 912 kronor, trots att hon hade en förmögenhet på 40,000 kronor. Jag menar, att om riksdagens goda hjärta för vetenskapsmäns efterlevande tidigare tagit sig sådant uttryck, så skall det säkerligen också i dag räcka till för att bevilja denna änka 600 kronor.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

**Herr Möller:** Herr talman! Jag hade inte inställt mig på att begära ordet i detta ärende, eftersom jag inte alls kan påstå, att jag behärskar vare sig de pensionstekniska eller de vetenskapliga synpunkterna, men det är ju på det viset, att när man inte själv känner sig kompetent att ha ett bestämt omdöme, så får man lita till de auktoriteter, som finnas.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att Hannes Sköld faktiskt hade upprätthållit professur i omkring två år, och att de omständigheter, som ledde till att han aldrig blev utnämnd till professor, äro av den art, att vanliga människor, som tagit del av handlingarna, måste känna sig på det allra allvarligaste upprörda. Det är inte så lätt att yttra sig på det sätt, som enligt min uppfattning varit befogat, om den historia, som lett till att Hannes Skölds änka och barn ett slag sågo ut att bli alldeles utan någon pension, men som nu leder till, att de under alla omständigheter, vilket beslut kammaren än kommer att fatta — jag förmodar, att den Lundstedtska motionen icke bifalles — måste leva i ett trångmål, som svenska staten inte velat försätta änkor och barn efter svenska professorer i. För att de ledamöter av kammaren, som inte ha läst den Lundstedtska motionen, ändå skola få någon aning om vad detta gäller, vill jag påpeka, att det finns ett trettiotal erkänt framstående vetenskapsmän från nästan alla Europas länder, som ha förklarat, att Hannes Sköld var fullt kompetent till den professur, som han förvägrades här hemma. Mot denna sakkunskap står strängt taget endast en enda man, nämligen professor Charpentier i Uppsala, som hade förklarat honom inkompetent. Professor Lundstedt säger i sin motion, att professor Charpentier, då det gällde att bedöma Hannes Skölds speciella kompetens för en professur i ett sådant ämne, inte förmådde vara opartisk, även om han själv trodde det, på grund av den motsatsställning, i vilken de två personerna långt tidigare hade kommit till varandra inom den vetenskapliga världen, och då jag på sin tid — inte i dag — läste professor Charpentiers utlåtande, så måste jag säga, att det omdömet rörande professor Charpentiers inkompetensförklaring av Hannes Sköld förefaller även den enklaste lekman vara befogat.

Nu är det så, att den enligt min uppfattning fullkomligt upprörande orättvisa, som utmärkte detta ärendes behandling, inte längre kan gottgöras. Hannes Sköld är död. Hade han inte dött, så tror jag ingen Charpentier i världen kunnat förhindra honom att slutligen bli professor i vårt land i detta ämne. Han är emellertid död, och den orätten kan inte gottgöras. Nu är det bara fråga om, huruvida riksdagen med kännedom om fakta i målet — ty de av riksdagsmännen, som velat läsa handlingarna, ha också kunnat få kännedom därom — skall anse, att en orätt, begången mot en man, skall få allvarliga påföljder också i andra led, d. v. s. för hans barn och även för hans änka. Jag ser i den Lundstedtska motionen helt enkelt ett uttryck för hur vanliga enkla människors rättskänsla reagerar inför hela denna historia, och jag har inte velat låta detta tillfälle gå förbi utan att uttala min varma sympati för motionären, som jag i detta tragiska fall anser ha fullkomligt rätt i

*Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)*

Ang.  
understödd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

sak. Det vore i själva verket enligt min bestämda uppfattning bara en senkommen uppresning åt en förorättad, om man här sade ifrån, att förhållandena motivera, att hans änka och barn få professorspension. Det är åtminstone min uppfattning, att detta vore det logiska och riktiga, när man blivit övertygad om att en stor orätt blivit begången.

Nu vet jag ju, att med hänsyn till hela den apparat av formella skäl, som kan åberopas i en sådan sak som denna, kommer riksdagen tyvärr inte att handla på det sättet. Det finns folk, som kan göra orätt, utan att man på något vis kan få dem bestraffade för det, en orätt, som sedan får verkningar in i framtiden. Det är ju det mest upprörande i detta fall, att det faktiskt kommer att gå på det sättet.

Utän att, om inte diskussionen nödvändiggör det, ytterligare motivera min ståndpunkt ber jag för min del, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lundstedt i andra kammaren väckta motionen. För den händelse detta yrkande icke bifalles, kommer jag att rösta för den reservation, som är avgiven av herr Johansson i Östersund m. fl. ledamöter. Det är åtminstone ett, låt mig säga, litet finger åt vad som skulle vara rätt att göra i detta fall. Men jag har för min del ansett det vara befogat att först pröva, huruvida inte riksdagens första kammare här vill göra hel rätt i stället för halv rätt, och därför ber jag att få yrka bifall till ifrågakvarande motion.

I herr Möllers yttrande instämde herrar *Lindhagen*, *Östergren* och *Lindström* samt herr *Nilsson*, *Johan*, i Malmö.

**Herr Ström, Fredrik:** Herr talman! I egenskap av motionär i denna fråga har jag begärt ordet för att säga några ord. Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med den föregående talaren i hela hans motivering, men jag kan inte ha den optimism, som han hyser till kammaren, att jag tror, att kammaren skulle vilja gå med på den Lundstedtska motionens kläm. En sådan optimism hyste jag inte ens, när den motionen väcktes, och därför har jag för min del sökt att jämte en rad medmotionärer gå en annan väg, som visserligen inte kan ge de efterlevande till den person, varom fråga är, den fulla rättvisan men dock ger åtminstone något mer än Kungl. Maj:ts förslag ger. Men i sak instämmer jag till fullo med den föregående talaren. Jag kände docenten Sköld redan från den allra tidigaste ungdomen, och på mig gjorde han intryck av ett språkgeni redan som yngling. Och så många vetenskapsmän jag träffat, vilka varit bekanta med Sköld, ha de alla för mig förklarat, att det händer inte en gång på hundra år, att en så språkbegåvad människa uppstår. Han fick helt på egen hand utbilda sig till språkvetenskapsman. Hans far var en fattig kristen missionär, som reste till Kina och levde där större delen av sitt liv för att omvända »hedningarna» till kristendomen. Hans son fick slåss och kämpa med de allra största svårigheter och vidrigheter för att kunna fullfölja sina föresatser och nå sitt mål: att ägna sig åt vetenskapen. Många gånger, när han var så fattig och så nere, att man gjorde sig den frågan: hur kan en människa hålla ut bara för den idén, att hon skall, kosta vad det vill, tjäna vetenskapen, hur kan hon hålla ut under alla dessa vidrigheter? erbjöds han möjligheter att nå en ekonomiskt bärgad ställning, men han förklarade, att hans liv skulle vara värdelöst, om han inte ägnade det åt vetenskapen. Han tog upp lån, små lån på många, många händer för att kunna resa ut i främmande länder och studera språkvetenskap. Han uppehöll sig under de mest svåra förhållanden i bondbyar i Serbien, Tjeckoslovakiet, Polen, Ryssland, Turkiet, Kaukasus. Han samlade skuld på skuld och fick varje gång taga livförsäkring på livförsäkring för att kunna klara sig, bara därför att han föresatt sig och så levt sig in i denna sin föresats att på språkvetenskapens område kunna uträtta nå-



got. Ännu när han hade docentur i Lund och hade möjligheter att kunna nå en framgångsrik ställning — han hade då varit förklarad kompetent till professur i slaviska språk — så ger han sig med mycket ringa bidrag från en fond ut på den stora forskningsresan till Pamir och vistas där en lång tid på till mycket stor del upplånade medel. Han far i Sven Hedins fotspår långa sträckor, vistas i byarna, gör upptäckter, som vetenskapsmännen anse vara utomordentligt betydelsefulla, han finner nya iranska och indoeuropeiska språk. Han gör allt detta och uppoffrar även många gånger sin familjs ekonomiska ställning för vetenskapens skull. Genom olika tragiska förhållanden går han så miste om en professur, den andra i ordningen, som han var meriterad för och blir på det sättet ställd i en mycket svår ekonomisk situation. Då funnos krafter i rörelse, som arbetade på att åt Sköld skaffa en personlig professur vid Stockholms högskola med bidrag av Stockholms stad, och det rådde mycket starka sympatier för ett sådant arrangemang inom skilda läger av kommunalmän i Stockholm. Det skulle för Stockholms högskola säkert ha varit av mycket stor betydelse, om en sådan anordning möjliggjorts. Då inträffar hans tragiska död. Man måste fråga: är inte detta en levnadsbana, är inte detta ett öde, som borde mana oss att åt hans efterlevande ge den rättvisa, som han själv inte kunde uppnå? Nu kommer därtill, att hans efterlevande maka är norska. Det har talats om, att hon ännu är i jämförelsevis unga år, men hon är som sagt norska och kan inte behandla svenska språket så, att hon kan skaffa sig en levnadsställning, vilken skulle kunna ge henne sådan inkomst, att hon skulle kunna draga sig fram på den. Och det synes mig, att detta är ett mycket tungt vägande skäl för att man skall göra något inte bara för de tre barnen utan även för henne. Det är dessutom en så ytterst obetydlig summa, som föreslås åt barnen, att om vi själva fråga oss, hur det skall vara möjligt att på den summan uppfostra dessa barn, måste vi säga oss, att det se vi ingen utväg till och hon själv står, om samma förslag bifalles, lämnad utan någon hjälp. Docentföreningen har begärt, att änkan skulle få samma pension eller samma understöd, som eljest skulle tillkomma änkor i liknande ställning, och det förslaget har universitetskanslern tillstyrkt. Jag tycker, att det är ett synnerligen tungt vägande ord, som därmed är sagt. Jag tror, att vi alla, oavsett om vi i övrigt kunna ha olika uppfattningar om det formellt riktiga i en sådan fråga som denna och om vägarna för dess lösning skulle kunna sätta en viss tilltro till det berättigade i vad universitetskanslern här ansett sig kunna tillstyrka.

Jag skulle ha velat yrka bifall till den Lundstedtska motionen, men jag tror inte, att det är möjligt att vinna majoritet i frågan för den linjen. Och då jag anser, att de efterlevande äro mera betjänta med att få ett om också mindre och visserligen inte tillräckligt, men dock något så när stort och i varje fall större ekonomiskt bidrag än Kungl. Maj:ts proposition skulle innebära och utskottets förslag innebär, har jag ansett mig för min del böra lämna även min egen motion, samt yrka bifall till den av herrar Johansson i Östersund m. fl. framburna reservationen såsom den väg som säkrast här leder till ett resultat. Jag skulle vilja vädja till första kammaren, som ju är och vill vara även vetenskapens hjälpare liksom den anses vara de sköna konsternas och bildningens målsman, att första kammaren även i detta fall måtte upprätthålla vad den ansett vara dess tradition och uppgift och alltså i detta ärende gå utöver Kungl. Maj:ts och utskottets förslag och bifalla reservationen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall den av herr Johansson i Östersund m. fl. avgivna reservationen.

**Herr Bergman:** Herr talman! Även jag kände docenten Sköld. I sin ungdom stod han mig ganska nära. Han var i flera år en av mina lärjungar, och jag fick ett starkt intryck av hans begåvning, särskilt av hans språkbegåv-

*Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)*

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

ning, vilken gav förhoppningar, som också i väsentlig grad infriades under hans kommande liv. Som ung student begärde han mitt råd angående sin framtid, och jag tillrådde honom att ägna sig åt jämförande språkforskning. Han följde det rådet, och jag kan endast beklaga, att det inte för hans yttre karriär ledde till den fullständiga framgång, varav han varit förtjänt. Men i alla fall förde det honom till en betydande ställning inom hans vetenskap och att han icke kände sig ha tagit miste om levnadsbana, därom är jag övertygad. Hans bortgång i blomman av sin ålder var en verklig förlust för svensk vetenskap.

Med allt erkännande av det patos, det uppriktiga patos, det hörde man, som besjälade herr Möller, vill jag dock säga, att jag icke anser det särdeles lyckligt att draga fram kompetensfrågan här i detta sammanhang. Det är knappast något, som lämpar sig för riksdagen att behandla. Riksdagen är nog inte det rätta forum för sådana saker. Vilken åsikt man än har i den ifrågavarande kompetensfrågan — och jag polemiserar inte mot den uppfattning, som herr Möller utvecklade, men jag anser att den frågan inte hör hit — måste väl var och en vid allvarligt övervägande nödgas medge detta. Och med hänsyn därtill anser jag inte heller, att den Lundstedtska motionen kan vara en lämplig utgångspunkt för denna saks avgörande i kamrarna. Men det finns andra skäl, som äro fullt tillräckliga för att motivera det yrkande, som en annan motionär, herr Ström, nyss framställde, och som jag livligt vill understödja, nämligen om bifall till herr Johanssons i Östersund m. fl:s reservation, det vill säga att änkan också skall få ett understöd likaväl som barnen. Det finns ju även prejudikat därpå, som vi hörde för några minuter sedan. Nyss beviljade kammaren, om jag inte misstager mig, pension åt en änka efter en person, vilken inte innehåft ordinarie tjänst. Ja, kanske jag i detta fall misstog mig, jag fick den uppfattningen att efter socialministerns kraftiga förord för Kungl. Maj:ts förslag detta förklarades bifallet. Men låt vara att så ej blev fallet, herr Rosén anförde ju i varje fall ett otvetydigt precedensfall. I följd beviljades dessutom pension åt en änka efter en extraordinarie teckningslärare. Med hänsyn till dessa prejudikat — och andra skulle nog kunna framdragas — kan man icke säga, att en sådan änkepension skulle strida mot statsmakternas pensionsprinciper. När utskottet här säger, att änkan är så pass ung — »hon är 38 år gammal och, såvitt handlingarna utvisa, arbetsför», heter det, så ber jag emellertid få invända, att just den där åldern, framemot 40 år, nog är en ganska farlig ålder. Det är inte så lätt att få anställning vid den åldern. Och om denna änka skulle få en anställning, som upptog den väsentliga delen av hennes tid och kraft, hur skulle det då gå med hennes minderåriga barn, som ju alla här visat sig ömma för? Är det lämpligt att taga bort från dem deras mor under den tid, då de som bäst behöva hennes omvårdnad för sin uppfostran? Jag kan icke finna annat än att kammaren skulle handla sina traditioner värdigt och på humanaste sätt samt även i vetenskapens intresse riktigtast, om kammaren beslöte i överensstämmelse med den reservation, som i denna punkt är avgiven av herrar Johansson i Östersund, Berling, Norman, Bäcklund, Höglund i Göteborg och Johansson i Edsbyn, till vilken reservation jag ber att få yrka bifall.

Häri instämde herrar *Elof Andersson, Leander, Johansson-Dahr* och *Granström*.

**Herr Björck, Wilhelm:** Det kan nog inte förnekas, trots vad herr Bergman nyss anförde, att de omständigheter, som herr Möller klargjorde för kammaren måste utöva ett *visst* inflytande på bedömandet av den fråga, vi här överväga. Bankoutskottets majoritet har ju tyvärr ännu inte kommit till orda, men jag är övertygad om att man därifrån kommer att framhålla, att ett bifall till reservationen skulle rubba de principer, som bankoutskottet normalt

tillämpar, då det gäller prövningen av sådana ärenden som det förevarande. Jag vill antecipera den invändningen och starkt understryka, att det må vara hänt, att man har den principen, och den principen är utan tvivel riktig. Men då det gäller att bedöma räckvidden av eventuella avvikelser från fastställda principer, kan man inte underlåta att göra klart för sig, vilka risker det skulle ha att avvika från principerna i det föreliggande fallet. Och det är ur den synpunkten jag menar, att de föreliggande omständigheterna verkligen äro sådana, att man inte behöver befara några ledsamma konsekvenser. Man måste fasthålla, att den i förtid bortryckte familjefader, som det här gäller, stod så nära att bli professor, att det *uteslutande* var en serie vidriga omständigheter, som gjorde, att han inte nådde fram till den ställningen. Denna omständighet är för mig avgörande, då det gäller att bedöma, om man kan våga sig på en avvikelse från fastställda normer. Jag måste säga mig, att man icke behöver frukta någon risk, att ett annat fall skall föreligga så extremt renodlat som det här, om man går in för ett avsteg från hävdvunna och fastställda principer.

Frågan har, mina herrar, inte heller någon större ekonomisk räckvidd. Skillnaden mellan utskottets förslag och reservanternas är, såvitt jag kunnat finna, endast den, att reservationen påyrkar en änkepension av 600 kronor. Om beloppet av barnunderstödet äro reservanterna — åtminstone den gruppen reservanter, som utgöres av herr Johansson i Östersund m. fl. — samt Kungl. Maj:t och utskottet överens. Jag tror därför att det icke innebär några som helst risker, om man här låter hjärtat tala och ger dessa efterlevande åtminstone den handräckning, som det skulle innebära, om man bifölle dessa reservanters förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Johanssons i Östersund m. fl. vid betänkandet fogade reservation.

**Herr Pauli:** Herr talman! Jag befinner mig på samma sida som den närmast föregående talaren. Det kan måhända tyckas, som om man borde ha stuckit emellan med några synpunkter från det andra hållet, men sådana komma kanske senare, och då blir det också tillfälle att bemöta dem. Jag ber emellertid att få starkt understryka vad som närmast förut sagts. Jag är visserligen liksom herr Bergman av den meningen, att riksdagens kamrar inte äro något rätt forum för att döma om det riktiga eller oriktiga i handläggningen av ett befordringsärende av detta slag. Men jag kan å andra sidan inte låta bli att framhålla, att omständigheterna i detta befordringsmål äro av en verkligt egenartad karaktär och av denna anledning kunna förtjäna, att man något erinrar därom, utan att de därför tillmätas avgörande betydelse.

Det torde dock vara utan motsäcke, att en man, som fått ett starkt vitsord om sin professorskompetens av de två verkligt sakkunniga, och beträffande vilken den tredje sakkunnige endast yttrat sig om ett litet gränsområde, frågan om de finsk-ugriska språken, som Sköld också i sina skrifter tangerat, att en sådan man, säger jag, i fortsättningen behandlas på det sättet, att de akademiska myndigheterna med förkastande av det positiva erkännande, som de två verkligt sakkunniga givit, endast fästa sig vid denne tredje, vilken dock för sin del icke underkänt Sköld, men förklarar, att han ansåg, att Skölds författarskap på detta gränsområde inte utgjorde något plus i hans kompetens. Nu var det dessutom statutvidrigt, att man endast tillkallat två sakkunniga inom det egentliga ämnesområdet. Därför förordnade Kungl. Maj:t, såsom vi veta, att en ytterligare sakkunnig skulle tillkallas. Det ville sig då så, att man — jag vill inte säga med någon avsikt, men det var en händelse, som i alla fall kunde te sig som en tanke — såsom denna extra sakkunnige tillkallade en professor, vilken vid tidigare tillfällen råkat stå i motståndar-

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

ställning till Sköld, och som därför, enligt vad det vanliga lekmanaförnuftet måste säga sig, inte gärna, rent psykologiskt sett, kunde tänkas intaga en verkligt opartisk och ojävig ståndpunkt, gentemot denne. Detta var en mycket olycklig omständighet. Man måste också beteckna det som märkligt, att när denne extra sakkunnige hade inkompetensförklarat inte bara Sköld utan även de sakkunniga, som tidigare hade godkänt Sköld, så fäste man där nere vid det sydsvenska universitetet en alldeles avgörande vikt vid detta sista utlåtande: man diskvalificerade således de två godkännanden, som utfärdats av herrar Konow och Lidén och vägrade Sköld hans befordran. Jag har velat i största korthet erinra om detta, som jag tror verkligt enastående förhållande. Nu hade det dock säkerligen inte hindrat Sköld att i sinom tid nå befordran till professur. Det är för övrigt möjligt, att han kunde fått en sådan vid ett annat lärosäte än det sydsvenska. Men här ingrep ödet och avklipppte hans levnadsbana i förtid. Hade den övervägande delen av representanterna för hans vetenskap, den indoeuropeiska jämförande språkvetenskapen och indologien, hade denna övervägande majoritet av sakkunniga, som på ett eller annat sätt kommit att tillfrågas senare och delvis redan under Skölds livstid, fått det avgörande ordet, så hade Sköld mänskligt att döma hunnit att bli professor före sin död, och då hade också pensionsförhållandena ordnats i överensstämmelse därmed. Vill man därför rent teoretiskt draga ut konklusionen av detta, så kommer man till det resultat, som professor Lundstedt kommit till i sin motion, att då borde Skölds efterlevande tillerkännas sådan pension, som skulle tilldelas dem, om han varit professor. Jag är emellertid inte i stånd att draga en sådan teoretisk konklusion. Att upphäva sig till överdomare i denna akademiska befordringsfråga är något, som ligger utanför riksdagens kompetens. Men vi kunna med beaktande av alla de säregna omständigheter i detta befordringsmål säga oss, att här finns det alldeles särskilda skäl att understryka billigheten och rättvisan i den anhållan, som framställts av reservanterna, herr Johansson i Östersund m. fl. Jag vill därför ansluta mig till dem, som yrkat bifall till denna reservation. Den går ju inte ens ut på så stort understödsbelopp som det, som yrkats av docentföreningen i Lund, och som kanslern för rikets universitet tillstyrkt. Reservationen föreslår ett i förhållande därtill nedprutat belopp, och man kan därför inte gärna anse, att det är för högt tilltaget.

Jag kan till slut inte motstå frestelsen att läsa upp ett par rader av en av de många utländska vetenskapsmän, som professor Lundstedt citerar i sin motion; det är komparatisten Junker i Leipzig, som skriver:

»På dr Sköld bekräftar sig ånyo satsen, att ingen är profet i sitt fädernesland. Jag känner dr Sköld personligen och skattar i honom den gedigne, allvarligt strävande vetenskapsmannen, som icke skyr att t. o. m. prisgiva sin hälsa eller sitt liv för de vetenskapliga målen. Lidéns och Konows omdömen kan jag endast stödja... Jag finner det direkt komiskt, att dr Sköld icke skulle vara i stånd att bekläda en professur i sanskrit och jämförande språkforskning.» I samma riktning yttra sig i stort sett alla de övriga.

Jag tror att det skulle vara en riksdagen värdig hyllning åt den i förtid borttryckte, sällsynt begåvade och sig själv hänsynslöst uppoffrande vetenskapsmannen, om vi här gäve vårt bifall till den av herr Johansson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Lindgren**: Med hänvisning till bankoutsrottets icke alltför långa, men enligt mitt förmenande dock starka och klart logiska motivering, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Docenten Skölds änka är inte mer än 38 år gammal och fullt arbetsför. Såvitt utskottet kunnat ut-

röna, har det inte tidigare förekommit, att riksdagen beviljat pension åt så unga änkor efter icke ordinarie befattningshavare, utan att sjukdom eller andra synnerligen ömmande omständigheter förelegat. Statskontoret har också avstyrkt änkepension, men har tillstyrkt uppfostringsbidrag åt makarna Skölds tre minderåriga barn med 300 kronor om året åt vardera. Departementschefen har höjt detta belopp och föreslagit 384 kronor för varje barn.

Utskottet hemställer om bifall till detta Kungl. Maj:ts förslag.

Med hänsyn till vad som här yttrats om att docenten Sköld skulle för några år sedan ha blivit orättvist förbigången vid en professorsutnämning, vill jag be att få säga, att utskottet inte ansett sig kunna gå in på den frågan och upphäva sig till domare i detta avseende, vilket jag hoppas riksdagen förstår och godkänner.

**Herr Rosén:** Herr talman! Jag kommer för min del att rösta för herr Johanssons i Östersund reservation. Jag gör det inte på grund av de skäl som herr Möller anført, utan jag gör det på grund av de ömmande skäl som enligt min mening föreligga.

Jag ber att få säga herr Lindgren, att det är ett misstag, att riksdagen inte förut skulle beviljat pension till änkor, som varit i samma ålder som fru Sköld. Det finns ännu kvar i mitt minne ett beslut för några år sedan, då jag var motionär. Det gällde en änka efter en extra jägmästare, som varit anställd i statens tjänst i två år. Änkan var, om jag minns rätt, 27 år gammal och hade två barn. Det beviljades utan invändning pension åt henne; det förekom inte någon diskussion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Johanssons i Östersund reservation.

I detta anförande instämde herr *Bjurström*.

**Herr Svensson, Carl:** Jag ber att få understryka vad herr Lindgren yttrade därom, att utskottet inte ansett sig kunna gå in på en prövning av huruvida docenten Sköld hade bort bli professor eller ej. Det är ju alltför tillräckligt många och svåra omständigheter, som skola prövas i frågor som denna, för att utskottet därtill skulle vilja lägga sig till med en befogenhet att bedöma, huruvida en tjänsteman hade bort bli befördrad på det ena eller andra sättet vid det ena eller andra tillfället. Befordringsfrågan har således inte kunnat ägnas någon prövning, såsom varande enligt vår uppfattning detta ärende ovidkommande.

Samtidigt som vi hade att pröva denna fråga, förelåg det ärende, som förekommer under nästa punkt, nämligen frågan om understöd åt de efterlevande till docenten Söderström. Omständigheterna i de båda fallen äro varandra ganska lika. De efterlämnade änkorna äro ungefär i samma ålder. Det råder emellertid den skillnaden, att änkan Söderström befinner sig i det lyckliga predikamentet, att hon har tagit en akademisk examen och för närvarande genomgår provårskurs, och att hon således av allt att döma synes ha betydligt mycket större förutsättningar att kunna skaffa sig en inkomst genom sitt arbete än vad fallet är med änkan Sköld, som ju också är norskfödd, en omständighet vilken givetvis handikappar henne litet i detta avseende. Vid jämförelse mellan de båda frågorna har jag för min del sålunda funnit, att ömmande omständigheter i mycket högre grad kunna sägas föreligga i avseende å docenten Skölds efterlevande än i fallet Söderström. Detta har gjort att jag inom utskottet verkat för någon differentiering, en förbättring av det föreslagna understödet till Skölds efterlevande. Jag har emellertid velat ha det på det sättet, att det föreslagna uppfostringsbidraget till de efterlevande barnen

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

skulle höjas, men jag har inte vunnit stöd för denna mening inom utskottet. Vid detta förhållande har jag antecknat till betänkandet en blank reservation, som således betyder, att jag ansett denna väg vara den riktiga. Då det emellertid inte lär förefinnas någon utsikt att vinna kammarens bifall till något förslag i den riktningen, så kommer jag vid den blivande omröstningen att skänka min röst åt den reservation, som är avgiven av herr Johansson i Östersund.

**Herr Reuterskiöld:** Herr talman! Det är alldeles riktigt, att i en sådan fråga som den nu föreliggande kammaren inte gärna kan ingå i prövning av de förhållanden eller de omständigheter som förelågo, då den numera avlidne docenten Sköld sökte professur, eller om det riktiga eller oriktiga i det då föreliggande förfaringssättet. Men det är en annan omständighet, som jag anser ändå böra beaktas i detta sammanhang. Kammaren behöver inte ingå i en sådan prövning, om den allenast vill erinra sig, att det material som här föreligger, inte minst genom den av herr Lundstedt väckta motionen, dock klart ådagalägger, att det här gäller en vetenskaplig begåvning av rang, som därtill, då han sökte professuren i Lund, var ensam sökande. Det förefaller mig därför med ganska stor säkerhet eller åtminstone sannolikhet kunna sägas, att om han fått leva, hade han dock haft stora utsikter att få denna professur. I vårt land är det ju inte så många, som konkurrera om dylika platser. Man kan ha sina olika meningar om huruvida vägen till den blev för lång. Den blev ju alldeles för lång, för han kom aldrig fram för dödens skull. Den omständigheten bör man ta i betraktande, den omständigheten bör, synes det mig, kunna läggas i vågskålen, då det gäller frågan om bifall eller icke till herr Lundstedts motion.

Vad jag för det andra vill betona är, att i vårt land utrusta vi naturvetenskapens idkare i stor utsträckning med både anslag och institutioner, men på det humanistiska området få de enskilda forskarna, som ofta komma från fattiga och ringa hem och själva arbeta sig fram, lägga ner ett oerhört arbete och en oerhörd kostnad på sin egen utbildning, som dock samtidigt tjänar den allmänna vetenskapliga utvecklingen i vårt land. Det arbete docenten Sköld har nedlagt och de kostnader han gjort ha gått ut över honom själv och hans familj, men resultatet har kommit vetenskapen till godo. Det är en synpunkt, som synes mig åtminstone böra vägas med och tagas i betraktande, när man avgör frågan, huruvida detta arbete kan förtjäna ett sådant erkännande, som här är ifrågasatt.

Det är under sådana omständigheter, herr talman, som jag finner den riktige och den rakaste vägen vara att yrka bifall till herr Möllers yrkande.

**Herr Möller:** Ja, herr talman, jag skall endast fälla en kort replik. Det förhåller sig inte på det sättet, att jag begärt att riksdagens första kammare skulle förklara sig kompetent att avgöra, vem som är värdig en professur i jämförande språkforskning och sanskrit. Det är ett fullkomligt missförstånd, att jag skulle anmodat den svenska riksdagen att göra något sådant. Den svenska riksdagen befinner sig mycket ofta — och den enskilde riksdagsmannen vet det ju mer än väl — i den situationen, att den inte är kompetent att fälla ett sakligt omdöme i ett ämne. Men då finns det yttranden av myndigheter och personer, som äro sakkunniga på olika områden, för att orientera den enskilde riksdagsmannen i saken. Så är förhållandet här. Frågan är huruvida den svenska riksdagen anser, att omkring 30 av Europas, delvis även Amerikas, främsta vetenskapsmän på samma område väga någonting, jämförda med en enda svensk vetenskapsman, som dessutom på grund av omständigheterna i målet måste betraktas som jävig. Jag tror inte man kan komma ifrån, att det faktiska läget var sådant. Riksdagsmännen behöva inte skriva

ner sina anspråk så långt, att de inte, när de helt enkelt skola välja mellan auktoriteter, kunna anse, att 30 europeiska vetenskapsmän kanske väga litet tyngre i vågskålen än en enda jävig svensk professor i samma ämne. Detta har varit utgångspunkten för mig och inte att vi skulle upphäva oss till domare rörande kompetensen i sanskrit och jämförande språkforskning. Jag vill dock betona, att jag förstår mycket väl, att utskottet inte anser sig kunna ingå på prövning, huruvida en man blivit förbigången eller inte. Det skulle aldrig falla mig in att begära, att utskottet i det fallet skulle göra något uttalande, men gudskelov har ju riksdagen möjlighet att begagna, om jag så får uttrycka mig, sin suveränitet på annat sätt än ett riksdagsutskott kan göra.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

**Herr Lindgren:** Herr Rosén omtalade ett fall, då riksdagen för några år sedan beslöt att bevilja pension åt en 27-årig änka efter en person, vars enda statstjänst var, att han varit extra jägmästare under två år. Gentemot ett sådant sanningsvittne som herr Rosén vågar jag naturligtvis inte ifrågasätta annat än att detta är riktigt, hur otroligt det än låter, men jag vädjar i alla fall till herr Rosén, om han inte förteg en del av sanningen. Jag yttrade att såvitt utskottet kunnat utröna, hade inte riksdagen beviljat pension åt så unga änkor efter icke ordinarie befattningshavare, utan att sjukdom eller andra synnerligen ömmande omständigheter förelegat. Jag hemställer till herr Rosén, som har så gott minne: var det inte sjukdom eller andra synnerligen ömmande omständigheter som föranledde att riksdagen beviljade pension i det av honom åberopade fallet?

**Herr Lindley:** Herr talman! På grund av resa fick jag inte tillfälle att deltaga i bankoutskottets justering av föreliggande ärende. Hade jag varit närvarande, så skulle jag antecknat min reservation, vari jag skulle yrkat bifall till herr Lundstedts motion. Jag yrkade nämligen bifall till denna vid frågans behandling. Jag instämmer fullkomligt med vad herr Lindgren sade beträffande vår allmänna ståndpunkt till pensionering av änkor vid en sådan ålder, och hade det inte varit för detta särskilda fall, skulle jag kanske kommit till samma resultat som han. Men jag kan inte komma ifrån, vad som redan blivit påpekat av herr Möller, att detta fall är av en sådan art, att det är riksdagens skyldighet att i någon mån gottgöra en oförrätt, som blivit tillfogad en vetenskapsman. Göra vi inte detta, kommer den oförrätten att fortplanta sig till hans efterlevande. Det är därför, herr talman, som jag här yrkar bifall till herr Lundstedts motion.

**Herr Trygger:** Herr talman! För min del kommer jag att rösta för herr Johanssons i Östersund reservation. Vad som där yrkas är mindre än vad jag som kansler tillstyrkt i detta fall. Men däremot måste jag säga, att jag tycker det är rent av upprörande att höra huru herrarna yttra sig i detta ärende, betraktat som ett befodringsärende. Vad skall det bli här i Sverige, ifall man i riksdagen utan annan grund än en motion och en massa intyg sätter sig till domare i ett ärende, som myndigheterna förut ha behandlat med den största noggrannhet? Det var visst icke så, att Sköld berövades platsen på grund av en enda, som det sades, jävig svensk sakkunnig, utan professor Charpentier blev utsedd därför att de sakkunniga, som förut yttrat sig, ej kunnat komma till en bestämd uppfattning, huruvida Sköld var kompetent eller icke till platsen. Det var sålunda en förmån som gavs Sköld genom att man tillkallade ytterligare en sakkunnig. Vad vidare de åberopade intygen beträffar, så behöver man inte ha sysslat så mycket med akademiska befodringsfrågor för att se hur litet de i grund och botten betyda. Frågan gäller icke, huruvida

*Ang.  
understödd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)*

*Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)*

en person är framstående på det eller det speciella området inom den vetenskap professuren gäller. Det kan vara mycket möjligt, att så är fallet. Var och en av dessa, som ge intyg, bedömer kompetensen inom det mindre område, som han själv närmare känner till, och där kan han — kanske med rätta — uttala de allra vackraste lovord om vederbörande. Men då man skall pröva en persons kompetens till en professur, måste man ha med alltsammans. Det duger inte med splittrade uttalanden om det eller det, utan det gäller att se saken, se hela frågan om kompetens i ett sammanhang. Om man har än så många sådana där intyg och även om de äro aldrig så fördelaktiga, behöver detta ej alls rubba riktigheten av vad de särskilt utsedda sakkunniga säga, sedan de prövat allt vad den sökande gjort och ställt sin uppfattning av det ena specialområdet i relation till sin uppfattning av det andra.

Det är ju mycket beklagligt, att en person, som strävat som doc. Sköld gjort, inte före sin död hann få en professur. Det är ej tal om annat. Men sannerligen är lika beklagligt det fall, som kommer strax efter detta, då en av våra allra främsta vetenskapsmän på sitt område rycktes bort — det gäller doc. Söderström — just när han tävlade för att få en professur. Det är lika sorgligt i bägge fallen, men att riksdagen skall sitta här och, låt vara ej direkt, ty det har herr Möller tagit avstånd från, men indirekt ge ett omdöme i den Sköldska befordringsfrågan, det är för mig alldeles upprörande. Man kan aldrig komma ifrån, att man uttalar ett sådant omdöme, ifall man ger, som Lundstedt föreslagit, hans änka och barn den pension, som de skulle fått, i händelse han varit utnämnd till professor. Det är väl ingen människa, som blir bedragen i avseende på vad som varit avgörande för riksdagen, ifall riksdagen skulle fatta ett sådant beslut. Jag är ju icke alls part i detta mål, men jag vill säga att jag tror, att riksdagen gör stor skada, ifall den på detta sätt ingriper och gör ett uttalande i ett befordringsärende. Det är alldeles stridande mot grundlagen, det är också stridande mot grundlagens anda att bifalla en motion som den Lundstedtska, åtminstone enligt min uppfattning.

Jag kan ej låta bli att vid detta tillfälle komma in på akademiska befordringsfrågor i allmänhet. Enligt min uppfattning och enligt den erfarenhet, som jag har alltsedan jag 1888 såsom medlem av större akademiska konsistoriet i Uppsala kom att deltaga i akademiska befordringsfrågor, finns det inga befordringar i Sveriges land, som i stort sett ske rättvisare och grundligare än professorsbefordringar. De granskas sannerligen, dessa människor, på alla möjliga sätt och från alla möjliga håll, och den anda som härskar bland dem, som ha dylika ärenden om hand, sakkunniga, fakultet, konsistorium etc., den andan är den rätta andan: de söka sanningen. Det kan naturligtvis hända, åtskilliga gånger, att de inte nå den, men de söka den verkligen. Nu säger man: se vilket bråk och buller det är vid tillsättandet av den eller den professorsbefattningen, vilka skriverier av den ena mot den andra, sakkunniga mot sakkunniga och så vidare! Ja, varför? Jo, helt enkelt därför, att här har man hela materialet på bordet, medan när man utnämner en ämbetsman, en person till landshövding eller en person till justitieråd eller till något annat ämbete, har man ej till förfogande alla dessa papper, och därför blir det heller ingen strid. Enligt min övertygelse är det just denna strid, som är ett bevis på grundligheten i förberedelserna, innan Kungl. Maj:t slutligen träffar sitt avgörande.

Jag hemställer för min del, som jag sade, om bifall till den av herr Johanson i Östersund m. fl. avgivna reservationen.

**Herr Pauli:** Det kunde vara mycket att säga om detta sista anförande, som herr Trygger höll. Det kunde bilda inledningen till en lång principdebatt om befordringsärendens behandling vid universiteten. Men med hänsyn till



den långt framskridna tiden tror jag inte det är värt att gå in på detta, och jag skall därför, herr talman, avstå från den replik, som jag tänkt avge.

**Herr Möller:** Ja, inte många ord. Jag bara konstaterar, att människor bli upprörda av mycket olika anledningar. För min del är jag upprörd över, att det skett en grov oförrätt, vilket säkert varit fallet i denna sak — jag har tagit del av flera handlingar än denna motion! — herr Trygger är upprörd över, att vi överhuvud taget öppnat diskussion om en sådan sak. Det var en förmån, sade herr Trygger, att man tillkallade en ny sakkunnig. Det var en ovanligt infernalisk »förmån», då man tillkallade den *ende* vetenskapsman, om vilken man visste, att han var en uppenbar fiende till den han skulle bedöma!

**Herr Rosén:** Jag ber att få lämna den upplysningen, att det av mig åsyftade fallet inträffade 1920 och gällde, som jag nämnde, änkan efter en extra jägmästare, vilken dog vid 32 1/2 års ålder. Jag kan inte för ögonblicket i handlingarna återfinna änkans ålder, men jag är övertygad om, att hon inte var mer än 27 år, som jag nämnde. Hon fick 500 kronor i änkepension, så länge hon förblev i änkestånd, och vartdera av barnen 125 kronor. Mannen hade varit anställd, som jag nämnde, mycket kort tid i statens tjänst. Jag vill tillägga, att ifrågavarande änka hade en plats, på vilken hon uppbar en lön av 50 kronor per månad.

**Herr förste vice talmannen:** Herr talman! Innan vi gå till votering, som det naturligtvis blir, skulle jag vilja, att vi allesammans försökte att avlyfta ur vårt minne allt sådant, som inte hör till detta ärende. Vad vi egentligen ha att se till nu, det är, att vi göra en rättvis och god gärning. Det har för herr Johanssons i Östersund reservation framförts så många riktiga — sanna och humana — synpunkter från olika talare här i kammaren, att vi mycket lugnt kunna sluta oss kring den reservationen, till vilken jag också, herr talman, ber att få yrka bifall.

**Herr Johansson, Johan:** Jag kan inte underlåta att såsom ledamot av bankoutskottet för kammaren framhålla, hur farligt det är att fästa avseende vid sådana fall, som herr Rosén senast åberopade. Jag var inte närvarande, då det behandlades, och kan inte erinra mig saken närmare, så länge sedan som det är, men jag vill säga, att skulle kammaren ytterligare en gång fatta ett sådant beslut, så kommer det att åberopas i fortsättningen. De principiella synpunkterna stå fast, inte minst för bankoutskottets ledamöter, då det gäller att ta ställning till dylika frågor. Det har inte förekommit inom utskottet, herr talman, att vi pensionerat en änka, som varit så ung som 38 år, och detta blir ett precedensfall. Inte heller har docenten Sköld varit i ordinarie stats-tjänst, utan han har endast varit docent vid universitetet i åtta år, så att även i det avseendet skulle man gå in för helt och hållet nya principer.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

**Herr Rosén:** Det av mig åsyftade fallet var inte enastående. I den motion, som bankoutskottet avtryckte i sitt utlåtande, nämnes det att 1919 års riksdag beslöt i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition att bevilja änkan efter en lantmäteriauscultant Wennerström 500 kronors pension och hennes barn 125 kronor vartdera. Det tycks ha förekommit många sådana fall. Det är bara det, att bankoutskottet inte haft fullt klart för sig, hur det ligger till.

Ang.  
understöd åt  
docenten H.  
Skölds änka  
och barn.  
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Johansson i Östersund m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla herr Lundstedts i ämnet väckta motion.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Peter*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29 punkten 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johansson i Östersund m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

#### *Punkten 11.*

Ang.  
understöd åt  
docenten A.  
F. Söderströms  
änka  
och barn.

I punkten 4 av proposition nr 93 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms och hans efterlämnade änka Margit Söderströms minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf finge från och med den 1 september 1930 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren under nr 356 av herr *Thomson* väckt motion, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att avlidne docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms änka Margit Söderström, född Elg, finge räknat från och med den 1 november 1929, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 1,200 kronor samt att vart och ett av makarna Söderströms minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf finge från och med den 1 november 1929 till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 600 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen II: 356, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte medgiva, att vart och ett av avlidne docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms och hans efterlämnade änka Margit Söderströms minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf

finge från och med den 1 september 1930 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnådde 18 års ålder, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor.

**Herr Trygger:** Herr talman! Detta fall är alldeles analogt med det, som vi nyss avgjorde. Denne docent Söderström var en eminent framstående vetenskapsman, och som jag nyss sade dog han, under det han sökte en professur, och rycktes ifrån sin familj, som är i synnerligen små omständigheter, vilket herrarna kunna se av handlingarna. För min del tillstyrkte jag hos Kungl. Maj:t en pension för änkan och barnen, likadan som den, som jag tillstyrkte för docenten Sköld, och bankoutskottet har, som herrarna se, ställt dem båda lika. Bankoutskottet ger emellertid ingenting till någondera änkan, men däremot till barnen 384 kronor för vart och ett, tills de bli 18 år. Nu har emellertid kammaren beslutat att ge 600 kronor till Skölds änka, och man kan ej komma ifrån, att det skulle förefalla bra orättvist, ifall inte änkan efter docenten Söderström också fick ett belopp av 600 kronor. Jag vill nämna, att det har väckts en motion i andra kammaren av herr Thomson, som yrkar, att änkan skulle få 1,200 kronor i pension och vartdera barnet 600 kronor.

Jag vädjar till kammaren, huruvida inte rättvisan kräver, att vi liksom utskottet ställa dessa båda fall lika, och hemställer därför, med stöd av denna motion, att docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms änka Margit Söderström, född Elg, och makarnas tre minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf må från och med den 1 oktober 1930 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 600 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, samt vart och ett av de minderåriga barnen ett årligt uppfostringsbidrag av 384 kronor till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnår 18 års ålder.

**Herr Svensson, Carl:** Herr talman! Jag har redan tidigare, vid debatten om den nyss föredragna punkten, framhållit, att det föreligger en bestämd skillnad emellan fallet Sköld och fallet Söderström, en skillnad, som för min del motiverade en önskan om högre understöd i fallet Sköld. Denna skillnad är den, att änkan efter Söderström väl under alla förhållanden måste anses vara i en betydligt gynnsammare ställning i avseende å möjligheten att skaffa sig utkomst. Det upplyses här i utskottets utlåtande, att änkan Söderström, som är född 1894, avlagt filosofie magisterexamen samt att hon för närvarande genomgår provårskurs vid Uppsala högre allmänna läroverk. Med hänsyn till att i detta fall det inte kan anses föreligga ömmande omständigheter av det slag, som förelågo i näst föregående punkt och som bruka vara avgörande för riksdagens ställning till frågor av detta slag, hemställer jag om bifall till utskottets förslag i denna punkt.

**Herr Stendahl:** Tillåter mig framhålla, att så fort man går ut över de normala linjerna, de raka linjerna, och låter — låt vara med ett visst fog kanske, ibland — barmhärtigheten tala — något, som i och för sig icke är något ont att säga om — så, hur hårt man än betonar att det endast rör sig om undantag, har man genast konsekvensen i form av att dessa speciella fall, där man avviker ifrån de raka linjerna, de vanliga linjerna, ögonblickligen användas såsom prejudicerande för nya fall. Inte för att jag gör någon som helst invändning mot att kammaren en och annan gång vill låta sitt goda hjärta tala, men jag tillåter mig understryka, att det är en fördel, om kammaren gör det så sällan som möjligt. Då i dessa fall, såsom herr ordföranden i bankoutskottet nyss framhöll, — min ärade partiledare har den uppfattningen, att de äro jämställda — dessa

*Ang.  
understöd åt  
docenten A.  
F. Söder-  
ströms änka  
och barn.  
(Forts.)*

Ang.  
understöd åt  
docenten A.  
F. Söder-  
ströms änka  
och barn.  
(Porta.)

fall icke äro jämställda, så vågar jag hemställa till kammaren, att icke ännu en gång avvika från de allmänna reglerna.

**Herr förste vice talmannen:** Jag vet mycket väl, herr talman, att man inte i onödan skall rubba de cirklar, som äro dragna i dessa ärenden och som inte äro dragna godtyckligt, men jag har i alla fall den förnimmelsen, att det ligger någonting både rätt och billigt i det förslag, som herr Trygger här framställt. Skillnaden i livsöden dessa båda människor emellan är inte så stor, att den motiverar en skillnad i anslag och understöd. Jag tror, att rättvisan liksom bättre har sin gång för den händelse vi följa herr Trygger på denna punkt, och jag ber att få förena mig i hans yrkande.

I herr förste vice talmannens yttrande instämde herrar *Pauli*, *Björnsson*, *Forssell* och *Aström*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Enhörning*, *Vennerström* och *Bissmark*.

**Herr Trygger:** Ordföranden i bankoutskottet sade, att det verkligen skulle finnas någon liten särskild omständighet i det föregående fallet till förmån för änkepensionen, däruti att den änkan inte hade någon examen och var utländska, under det att den änka, det nu är fråga om, tagit magisterexamen. Men då vill jag säga, att det även i detta fall finns någonting särskilt, som talar till förmån för att vi här skola ge änkan pension, och det finna vi, då vi se, hur gamla barnen äro. I det förra fallet är det äldsta barnet fött 1918, det andra 1922 och det tredje 1924, under det att i detta fall det äldsta barnet är fött 1924, det andra 1926 och det tredje 1928. När man har tre så små barn, så ligger det sannerligen ofantligt mycket på modern, och även om hon kan förtjäna litet — vilket ju är absolut nödvändigt, när varje barn icke har mer än 384 kronor — så tar vården om barnen dock bort en väsentlig del av hennes tid. Jag undrar, om inte billigheten kraftigt talar för att även i detta fall man bör handla på det sätt, jag har tillåtit mig föreslå och som herr förste vice talmannen tillstyrkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Trygger*, att riksdagen skulle medgiva, att docenten vid universitetet i Uppsala Adolf Fredrik Söderströms änka Margit Söderström, född Elg, och makarnas tre minderåriga barn Gustaf Fredrik, Johan Axel och Nils Adolf finge från och med den 1 oktober 1930 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 600 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, samt vart och ett av de minderåriga barnen ett årligt uppfostringsbidrag å 384 kronor till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnådde 18 års ålder.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Trygger* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29 punkten 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Tryggers under överläggningen gjorde yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

*Ang.  
understöd åt  
docenten A.  
F. Söder-  
ströms änka  
och barn.  
(Forts.)*

### *Punkterna 12 och 13.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

---

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 215, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit m. m.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckt motion om pension åt vice häradshövdingen J. M. Stuarts änka;

nr 31, i anledning av väckt motion om understöd åt fiskaren A. O. Hanssons änka Hilma Josefina Hansson, född Olsson;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss ändring i den vid lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade åldersförteckningen; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

---

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 215.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal mellan kronan och Stockholms stad samt mellan kronan och aktiebolaget Stockholms bryggerier om fastighetsöverlåtelse m. m.;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till posthusbyggnad å Södermalm i Stockholm;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild ersättning till personal i växlingstjänst vid statens järnvägar;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om täckande av förluster å lånemedelskapital;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av viss del av det i statens kanalverk nedlagda lånekapitalet;

nr 89, i anledning av väckta motioner om Ladugårdsgårdets upplåtelse till Stockholms stad;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för avlämnande till riksdagens revisorer av räkenskaper m. m.;

nr 91, i anledning av väckt motion om beredande av rätt till s. k. rekreationsresor för vissa i Boden tjänstgörande extra tjänstemän vid lantförsvaret;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för statens historiska museum m. m.;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till mynt- och justeringsverkets verksamhet jämte en i ämnet väckt motion;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bidrag till skatte-tyngda kommuner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av väckta motioner om anslag till svenska eldbegängelseföreningen;

nr 97, i anledning av väckt motion om restitution till Trelleborgs gummifabriksaktiebolag av andel av viss automobilgummiringsskatt; samt

nr 98, i anledning av väckta motioner angående förhandlingar med Härnösand—Sollefteå järnvägsaktiebolag om statsinlösen av bolagets järnväg m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckta motioner angående tull å vegetabiliska feta oljor samt växtfett m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner om anslag till hushållningssällskapet i Jämtlands län;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalökning för täckdikningslånefonden ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalökning för fonden för fiskerinäringens befrämjande ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 48, i anledning av väckt motion om anslag till premier för mjölk, levererad till andelsmejerier;

nr 49, i anledning av väckta motioner om anslag till G. E. Broms' egna-hemsstiftelse för fullföljande av diknings- och kolonisationsarbete å stiftelsens ägor;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 51, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till den lägre mejeriundervisningen jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lån ur kraftledningslånefonden jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 53, i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor för lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden m. m.; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion, I: 63, om utredning och förslag angående kontroll å handeln med fodermedel och konstgödsel; samt

nr 8, i anledning av väckt motion, I:202, angående utredning i fråga om vissa svenska medborgares anspråk på skadestånd för dem genom nationaliseringen i Ryssland tillfogade förluster m. m.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.22 e. m.

In fidem  
*G. H. Berggren.*

---

## Tisdagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4,30 e. m.

---

Justerades protokollen för den 15 och den 17 innevarande månad.

---

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m.; och

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter.

---

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 83—98, bevillningsutskottets betänkande nr 31, jordbruksutskottets utlåtanden nr 45—53 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7 och 8.

---

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial nr 9, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll.

---

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,39 e. m.

In fidem  
*G. H. Berggren.*

---